

LA COMUNICACIÓ ENTRE L'ESCOLA I LA FAMÍLIA QUAN HI HA UN NEN AMB NECESSITATS EDUCATIVES ESPECIALS

Treball Final de Grau

Marta Cuadros Díaz

4rt curs Grau de Mestra d'Educació Infantil

Facultat d'Educació, Traducció i Ciències Humanes

Universitat de Vic

Tutora: Olga Pedragosa Xuclà

Índex

Resum:	4
1. Introducció	5
2. Part teòrica	8
2.1. Diversitat i educació inclusiva	8
2.2. Relació família – escola	11
2.2.1. Importància de la relació família – escola	11
2.2.2. Relació família – escola amb nens amb Necessitats Educatives Especials 14	
2.2.3. Aportacions o barreres d'una bona relació família i escola	17
2.3. Normativa actual sobre la comunicació família – escola, a la segona etapa d'Educació infantil	20
2.3.1. Aspectes de la comunicació família – escola	20
2.3.2. Aspectes de la comunicació família – escola amb nens amb Necessitats Educatives Especials	26
2.3.3. Mesures concretes per a la informació i participació de les famílies	28
2.4. La realitat del context familiar actual	37
2.5. Casos d'èxit i bones pràctiques en la comunicació entre l'escola i la família .	41
2.5.1. Projecte Mares Enllaç, Vic	41
2.5.2. Escola Congrés Indians, Barcelona	44
2.5.3. Escola viva El Roure	47
3. Part pràctica	49
3.1. Objectius	49
3.2. Contextualització de la proposta	50
3.2.1. Centre 1	51
3.2.2. Centre 2	54
3.3. Metodologia	59
3.3.1. Metodologia qualitativa	59
3.3.2. Metodologia quantitativa	60
3.3.3. Metodologia mixta	60
3.4. Instruments	62
3.4.1. Instruments qualitatiu	62
3.4.2. Instruments quantitatiu	67
3.5. Temporització del projecte	71
3.6. Ètica	72

3.7.	Resultats i anàlisi de resultats	74
3.7.1.	Entrevistes	76
3.7.2.	Documents de centre	91
3.7.3.	Qüestionaris	99
3.8.	Conclusions	106
4.	Bibliografia	109
5.	Annexos	114
5.7.1.	Models buits d'entrevistes	114
5.7.2.	Entrevistes plenes	122
5.7.3.	Model buit d'autorització a l'entrevistat	144
5.7.4.	Model buit de qüestionari	144

Resum:

La relació i la participació de les famílies a l'escola és un fet fonamental per l'adequat desenvolupament de l'infant. Tant les famílies com l'escola són dos agents educatius indiscutibles per la qualitat de l'educació dels infants. És necessari crear camins comuns i posar en comú objectius per treballar conjuntament i millorar l'ensenyament i els resultats acadèmics. Un fet que també influeix és la diversitat actual d'infants i famílies, i per això, des de l'escola s'han de procurar recursos, espais i temps per atendre les necessitats de tots els infants i les famílies. Aquest treball d'investigació té com a objectiu conèixer els aspectes fonamentals de la relació entre la família i l'escola i com es treballen aquests, quan hi ha un nen amb Necessitats Educatives Especials.

Paraules clau: Participació, famílies, escola, infants, NEE.

Abstract:

Family relation and involvement in school matters is a fundamental fact to children development. Both family and school are indisputable educational agents for children education quality. It is necessary to create common paths to improve teaching and academic results. Current diversity on children and families is an influence point and resources, spaces and time to attend all the needs from children should be taken into account from school point of view. This investigation project has a clear aim: the study of fundamental aspects regarding family and school relation and how this should be handled when a child with special requirements is involved.

Keywords: participation, families, school, child, NEE.

1. Introducció

El Treball de Final de Grau és una de les tasques més importants que s'ha de dur a terme durant el Grau d'Educació Infantil. El primer que penses quan veus que s'apropa l'últim curs i el TFG és: quin tema escolliré? què és el que més m'interessa de tot el que hem treballat fins ara? i si l'elecció no és la bona? i si després el tema no és l'adequat?... Et fas moltes preguntes, algunes més difícils que d'altres, però, poc a poc, intentes donar resposta a totes.

En el meu cas, l'elecció del tema no va ser gens fàcil. Els mesos d'estada a l'escola de pràctiques em va obrir els ulls sobre la complexitat de la relació entre l'escola i les famílies, i tot el treball que hi ha darrera: mètodes, estratègies, activitats... per aconseguir que aquest lligam sigui productiu i beneficiï a totes les parts. Com vaig veure la dificultat d'aquesta relació vaig decidir que seria un molt bon tema sobre el que investigar i volia saber més

Una vegada feta l'elecció, només quedava acotar una mica els paràmetres i posar límits, però l'objectiu era relacionar el tema amb la menció d'Educació Inclusiva i Atenció a la Diversitat que he estat cursant aquests dos últims anys de grau. Per això, finalment, vaig decidir relacionar el tema de la comunicació entre família i escola, amb un altre tema important que és el dels infants amb Necessitats Educatives Especials (NEE¹) i va sorgir el tema que tractaré i sobre el que gira aquest treball: *“La comunicació entre la família i l'escola quan hi ha un nen amb necessitats educatives especials (NEE)”*.

Per a mi, la comunicació és un dels pilars fonamentals sobre el que es construeix la professió de mestra: comunicació amb els infants, comunicació amb les famílies i comunicació amb els mestres i altres professionals.

Així doncs, una bona mestra ha de veure la importància de la unió entre aquests agents comunicatius, és a dir, entre l'àmbit escolar i l'àmbit familiar de l'infant, i buscar eines i treballar conjuntament amb els pares o tutors per fer que aquest lligam sigui continu i adequat per abastir les necessitats de tots i totes.

¹ NEE: utilitzarem aquesta abreviatura durant tot el treball per referir-nos a les Necessitats Educatives Especials.

A més, aquesta equació entre família i escola té un element importantíssim que s'ha de tenir en compte i escoltar en tot moment, que és l'infant. La diferència i disparitat de caràcters, maneres de fer i d'aprendre, temps per créixer i desenvolupar-se... que pot haver entre els infants d'una mateixa aula és molt similar al que ocorre amb les famílies, totes poden ser i tenir necessitats diferents. Com a mestres, s'ha de saber vetllar per proveir a aquestes famílies i infants de tot el necessari durant el temps d'escolarització, creixent i desenvolupant-se conjuntament famílies i escola.

Per això, una de les finalitats d'aquesta investigació és que em proporcioni estratègies, recursos i exemples de bones pràctiques per poder abordar aquest tema d'una millor manera en un futur.

Per a mi, l'educació inclusiva i l'atenció a la diversitat haurien de ser la base de tot el que ens envolta. Aquesta diversitat augmenta cada vegada més, i s'està començant a veure com un fet positiu i enriquidor per a tothom qui la viu.

Malgrat això, a l'escola, encara es poden veure traços d'aquesta voluntat per l'homogeneïtat o per l'educació segregada, que van ser durant molts anys la base educativa sobre la que es formava als infants. Per això, l'objectiu indirecte del treball és obrir una mica més els ulls de qui el llegeixi. En definitiva, reflexionar i pensar si realment s'està fent el suficient per acollir a les persones diferents, i a les seves famílies, que al cap i a la fi és qui han fet d'aquest infant el que és.

Aquest treball està dividit en dues parts molt diferenciades, la part més teòrica i la part pràctica i de recerca. L'apartat teòric parteix de l'educació inclusiva i la importància d'aquesta a les escoles actuals, a l'apartat 2.1; es continua amb l'apartat 2.2, que fa referència a la importància de la relació entre la família i l'escola, havent un nen amb necessitats educatives especials; després es fa un repàs pel tracte de la comunicació a la normativa general actual i per les vies de comunicació i informació de les famílies amb el centre, a l'apartat 2.3; per posteriorment parlar, a l'apartat 2.4, sobre la diversitat familiar que hi ha actualment a la nostra societat, acabant amb uns exemples de bones pràctiques educatives, relacionades amb la comunicació escola i família. A continuació, es troba la part pràctica del treball, la qual està formada per l'explicació de la recerca

i tots els aspectes relacionats amb aquesta: objectius, contextualització de la recerca, metodologia, instruments, etc. Finalment, acaba amb unes conclusions extretes de la recerca realitzada durant tot el treball, i uns annexos amb informació complementària.

La recerca duta a terme ha estat possible gràcies a l'ajuda i col·laboració de professionals que han aprofitat la seva experiència i coneixements per ajudar-me a la realització del treball i, indirectament, a la meua formació com a mestra i com a persona. La preservació de la intimitat, el consentiment, la voluntarietat de participació i la confidencialitat de dades són els drets dels participants que he mantingut i preservat durant tot el treball.

Espero realment que l'informe que llegeixin a continuació, respongui a les seves expectatives i la informació que trobin els hi enriqueixi.

2. Part teòrica

2.1. Diversitat i educació inclusiva

L'educació és un dels processos més importants de l'espècie humana, constitueix un dret per a totes les persones, garantint l'atenció de totes les facetes del desenvolupament personal i professional. L'educació és el procés obligat per el qual ens realitzem personal i col·lectivament, per el qual se superen les condicions personals, socials, econòmiques i culturals. En definitiva, és la clau per superar les desigualtats i per a descobrir i aprofitar les capacitats de la societat actual.

(LEC, 2009, p. 1).s

Una de les situacions més comuns actualment al sistema educatiu és l'oferiment de resposta educativa de qualitat per tot l'alumnat, sense exclusions de cap tipus. Per aquesta raó, la Convenció Internacional d'Educació de la Organització de les Nacions Unides de 2008 va manifestar que, un dels principis fonamentals de l'educació és el de inclusió.

Al voltant del tema diversitat i desigualtat, Sacristán defensa que són dues coses molt diferents ser “diversos” a ser “desiguals” (a Pujolàs, 2006, p.2). De la mateixa manera, Pere Pujolàs diu: “És indiscutible que els alumnes són diferents, però si l'escola no els inclou a tots, les diferències esdevenen – o poden esdevenir – desigualtats, i això va en contra del dret que tots tenen de ser atesos en la diversitat (2006, p.10).

La inclusió es basa en el reconeixement de les diferències que existeixen entre tots. Així doncs, l'educació inclusiva no té com a base ignorar aquestes diferències, sinó que es construeix a partir d'elles i la seva acceptació, ensenyant i aprenent al seu voltant (Booth i Ainscow, 2006).

La Conferència Internacional d'Educació de la Organització del 2008, defensa que l'educació inclusiva té com a objectiu eliminar l'exclusió social que existeix avui dia, atenent, donant resposta i actuant a favor de la diversitat de qualsevol tipus.

Una de les maneres més importants de concebre la inclusió és veure-la com un procés sistemàtic d'actuar en base a diferents valors. Segons Booth i Ainscow

(2011) l'aspecte fonamental de l'educació inclusiva és crear un compromís amb alguns valors importants, els quals ajuden a la inclusió i a la participació. Agrupen els valors en tres categories:

Estructures	Relacions	Esperit
Igualtat Participació Comunitat Sostenibilitat	Respecte a la diversitat No violència Confiança Compassió Honestedat Valor	Alegria Amor Esperança/Optimisme Belleza

Taula 1. Categorització de Booth i Ainscow dels valors fonamentals per l'educació inclusiva (2011)²

Tot i això, insisteixen en la idea que la divisió, que hem comentat anteriorment, depèn molt de la importància que li dóna cadascú a les diferents categories: estructures, relacions i la cura de l'esperit humà. I, inclús sent de grups o categories diferents, estan tots interrelacionats entre ells.

Per Booth i Ainscow (2011) la inclusió en l'educació significa:

- Treballar amb valors inclusius.
- Veure cada vida amb igual valor.
- Sostenir el sentiment de pertinença de tots.
- Incrementar la participació dels estudiants en les activitats d'ensenyament aprenentatge, així com les relacions amb la comunitat.
- Reduir l'exclusió, la discriminació i les barreres per l'aprenentatge i la participació.
- Reestructurar les cultures, les polítiques i les pràctiques per respondre a la diversitat dels alumnes, de manera que es valori a tots en la mateixa mesura.
- Vincular l'educació a realitats locals i globals.
- Aprendre de la reducció de les barreres en l'aprenentatge i la participació, per aconseguir que aquest avenç beneficiï a tothom.
- Mirar les diferències entre alumnes i entre adults com un recurs per l'aprenentatge.
- Reconèixer el dret dels alumnes a una educació de qualitat a la seva localitat.
- Millorar els centres escolars tant pel personal, els pares i tutors, com pels estudiants.
- Fer èmfasi en el procés de desenvolupament i millora de les comunitats escolars i els seus valors.
- Fomentar relacions mútuament enriquidores entre els centres escolars i les comunitats de l'entorn.
- Reconèixer que la inclusió en l'educació és un aspecte de la inclusió en la societat.

² BOOTH, T; AINSCOW, M., (2011) *Guía para la Educación Inclusiva. Desarrollando el aprendizaje y la participación en los centros escolares*. Adaptación de la 3ª edición revisada del Index for Inclusion. Editorial Grafia. Madrid. (p.26)

Taula 2: Resum segons Booth i Ainscow del que significa Educació Inclusiva³

Per ells, el canvi, cap a una escola inclusiva, es basa en la interrelació entre: la pràctica educativa i els valors inclusius (Taula 1).

Així doncs, una escola o aula inclusiva és aquella que no exclou a ningú, perquè no hi ha infants de diferents categories que necessitin centres de diferents categories, sinó que s'han de crear centres que acollin i rebin a tothom, sense fer distincions de classe social, origen cultural, religió, gènere, aptituds..., en definitiva, sense rebutjar a ningú (Pujolàs, 2006).

La Convenció Internacional d'Educació de la Organització de les Nacions Unides de 2008 indica que, segons la documentació internacional sobre inclusió actual, a les escoles inclusives s'observa:

- Cert grau de consens entre els adults al voltant dels valors de respecte a la diferència i una voluntat d'oferir a tots els alumnes l'accés a les oportunitats d'aprenentatge.
- Un elevat nivell de col·laboració del personal i la resolució conjunta de problemes. Valors i compromisos similars poden fer-se extensius al conjunt dels estudiants, els pares i altres actors de la comunitat de l'escola.
- La presència de cultures participatives. El respecte a la diversitat per part dels docents es percep com una forma de participació dels nens dintre de la comunitat escolar.
- Una direcció compromesa amb els valors de la inclusió i amb un estil de direcció que anima a tothom a participar en les funcions de liderat.
- L'existència de bones relacions amb els pares i la comunitat (p.19).

³ BOOTH, T; AINSCOW, M., (2011) *Guía para la Educación Inclusiva. Desarrollando el aprendizaje y la participación en los centros escolares*. Adaptación de la 3ª edición revisada del Index for Inclusion. Editorial Grafila. Madrid. (p.15)

2.2. Relació família – escola

2.2.1. Importància de la relació família – escola

La participació de les famílies cal entendre-la no com una fi en si mateixa, sinó com un mitjà, un mecanisme de transformació de les accions educatives en base a la col·laboració i a la coresponsabilitat entre els diferents agents de la comunitat educativa del centre [...] Cal posar l'accent en estratègies per l'empoderament de les famílies tant dins dels centres, com també dins del marc educatiu de les ciutats. L'acció educativa va més enllà de l'acció instructiva o escolar, i les famílies poden tenir un important paper en la creació de sinèrgies dins dels diferents àmbits d'intervenció educativa.

Lluís Carol (2014, p.16)

Les famílies són el primer, i més pròxim, agent de socialització de l'infant, i indubtablement esdevenen els responsables més directes de l'educació dels seus fills i filles. Això implica que els aprenentatges que el nen/a adquireixi en el context familiar influiran directament en la seva conducta i accions en un futur. Sumat a aquest fet, l'escola és el segon gran context formatiu de l'infant, a nivell social, cultural i emocional. D'aquesta manera, els aprenentatges familiars s'interrelacionen contínuament amb els escolars, fent que el desenvolupament de l'infant sigui significatiu (Lojo, 2006). Cal doncs, que la família i l'escola col·laborin en aquesta tasca conjunta, coordinant els objectius educatius familiars amb els de l'escola, com un sol agent, i creant una coherència real, entre tots dos àmbits (Cardona, 2010).

En la mateixa direcció, Galardini (2012) ens diu que els serveis educatius de la primera infància s'introdueixen en la vida de l'infant quan la família és el seu únic centre imprescindible, i això implica que des de l'escola es treballi per conèixer la peculiaritat de cada família.

La *Teoria Ecològica*⁴ de Bronfenbrenner recolza la idea de relació entre els diferents contextos de l'infant, per afavorir el seu desenvolupament. Aquesta teoria, Bronfenbrenner l'explica a través de l'*ambient ecològic*, el qual està format

⁴ La Teoria Ecològica de Bronfenbrenner basa el desenvolupament de l'individu en la influència que l'entorn, i els diferents ambients on es mou, exerceix sobre ell i la seva evolució.

de cercles concèntrics, on cada un té cabuda dins del següent, i el centre i element més important és la persona en desenvolupament.

Un d'aquests cercles és el *mesosistema*, el qual conté les interrelacions de dos o més entorns en els quals l'individu participa activament. D'aquesta manera, el potencial que pot tenir un entorn incrementa o disminueix en funció del nombre de vincles que tingui o formi aquest amb els altres contextos i amb les persones adultes que el formen.

Bronfenbrenner insisteix en el potencial evolutiu que poden tenir les relacions entre contextos quan són adequades i afavoreixen l'augment de confiança, la orientació positiva, el consens de metes i entorns i un equilibri de poders progressiu entre tots dos àmbits.

En relació al tema del treball, la *Teoria Ecològica* no fa més que donar la raó i recolzar la participació i comunicació entre escola i família, fent que els aprenentatges de tots dos àmbits siguin majors i més significatius si la relació entre aquests és adequada. Així doncs, no han d'augmentar només en quantitat, sinó també en qualitat.

Per tant, inculcar, a la família i l'escola, la connexió i relació entre els contextos més íntims de l'infant — *mesosistema* per Bronfenbrenner — és vital pel bon desenvolupament d'aquest.

Tot i això, per dur a terme la pràctica activa de connexió entre contextos, Gifré i Esteban (2012) veuen necessari que des de cada àmbit es consideri el principi de "co-responsabilitat", pel qual s'entén que l'educació i l'aprenentatge no només es dona a l'escola; el principi de "co-reconeixement" pel qual els diferents escenaris i contextos reconeixen, valoren i accepten l'existència i funcionalitat de la resta d'àmbits; i, el principi de "co-acció" pel qual s'han de realitzar activitats, projectes i compartir temps (2012).

La pedagogia sistèmica segueix el camí de d'Urie Bronfenbrenner, i defensa la idea de que l'infant és el centre d'un sistema que s'interrelaciona entre si, i qualsevol punt feble o error que hi hagi, afecta irremeiablement a l'entorn i a

l'infant. Aquest fet ha de ser entès per les escoles i esdevenir un servei a l'abast de totes les famílies per poder satisfer les seves necessitats educatives.

Aquestes dues teories, Collet i Tort (2011) les tenen en compte i diuen, de la Teoria Ecològica:

“Des d'una perspectiva ecològica (Bronfenbrenner, 1979), sembla impossible comprendre l'escola sense una anàlisi multinivell que compregui els microsistemes, els mesosistemes, el macrosistema i l'exosistema i les interaccions entre ells. Així, les famílies no podrien ser concebudes i analitzades com a elements “externs” a l'escola, sinó com a dimensions inherents del mateix sistema” (p.45).

I més tard, de la pedagogia sistèmica:

Algunes formulacions derivades de les teories sistèmiques ressituen el que hauria de ser l'ordre lògic dins de les escoles. En paraules de Bert Hellinger que recull Travesset (2007: 113):

«Voldria dir quelcom sobre la relació de progenitors i mestres: primer van els pares i mares, després els infants i després els mestres, aquest és l'ordre. Els pares i mares confien els infants als i les mestres, aquests representen els pares i mares davant els infants, i només poden fer-ho, si els progenitors tenen un lloc en els seus cors.» (p.45).

Collet i Tort (2014) parlen de la quantitat i la qualitat dels vincles que existeixen entre els contextos, havent de ser intensos i forts. D'aquesta manera, inclús les famílies més allunyades del context escolar, formen part de l'escola i són reconegudes com a “famílies del centre”. Les implicacions a seguir per establir i millorar vincles són dues:

- La primera, connectar amb totes les famílies, especialment aquelles que no segueixen les pautes de relació de l'escola. Les famílies del centre han d'entendre que la relació amb elles des de l'escola no és un fet extern o superflu, sinó que és una tasca necessària per ser bons professionals educatius.
- La segona, treballar per aconseguir que la relació sigui de qualitat, és a dir, de confiança, bidireccional i recíproca, horitzontal i basada en el respecte mutu. Sobretot, evitant els tancaments del propi sistema per no fer front a la complexitat de l'altre.

Com a resum, vull escriure aquesta frase:

Cal entendre que la pròpia normalitat, la pròpia manera (normativitat) de relacionar-me amb el centre educatiu com a professional no és l'única possible i l'única bona en termes morals. Es tracta d'entendre i de practicar el fet que docents i famílies tenen el seu rol, les seves funcions i el seu lloc en la vida de l'infant, però que hauríem de compartir un projecte comú: treballar junts pel benestar, pel desenvolupament i pels aprenentatges dels fills/es-alumnes des d'aquesta diversitat de posicions, funcions i realitats.

Collet i Tort (2014, p.10).

2.2.2. Relació família – escola amb nens amb Necessitats Educatives Especials

Abans de començar a desenvolupar aquest apartat, crec convenient fer un aclariment sobre el concepte NEE. He decidit situar i utilitzar aquest terme durant tot el treball perquè – encara – el sistema educatiu actual és com el tracta i el treballa i, personalment, és el concepte que he estat tractant i estudiant durant els quatre anys de grau. No obstant això, sóc conscient que la literatura i les aportacions actuals sobre el tema utilitzen més el concepte de barreres d'aprenentatge.

Com ja he comentat anteriorment, tenir cura del desenvolupament de l'infant és una tasca de les famílies. L'escola, dintre d'aquesta situació, té la responsabilitat de continuar i ampliar aquesta formació familiar. Primerament, perquè la relació entre famílies i escola ha de permetre una acció educativa el més comuna possible entre les dues parts; i en segon lloc, perquè el fet de compartir espai i temps amb altres infants i adults, permet una integració social de l'infant en la petita societat de l'escola.

Malgrat això, alguns infants, en determinats moments de la seva escolarització, presenten algun tipus de dificultat o problema en l'aprenentatge, tema que pot preocupar especialment als pares. En aquesta situació, la família i l'escola són els responsables de trobar les vies d'actuació adequades per poder donar resposta a les NEE que presenti l'infant.

El terme NEE és molt ampli. Existeixen les necessitats educatives comuns, compartides per tots els infants, que s'estableixen i s'acompleixen a través del

currículum escolar de cada etapa. No obstant això, la diversitat d'experiències, capacitats, interessos, ritmes, motivacions... dels infants, fa que tots tinguin unes necessitats educatives individuals que s'han de poder atendre a partir de diferents actuacions, com per exemple: realitzar activitats complementàries, donar més temps per les activitats, utilitzar un altre tipus de material, etc. (Blanco, 1990).

En altres casos, les necessitats educatives individuals dels infants no poden ser resoltes i són necessàries altres mesures pedagògiques especials, de caràcter excepcional, diferents de les habituals en la majoria d'infants d'aquella edat. És llavors quan es parla de Necessitats Educatives Especials. Aquest concepte inclou a aquells alumnes que presenten dificultats en l'aprenentatge o desfasaments en relació a les capacitats pròpies de la seva edat. Dificultats que necessiten ser ateses a través d'adaptacions del currículum i/o una atenció especial a l'entorn social i emocional del context educatiu (Warnock, 1979, a Blanco, 1990).

Durant tot el treball hem defensat la importància de la comunicació amb les famílies per afavorir l'evolució de l'infant, però ho és encara més amb els infants que tenen NEE. El mestre en aquests casos ha de tenir en compte que els sentiments o actituds que pot desencadenar un fill amb NEE són molt diversos, envers el fill, el mestre o l'escola en general. Aquests sentiments poden anar des de la negació de les dificultats fins l'acceptació total i el treball conjunt. Dintre d'aquest barem estan la culpabilitat, la impotència, la por a l'exclusió o a l'estancament... i les actituds que aquests sentiments poden desencadenar són moltes i molt diverses: sobreprotecció, angoixa constant, lluita per ajudar a l'infant... Per això des de l'escola, hem de veure i treballar sobre el primer contacte amb els pares de nens amb NEE, per tal que sigui enriquidor, tranquil·litzador, obert i amb perspectives de futur positives, però realistes; Per això com a mestre cal tenir presents aquests sentiments i actituds que es poden donar en les famílies, i les respostes que podem donar nosaltres en aquestes situacions, actuant amb positivitat, comprensió, tranquil·litat i ganes d'avançar, afavorint la creació d'una bona base i un bon clima general per a la comunicació

i la relació conjunta posterior (Ortín i Carrasco)⁵. Aquest tipus de sentiments s'esmenten a la part pràctica, ja que les professionals entrevistades els coneixen i els tracten a diari amb els pares.

La comunicació amb la família és un fet del tot necessari en els casos que els infants tinguin NEE. Cal tenir present tots els sentiments que pot generar aquesta situació, les actituds i les respostes de les famílies, actuant sempre d'una manera comprensiva, serena, que ajudarà a crear un clima de confiança i col·laboració. És important també, informar als pares sobre la situació i les actuacions pensades per dur a terme, com també orientar sobre les actuacions més encertades dintre de l'entorn familiar. Com a base comuna, s'ha de treballar per impulsar la participació conjunta i fer entendre a les famílies la necessitat d'un treball coherent entre tots dos àmbits. Aquest fet afavoreix indubtablement l'adquisició de coneixement contextualitzats i significatius per part de l'infant, veient que es relacionen els treballs fets a l'escola amb els que es fan a casa.

Els recursos dels que disposa l'escola per fer front a aquestes situacions són: el tutor de grup, els especialistes, el mestre d'Educació Especial, els mestres de reforç, i el professionals de l'EAP (Equip d'Assessorament i Orientació Psicopedagògica).

Atendre aquestes necessitats educatives especials, amb l'ajuda de professionals, implica treballar des d'una perspectiva de col·laboració entre tots els involucrats en el procés educatiu, fet que implica a la família, els mestres, els professionals especialitzats... És fonamental compartir entre tots un mateix model d'intervenció, ajudant en la coherència i continuïtat del procés educatiu de l'infant, evitant ambigüitats i endarreriments.

Així doncs, la tasca que es realitzi ha de tenir un caràcter constructiu i de col·laboració. Això suposa que les possibles solucions s'han de buscar i trobar conjuntament, cadascú fent les seves pròpies aportacions i tenint en compte les

⁵ Extret de la web:

http://ioc.xtec.cat/materials/FP/Materials/1752_EDI/EDI_1752_M02/web/html/media/fp_edi_m02_u6_pdfindex.pdf

dels altres. D'aquesta manera es crea una relació basada en la implicació, participació i coresponsabilització entre tots els membres.

Segons Blanco (1990) un dels avantatges que aporta aquesta col·laboració és disposar i gaudir de perspectives diverses, les quals poden enriquir la teva perspectiva i aportar coses noves i positives a la intervenció.

L'actuació davant les necessitats educatives especials és:

- Detecció. El més aviat possible per evitar l'agreujament de les dificultats d'aprenentatge.
- Valoració de les dificultats. Permet saber les necessitats educatives de l'infant i les actuacions més adients.
- Orientació i comunicació amb la família (per part dels professionals). Per començar a definir les actuacions que es duran a terme.
- Seguiment del cas i l'evolució de l'infant. Per saber el procés que segueix i, ajustar, modificar o seguir amb les actuacions fetes fins aleshores (Blanco, 1990).

2.2.3. Aportacions o barreres d'una bona relació família i escola

Les famílies són els primers agents socialitzadors dels infants, i els aprenentatges realitzats en aquest context influiran en la formació de la personalitat de cada nen i nena. A més, l'escola ha de saber complementar, acompanyar i reforçar aquests aprenentatges.

Les interaccions positives i constants amb les persones adultes que l'envolten, família i educadors, són situacions que afavoreixen l'assimilació dels coneixements que deriven d'aquestes relacions. Així doncs, si l'infant veu una relació constant, positiva i coherent entre totes dues parts, aquest tindrà la seguretat i estabilitat que implica aquesta posada en comú real i els aprenentatges els abordarà d'una manera més positiva i significativa.

Al voltant d'aquest tema, Collet i Tort en el seu llibre: *Millors vincles, millors resultats? La relació entre docents i famílies per a l'èxit acadèmic de tot l'alumnat*.

Resultats, aprenentatges i propostes d'investigació-acció «Escoles, famílies i èxit acadèmic» investiguen la importància que tenen els bons vincles entre escola i família, és a dir, vinculen estretament la qualitat de la relació, amb la millora dels resultats acadèmics dels infants. Així doncs, diuen: “Un bon i ample vincle amb totes famílies com a punt de partida que permetrà que, totes elles, s’apropin, s’involucrin i participin d’allò escolar. Amb la consegüent millora, creiem, dels resultats acadèmics, especialment dels infants i joves provinents de famílies vulnerables” (Collet i Tort, 2014, p.11).

Lojo (2006) està d’acord amb la idea de Collet i Tort i defensa que la participació activa dels pares afecta positivament tant en el rendiment com en l’educació dels fills, no només a nivell cognitiu (llenguatge, lectura, conducta exploratòria, escriptura...) sinó també a nivell psicològic (motivació, afecte positiu, emocions...). A més, és un bon mitjà per apropar la cultura escolar a la familiar, millorant així l’eficiència i accions educatives de tots dos contextos. D’aquesta manera, en compenetrar-se amb les accions educatives de l’etapa d’Educació Infantil, les famílies arriben a valorar molt més els aspectes formatius que els institucionals, i s’adonen de que l’aprenentatge dels seus infants no es limita a les seves aules ni a l’escola, sinó que aprenen de les situacions i els materials comuns que es troben a les llars.

Beneficis que deriven de la participació dels pares a la instrucció
<p>a. Efectes en els estudiants:</p> <ul style="list-style-type: none"> - millors notes, millors puntuacions en tests de rendiment, major accés a estudis de postsecundària - actituds més favorables envers les tasques escolars - conducta més adaptativa, autoestima més elevada - realització de deures, tenacitat i perseverança acadèmica - participació a les activitats d’aula - menor escolarització en programes d’Educació Especial - menor taxa d’abandonament i absentisme, de suspensió de drets escolars <p>b. Efectes en els professors:</p> <ul style="list-style-type: none"> - els pares reconeixen millors habilitats interpersonals i d’ensenyament - els directors valoren més la seva funció docent - major satisfacció com a professional - major compromís amb la instrucció (més temps, més significativa i centrada en l’infant) <p>c. Efectes en els pares:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Incrementen el seu sentit de l’autoeficiència - Incrementen el seu compromís pels programes escolars - Valoren més el seu paper en l’educació dels seus fills

- Major motivació per continuar la seva pròpia educació- Millora la comunicació amb els fills en general, i sobre les tasques escolars en particular- Desenvolupen habilitats positives de paternitat

Taula 3: enumeració, de García – Bacete, dels beneficis que tenen la participació de les famílies a l'escola.⁶

Val a dir que és molt difícil enumerar i comentar tots els aspectes positius d'una bona relació entre escola i família, ja que són incomputables. Es tracta només de tenir una mínima idea de tot el que pot suposar, per a tots els membres de la comunitat educativa, una bona relació.

L'inconvenient que ve acompanyat de la escassa o nul·la participació entre escola i família la pateix, sobretot, l'infant, el qual no disposa d'una educació ni global, ni contextualitzada, ni coherent. El desconeixement que pateixen els pares per l'escola, pels seus projecte, les seves metodologies o inclús pels professors, provoca una falta de comprensió i una desconfiança absoluta per tot l'entorn escolar. Aquests sentiments es traslladen directament als mestres que treballen a diari amb els infants, sentint-se jutjats i insegurs sobre com relacionar-se amb les famílies. D'aquesta situació és d'on sorgeixen sentiments negatius envers l'altra part, com pot ser la desconfiança sobre l'educació familiar, les creences negatives sobre els mestres o la imposició de metodologies o maneres d'ensenyar.

En qualsevol cas, s'ha de lluitar per evitar el desconeixement, per totes dues parts, i per afavorir la comunicació i la participació conjunta. Només d'aquesta manera s'aconseguirà que l'infant segueixi endavant i que la seva educació sigui productiva.

⁶ GARCÍA – BACETE, F. (2003). *Las relaciones escuela-familia: un reto educativo*. Fundación infancia y aprendizaje, Castellón (p. 428)

2.3. Normativa actual sobre la comunicació família – escola, a la segona etapa d'Educació infantil

2.3.1. Aspectes de la comunicació família – escola

Amb el pas dels anys, s'han anat aprovant i aplicant un important recull de lleis i normatives que reuneixen, i regulen, molts aspectes importants entorn a l'educació i formació de les persones a l'estat espanyol o català, tenint en compte els diferents nivells educatius que existeixen.

Aquest recull o marc normatiu s'ha de tenir com a base de totes les intervencions educatives que es realitzin a qualsevol nivell, ja que sustenta i empara l'educació. En el nostre cas durant la infància, i les responsabilitats que tenen les famílies, les institucions i la societat envers els infants.

La Convenció sobre els Drets de l'Infant de les Nacions Unides del 20 de novembre de 1989, reconeix l'educació com un dret dels infants des dels primers anys de vida, sent gratuïta i obligatòria, almenys durant la seva etapa elemental. Aquesta educació que han de rebre els infants s'ha de basar en el respecte i la dignitat per la persona, ajudant al màxim desenvolupament de les capacitats, aptituds i personalitat, inculcant el respecte dels drets humans, de la seva pròpia identitat cultural, del seu idioma i valors, de la seva responsabilitat moral i social, etc.

En definitiva, l'educació es basa en la preparació de l'infant per viure i convida en la societat actual, amb tolerància, responsabilitat, comprensió, i igualtat de sexes.

Podem veure que la Ley 1/1990 de 3 de Octubre, de Ordenación General del Sistema Educativo⁷, ja a les primeres pàgines, fa esment del caràcter participatiu que per necessitat ha de tenir l'educació. Així doncs, es llegeix que:

Particularment rellevant per la consecució dels seus objectius és la participació dels diversos sectors de la comunitat educativa, singularment dels pares, professors i

⁷ He utilitzat durant tot el treball les sigles LOGSE i LEC per abreviar la Ley 1/1990 de 3 de Octubre, de Ordenación General del Sistema Educativo, i la Llei d'Educació de Catalunya de 2009, respectivament.

alumnes. Aquesta participació, consagrada per la nostra Constitució i garantida i reguiada en el nostre ordre jurídic, es deurà fonamentada en el marc de la reforma, i es recollirà en els diversos trams i nivells del sistema educatiu. A tots aquests sectors, els hi correspon igualment aportar l'esforç necessari en benefici de la col·lectivitat (LOGSE, 1990, preàmbul, p.11).

També veiem que, diversos articles dintre d'aquesta mateixa llei, parlen de la participació i cooperació entre centres, pares, tutors, etc. Un dels primers és l'article 2, on s'esmenten alguns principis que ha de tenir l'activitat educativa, sent un dels més importants: "la participació i col·laboració dels pares o tutors per contribuir a la millor consecució dels objectius educatius" (LOGSE, 1990, Article 2, p.13).

De la mateixa manera, dintre dels principis organitzatius que li atribueix al sistema educatiu la Llei d'Educació de Catalunya de 2009⁷, estan presents: "d) la participació de la comunitat educativa" i "f) el compromís de les famílies en el procés educatiu i l'estímul i el suport per a fer-lo possible" (LEC, 2009, Article 2: Principis rectors del sistema educatiu, p.7).

Unes pàgines endavant, trobem un article dedicat a la contribució de les famílies en el procés educatiu dels seus fills . Així, es llegeix:

Article 25

Participació de les famílies en el procés educatiu.

1. Les mares, els pares o els tutors dels alumnes, a més dels altres drets que els reconeix la legislació vigent en matèria d'educació, tenen dret a rebre informació sobre:

- a) El projecte educatiu.
- b) El caràcter propi del centre.
- c) Els serveis que ofereix el centre i les característiques que té.
- d) La carta de compromís educatiu, i la coresponsabilització que comporta per a les famílies.
- e) Les normes d'organització i funcionament del centre.
- f) Les activitats complementàries, si n'hi ha, les activitats extraescolars i els serveis que s'ofereixen, el caràcter voluntari que aquestes activitats i serveis tenen per a les famílies, l'aportació econòmica que, si escau, els comporta i la resta d'informació rellevant relativa a les activitats i els serveis oferts.
- g) La programació general anual del centre.
- h) Les beques i els ajuts a l'estudi.

2. Les mares, els pares o els tutors dels alumnes matriculats en un centre tenen dret a rebre informació sobre l'evolució educativa de llurs fills. Amb aquesta finalitat, el Departament ha de preveure els mitjans necessaris perquè els centres, el professorat i altres professionals puguin oferir assessorament i atenció adequada a les famílies, en particular per mitjà de la tutoria.

3. Les mares, els pares o els tutors tenen el deure de respectar el projecte educatiu i el caràcter propi del centre, el dret i el deure de participar activament en l'educació de llurs fills, el deure de contribuir a la convivència entre tots els membres de la comunitat escolar i el dret de participar en la vida del centre per mitjà del consell escolar i dels altres instruments de què es dotin els centres en exercici de llur autonomia.

4. El Govern ha de promoure, en el marc de les seves competències, les mesures adequades per a facilitar l'assistència de mares i pares a les reunions de tutoria i l'assistència de llurs representants als consells escolars i als altres òrgans de representació en què participin. (LEC, 2009, Article 25, Capítol III, p.14)

Així, de la mateixa manera que els mestres i personal docent, les famílies tenen drets i deures dins d'aquest procés comunicatiu i escolar.

Segons el Currículum del segon cicle de l'Educació Infantil (citat al Decret 181, 2008) dins de l'entorn familiar, és on l'infant comença els seus aprenentatges més vitals, i, posteriorment, entra en contacte amb l'àmbit escolar, un àmbit estrany i diferent per a ell. Cal dir que, aquest contacte no el viu només l'infant, sinó que les famílies també passen a formar part d'aquest àmbit, compartint responsabilitats d'educació. En aquest moment, el context principal de l'infant comença a eixamplar-se i créixer, fent que integrin a més persones, llocs, experiències, emocions, normes, llenguatges, sons, olors, valors, etc. proporcionant un aprenentatge molt significatiu. Aquest és el lligam existent entre la relació família – escola i el desenvolupament de l'infant.

Així doncs, per aconseguir que els infants tinguin un suport complet, coherent i eficaç en el seu desenvolupament, s'ha de crear un vincle fort entre l'escola i les famílies des dels primers moments d'escolarització. Incrementant així les possibilitats de que la comunicació sigui estable, constant i funcional pel bé de l'escola, de la família, del nen i de l'educació d'aquest.

Per la seva part, el Decret 181/2008, de 9 de setembre, pel qual s'estableix l'ordenació dels ensenyaments del segon cicle de l'Educació Infantil, recolzar la idea que sosté el Currículum i diu:

L'escola és un espai privilegiat per a l'adquisició de coneixements, de vivències emocionals i de valors ètics i democràtics, i el primer espai social de cohesió, integració i participació. L'educació ha de fomentar la responsabilitat personal i comunitària i ajudar l'infant en la construcció d'una imatge positiva d'ell mateix, promovent l'educació de l'autoestima, la convivència i l'afany de superació.

La interacció amb l'entorn és una condició indispensable per al desenvolupament de l'infant. La família, l'escola i els altres infants formen part d'aquest entorn i hi han de tenir un paper acollidor i estimulador.

Els pares, mares o tutors en el si de la família, els docents i el personal de suport en el centre educatiu, esdevenen peces clau en l'educació de l'infant. El mestre o la mestra ha de tenir presents totes les seves necessitats: les emocionals i afectives, les intel·lectuals, les motrius i les de relació. (Decret 181/2008, de 9 de setembre, Preàmbul, p.1)

Més endavant, el mateix Decret 181/2008, dedica l'article 3 a la relació entre els centres i les famílies:

Article 3

Relació entre centres i famílies

3.1 Els pares, mares o tutors i els centres han de cooperar estretament en l'educació dels infants, per tal de garantir la continuïtat educativa entre el centre i la família.

3.2 Cal establir els mecanismes de participació i col·laboració necessaris que permetin informar famílies i compartir criteris d'intervenció educativa, per afavorir la participació en el procés educatiu dels seus fills i filles.

3.3 Per tal de facilitar informació a les famílies sobre el seguiment i evolució educativa de l'alumnat, cada centre ha d'establir, a començament de curs, el calendari de reunions i entrevistes. S'han de garantir, com a mínim, una entrevista individual a l'inici de l'escolaritat, una altra al llarg del curs i una reunió col·lectiva a l'inici de cadascun dels cursos del cicle, així com dos informes escrits a les famílies al llarg del curs.

3.4 Les famílies han de contribuir a l'educació dels seus fills assistint a les convocatòries de reunions o entrevistes que faci el centre. Igualment es faran responsables del seguiment de les orientacions educatives del centre en aspectes com hàbits d'higiene i salut, assistència al centre, horaris, etc., i de conèixer el reglament del

centre i col·laborar en la seva aplicació (Decret 181/2008, de 9 de setembre, Preàmbul, Article 3, p.3).

La continuïtat educativa entre centre i família és bàsica per a què els aprenentatges responguin a les demandes i peticions de tots dos àmbits, proporcionant a l'infant una formació coherent, eficaç i sense ambigüitats. Per tal d'aconseguir aquesta continuïtat, des de l'escola s'han de trobar els mecanismes adequats i informar d'aquests a les famílies. A més, l'assistència i participació d'aquestes, afavoreix i ajuda a la continuïtat educativa.

A més, a l'Ordre EDU/484/2009, de 2 de novembre, del procediment i els documents i requisits formals del procés d'avaluació de segon cicle d'Educació Infantil, el qual concreta diversos aspectes importants en relació a l'avaluació de l'alumnat i els documents necessaris, la participació de les famílies, les actuacions de l'equip docent a cada cicle, l'atenció a la diversitat, etc.

Concretament, l'article 2 repassa diversos aspectes, com són l'avaluació i els criteris d'avaluació, els quals ajuden a esbrinar i adonar-se del punt del procés de desenvolupament on es troba l'alumne, com també a identificar les facilitats o dificultats que pot tenir o té cada infant; a més, s'esmenta l'ajut que pot facilitar l'avaluació, que contribueix, no només a l'avenç del procés educatiu de l'infant, sinó també a l'autoavaluació del docent i de les seves maneres d'ensenyar; finalment, mencionen l'obligació dels centres educatius d'informar a les famílies de tots els aspectes relacionats amb l'educació dels seus filles i fills, garantint així, la coherència educativa que necessita l'infant i recolzant la idea de participació i compromís de totes dues parts, envers l'altre. Per descomptat, tota aquesta informació, així com les mesures de que disposa l'escola per atendre la diversitat i les dificultats dels alumnes, ha d'estar fixada i concretada dintre del Projecte Educatiu del Centre (PEC).

Amb referència a la participació de les famílies, l'article 7 esmenta el dret i deure que tenen les famílies a ser informades des del centre, i de participar en l'educació conjuntament amb l'escola. Així, es llegeix:

Article 7

Participació de les famílies

7.1 Per tal de facilitar l'exercici del dret i el deure de les famílies a participar en el procés educatiu dels seus fills i filles, el centre ha d'informar els pares, les mares o els representants legals de la seva evolució escolar per mitjà d'informes escrits, entrevistes individuals, reunions col·lectives i altres mitjans que consideri oportuns.

7.2 S'han de garantir com a mínim dos informes escrits anuals a les famílies i un al final del cicle.

7.3 Els informes escrits a les famílies han de reflectir la valoració dels progressos i dificultats observats, els aspectes personals i evolutius de l'infant, i les estratègies o els recursos complementaris que s'hagin pogut adoptar, relacionats amb els processos educatius i d'aprenentatge. (l'Ordre EDU/484/2009, de 2 de novembre, Article 7, p.4)

Seguint dintre de l'Ordre EDU/484/2009, l'article 5 contempla l'atenció a la diversitat, la vessant més inclusiva de l'educació. El primer apartat, el 5.1, fa referència a la programació general d'aula, la qual ha de tenir en compte: l'adequació dels objectius a les característiques dels infants; la planificació de les activitats amb graus de complexitat diversos per afavorir el desenvolupament de tots; la utilització de criteris d'avaluació que posin l'accent en l'evolució de l'alumnat. Quan el progrés educatiu de l'infant no avanci, s'ha de saber establir les mesures de suport adequades per facilitar la presa de coneixements bàsics i imprescindibles, per a que pugui seguir el procés educatiu amb normalitat. L'apartat 5.2, parla de l'obligació de realitzar un pla individualitzat, un PI, per aquells alumnes que presentin dificultats en el procés educatiu. Aquest pla ha de recollir el conjunt de mesures, ajudes i adaptacions que es duran a terme, és a dir, les línies d'atenció que es duran a terme amb l'infant, adaptant-se segons la seva evolució en el temps. La Comissió d'Atenció a la Diversitat, la CAD, ha de defensar i sostenir la utilització d'aquest PI. El següent punt, 5.3, fa responsable al tutor/a de l'alumne de la realització del pla individualitzat, amb la col·laboració dels professionals de suport del centre i els serveis educatius que siguin necessaris. Dintre d'aquest apartat s'observa la importància de la família dintre de tot aquest procés, escoltant les seves opinions durant la presa de decisions i sent obligatori el seu acord en les decisions finals. És el director el que ha d'aprovar, finalment, el pla individualitzat. L'apartat 5.4 fa referència a la possibilitat de l'alumnat per restar un any a qualsevol curs del segon cicle d'Educació Infantil, a proposta del professorat de cicle. A més de l'informe dels serveis educatius, l'acord de la família i l'aprovació del director/a. L'apartat 5.5, fa

referència a les altes capacitats dels alumnes, segons els termes del PEC i d'acord amb els protocols per a la identificació de les altes capacitats i l'atenció metodològica adequada que s'estableixin per l'Administració Educativa, la durada del segon cicle d'Educació Infantil es pot escurçar a dos anys, si l'infant té un ritme d'aprenentatge i un grau de maduresa suficients, actuant sempre en favor de la seva evolució personal i social. És necessari comunicar la decisió al director o directora dels serveis territorials corresponents. Per acabar, el punt 5.6, apel·lant al caràcter participatiu de la comunitat educativa, insta a demanar col·laboració als serveis educatius corresponents.

Així doncs, la coneixença del marc legal actual de la segona etapa d'Educació Infantil és vital per, posteriorment, poder aconseguir que els nostres infants tinguin les millors condicions de desenvolupament possibles.

Aquests lleis i normatives actuals d'Educació de la segona etapa d'Educació Infantil la recuperarem més tard a la part pràctica, ja que segons aquesta s'han fet les preguntes tant de les entrevistes com dels qüestionaris i serà en la qual es basi l'anàlisi de documents que em proporcionen les escoles.

2.3.2. Aspectes de la comunicació família – escola amb nens amb Necessitats Educatives Especials

Un cop explicada l'opinió i visió dels experts sobre el tema, cal també fer un repàs de com es veu, es tracta i es regula el tema de la comunicació entre família i escola, sumat al fet de les Necessitats Educatives Especials a la normativa actual.

La Llei Orgànica 2/2006, de 3 de maig, d'Educació⁸ dedica el títol II a l'equitat en l'educació, és a dir, garanteix la igualtat d'oportunitats per a tots els infants, arribant al seu màxim desenvolupament personal, intel·lectual, social i emocional possible. De la mateixa manera, es garanteix la utilització dels recursos necessaris per a que els alumnes amb necessitats educatives especials, de

⁸ LOE són les sigles que utilitzo per abreviar la Llei Orgànica 2/2006, de 3 de maig, d'Educació.

qualsevol tipus, puguin arribar també al seu màxim desenvolupament global. A més a més, la família també hi té lloc, assegurant la seva participació en les decisions que tinguin a veure amb l'escolarització i els processos educatius de l'infant. Així com adoptar les mesures necessàries per a que les famílies rebin el recolzament i orientació adequades.

La LEC, del 10 de juliol de 2009, estableix a l'article 81 la necessitat de que l'educació es regeixi pels principis d'escola inclusiva, considerant els elements curriculars, metodològics i organitzatius necessaris per a que tots els alumnes, sense distincions, puguin participar i avançar en el seu desenvolupament. D'aquesta manera es garanteix la seva escolarització, l'avaluació inicial d'aquestes necessitats, l'elaboració d'un pla personalitzar i l'assessorament i recolzament de cada família.

El Decret 299/1997, de 25 de novembre, sobre l'atenció educativa a l'alumnat amb necessitats educatives especials, regula, entre d'altres, els aspectes referents a la identificació i avaluació de les necessitats educatives especials. Aquesta identificació i avaluació de les NEE de l'infant té en compte les interaccions i característiques del seu entorn familiar, sent igual d'importants aquestes que les extrems del dia a dia escolar. En aquest punt ja es veu la importància de tots dos contextos a l'hora d'avaluar les capacitats de l'infant, fent que siguin igual d'importants les habilitats que té a l'escola com les que té, i desenvolupa, a casa.

Quant a l'escolarització dels alumnes amb NEE la decisió i voluntat dels pares és escoltada per l'escola i, des d'aquesta, es treballa per facilitar la matriculació i escolarització. En el cas que les necessitats derivin de discapacitats psíquiques, motrius o sensorials, la tria del professional de l'EAP i la de la família, en referència al centre, ha de coincidir. En el cas que no coincideixi, l'escola de totes dues parts derivarà en una decisió que pugui satisfer a tothom.

Seguint en el mateix Decret 299/1997, s'observa que té en compte la importància de l'atenció educativa adequada, des dels centres ordinaris, de l'alumnat amb necessitats educatives especials. Això implica que el currículum, el projecte metodològic de centre, el projecte d'atenció a la diversitat, etc. ha de respondre

a les necessitats de l'alumnat i ha de recollir i regular les actuacions singulars previstes. A més, es menciona també la responsabilitat de tot el professorat per organitzar activitats comuns per a tot l'alumnat, amb l'objectiu d'afavorir en el major grau possible les interaccions socials entre alumnes.

Tot i ser més antic que el Decret 299/1997 comentat anteriorment, m'agradaria comentar que el Decret 117/1984, de 17 d'abril, sobre ordenació de l'Educació Especial per a la seva integració en el sistema educatiu ordinari, estipula que l'Educació Especial es fonamenta d'acord a quatre principis bàsics:

- Normalització: els infants amb necessitats educatives especials han de poder rebre l'educació que necessitin dintre del sistema educatiu ordinari.
- Integració: tots els infants amb necessitats educatives especials seran escolaritzats en centres educatius ordinaris.
- Sectorització: tots els infants amb necessitats educatives especials han de poder gaudir de l'educació que necessitin en el seu entorn geogràfic.
- Individualització: tots els infants amb necessitats educatives especials han de rebre l'atenció que necessitin en qualsevol moment de la seva educació.

2.3.3. Mesures concretes per a la informació i participació de les famílies

Com ja hem vist, és essencial crear una bona relació de cooperació amb els pares i/o tutors dels alumnes, ja que són, conjuntament amb els mestres, coresponsables de la formació i educació dels infants. Compartir aquesta responsabilitat implica que, des de l'escola, s'ha de treballar per implicar a les famílies en la participació activa i constant, acollir-les i escoltar-les en tot moment i fer-les partícips del projecte educatiu de centre i dels aprenentatges dels seus fills.

La base d'aquesta relació família – escola és poder encaixar els objectius d'ambdues parts, és a dir, tenir en compte les necessitats i interessos de les famílies, així com també els de l'escola, i aconseguir que l'educació que s'imparteixi en els dos contextos sigui coherent i segueixi un mateix fil conductor. El Currículum del segon Cicle d'Educació Infantil recolza aquesta idea i afirma que:

Els infants, ja a l'inici de l'etapa de l'Educació Infantil, comencen a experimentar la connexió entre les seves famílies i l'entorn. Un entorn que s'eixampla de manera progressiva (...)

En la convivència familiar s'inicia l'educació dels infants i es fan els primers aprenentatges. Quan posteriorment els infants entren en el món escolar la responsabilitat es comparteix; per això cal un lligam entre escola i família, per tal que les nenes i els nens tinguin ple suport i un acompanyament coherent i eficaç en el seu desenvolupament personal i social.⁹

Així doncs, la condició imprescindible és saber i preocupar-se per les necessitats, els interessos i els objectius que tenen les famílies, i trobar el punt de contacte entre aquests i els de l'escola, per poder cohesionar ambdós plantejaments. D'aquesta manera, la coherència passa a ser una de les característiques principals d'aquesta relació, ajudant a assolir l'objectiu comú que es persegueix: el desenvolupament integral de l'infant.

La comunicació entre família i escola comença amb una coneixença del centre per part de les famílies, això vol dir que han de saber quin és el Projecte Educatiu del Centre, la línia metodològica que segueix, la normativa i regles que són vigents a l'escola, els projectes que es realitzen, els fonaments i principis sobre els que es regeix l'escola, el grau de participació que esperen d'ells... és a dir, saber realment com és l'escola i què és el que passa dins.

És molt important que les famílies, a l'hora de triar escola per als seus fills o filles de 3 anys, s'interessin pel projecte educatiu de l'escola i la metodologia emprada, i que família

⁹ Aquesta cita es troba a la introducció del Currículum del segon cicle d'Educació Infantil, dintre del Decret 181/2008 pel qual s'estableix l'ordenació dels ensenyaments del segon cicle d'Educació Infantil.

i escola estableixin ponts de comunicació per educar l'infant en un marc el més coherent possible¹⁰.

Aquest coneixement previ pot ser un gest de benvinguda, per part de l'escola respecte als pares, perquè disposa un sentiment de confiança i seguretat en el centre i en els mestres que treballen allà diàriament. Tot i això, no és un intercanvi d'informació unidireccional, és a dir, els pares també han de comunicar a l'escola tots els aspectes que tinguin relació amb el seu fill o filla: malalties que ha patit, si li agrada jugar sol, si necessita la presència d'algú constantment, què li agrada menjar i què no, etc.

Aquí entra en joc, per una banda, el Projecte Educatiu de Centre, document que han de posseir totes les escoles. La LOE de 3 de maig de 2006 i la LEC 10 de juliol de 2009 coincideixen en la idea de que el PEC és la màxima expressió de l'autonomia dels centres educatius, i recull la identitat del centre i els objectius; orienta l'activitat i dóna sentit a la pràctica educativa. L'objectiu que es persegueix és que els alumnes assoleixin les competències bàsiques i el màxim aprofitament educatiu.

De la mateixa manera, defensen també que ha de contenir, si més no, els ítems següents: l'aplicació dels criteris d'organització pedagògica, les prioritats i els plantejaments educatius; els procediments d'inclusió i atenció a la diversitat, l'acció tutorial i altres actuacions que caracteritzen el centre; els indicadors de progrés pertinents; la concreció i el desenvolupament dels currículums; els criteris que defineixen l'estructura organitzativa pròpia; el projecte lingüístic, que es concreta a partir de la realitat sociolingüística de l'entorn i el caràcter propi del centre.

EL PEC s'articula seguint quatre punts que el defineixen: anàlisi del context, trets d'identitat, objectius del centre, estructura organitzativa; responent a les preguntes: on, qui, què, com?, respectivament.

¹⁰ Document de la fundació Jaume Bofill: Crèixer en família. Guia 3 – 6 per a les dinamitzadores i els dinamitzadors. 2013 (p. 17)

- On?: L'anàlisi del context ha de donar informació sobre el moment legislatiu i social en el que es troba l'escola actualment i el context geogràfic i socioeconòmic que l'envolta.
- Qui?: Els trets d'identitat han de respondre a la pregunta de qui som, i proporcionar informació sobre els valors, conductes i principis de l'escola o a aspectes relacionats amb l'ensenyament. Han de tenir en compte: la línia metodològica del centre, la confessionalitat, el pluralisme i els valors, la coeducació, el tractament de la diversitat, la llengua d'aprenentatge, l'adaptació dels infants a l'escola i la relació amb les famílies.
- Què?: els objectius del centre són les fites que l'escola persegueix i proposa assolir com a centre. Els objectius han de ser viables, clars i unívocs en la forma.
- Com?: Per assolir els objectius plantejats s'ha de crear una estructura que ho faci possible, sent sempre coherents amb els objectius i els trets d'identitat. Ha d'estar present l'organigrama de l'escola.

Així doncs, tractant-se d'un document per facilitar la coneixença del centre, ha d'estar vigent i a disposició dels tots els membres de la comunitat educativa.

I per altra banda, com a document que potencia la participació i facilita la implicació mútua de les famílies i el centre en l'educació dels infants, la Carta de Compromís Educatiu. Segons l'article 20 de la LEC de 10 de juliol de 2009, es tracta d'una eina de comunicació que possibilita la cooperació i entesa conjunta entre les accions educatives del centre i les familiars. La Carta de Compromís s'ha de redactar d'acord amb el PEC i s'han de considerar els objectius educatius proposats pel centre en referència a l'educació i formació dels infants. Com a entorn principal, les famílies han de seguir els principis que inspiren la carta, concordant així les actuacions escolars i familiars.

La comunicació primerenca que es produeix des de l'escola, gràcies al PEC i a la Carta de Compromís Educatiu, esdevenen la base de la comunicació entre escola i famílies, que amb el temps, anirà creixent, agafant força i desenvolupant-se.

La col·laboració de l'escola i la família es pot organitzar tenint en compte els diferents nivells de relació: informació i documentació i, col·laboració i participació. On també es troben eines individuals i col·lectives i, formals i informals, respectivament.

Informació i comunicació	Entrades i sortides Comunicats puntuals escrits o agenda Entrevistes inicials, periòdiques o puntuals Acció tutorial compartida	Individuals
	Reunions de grup classe o d'escola Web i blogs de l'escola Informes o comunicats escrits conjunts	Col·lectius
Col·laboració i participació	AMPA → Participació Consell escolar → Gestió	Formals
	Iniciatives escolars: biblioteca, festes, recull de llibres, recull de joguines... Informacions de sortides d'interès, xerrades...	Informals

Les converses durant les **entrades i sortides** dels infants o els **comunicats escrits puntuals** en paper o l'agenda, es troben dintre del nivell individual. Esdevenen vies de comunicació molt útils per intercanviar informacions, sobre el context familiar: comportaments estranys a casa, situacions difícils o diferents, dubtes o qüestions sobre algun tema... i sobre el context escolar: problemes amb els companys, comportaments positius o negatius que cal comentar, sentiments que han sortit durant el dia... A més, són eines que permeten tenir més informació dels infants i del que fan a l'escola i a casa, oferint, tant a famílies com a mestres, una perspectiva més àmplia i completa de l'infant.

L'**entrevista** es troba també dintre del nivell individual, i ja des dels primers moments d'escolarització, és un dels canals de comunicació més importants i esdevé un contacte directe i clar entre la família i l'escola. Aquests moments de contacte han de generar confiança i complicitat, establint un clar precedent per

la resta del curs. L'objectiu és, establir vincles amb les famílies, intercanviar idees, objectius i inquietuds, ajudant així a un desenvolupament més integral i complet de l'alumne. Buscar objectius comuns i compromisos sobre l'actuació amb els fills i filles; proporcionar a les famílies llibertat i temps d'escolta per expressar-se; mostrar empatia i comprensió respecte el que senten o poden sentir les famílies; fer que se sentin segures i importants dintre del procés d'educació dels seus fills i filles; utilitzar un vocabulari senzill, entenedor i inequívoc, per evitar confusions i ajudar a la bona comprensió... són algunes mesures que s'han de portar a terme per arribar a fer una entrevista adequada. Cal fer, com a mínim, tres entrevistes amb les famílies al llarg del curs escolar. (Albaladejo, 2009).

Encara dins del nivell individual, es troba una de les principals ocupacions que té el professor dintre del centre, la **tutoria**, orientant i acompanyant als infants, sent tutor individual i/o grupal. Aquest treball no es desenvolupa aïlladament dins del centre, sinó que està relacionat directament amb altres tres grups importants: alumnes, famílies i altres docents. En relació als alumnes, la finalitat principal d'aquestes tutories és contribuir i treballar pel desenvolupament intel·lectual, emocional i moral dels alumnes, tenint en compte l'edat i el ritme de cadascú. Pel que fa a les famílies, el principal objectiu és informar del procés educatiu de l'alumne i treballar perquè estiguin sempre presents durant aquest, a més d'afavorir i facilitar la comunicació, la col·laboració estreta i el treball conjunt, entre centre i família. Finalment, en relació als altres mestres del centre, la finalitat és aconseguir una millor comunicació entre tots els implicats en el procés d'ensenyament de l'infant o infants, per poder coordinar intervencions, treballs, avaluacions, adaptacions, etc.

L'acció tutorial, tot i ser una de les ocupacions del docent, esdevé una acció compartida. Així, per exemple, la Llei 12/2009 d'Educació de Catalunya i el Decret 181/2008, tenen present aquest fet, i coincideixen en el dret i el deure que tenen les famílies per participar en el procés educatiu dels seus fills i filles, i la obligació dels centres per facilitar les relacions, la cooperació i la implicació conjunta també entre mestres i serveis externs.

Les **reunions grups** o els **comunicats escrits comuns**, es troben dintre del subgrup col·lectiu. Esdevenen una gran eina de comunicació per a l'escola, ja que permet notificar informacions noves, avisos de festes, activitats, xerrades, sortides, etc.

A més, les pàgines **webs** i els **blogs** són plataformes tecnològiques molt utilitzades actualment per informar els pares. La web permet fer un recull dels aspectes més importants i generals de l'escola: PEC, AMPA, activitats extraescolars, menjador, acollida, telèfons d'interès, etc. Els blogs de cicles, pel contrari, donen informacions més detallades i concretes de les aules i dels cicles, explicant breument les activitats fetes durant el dia, els projectes realitzats, les sortides fetes dies concrets, les colònies, etc. Permeten també, veure fotografies a la vegada que els hi donen informacions.

El moviment de les famílies a l'escola al voltant de la participació i la col·laboració, tant en l'àmbit de gestió com en l'àmbit més participatiu, es realitza a través de les AMPA, Associacions de Mares i Pares d'Alumnes, i dels Consells Escolars, sent totes dues iniciatives formals.

L'**Associació de Mares i Pares d'Alumnes**, AMPA o APA, és un mecanisme important de participació voluntària per a pares, mares i/o tutors dels infants. Aquesta associació s'encarrega de donar veu a les famílies i promoure la participació i implicació d'aquestes, dintre del centre i de la comunitat educativa, en general. Esdevé un bon espai per a què les famílies puguin opinar i reflexionar sobre aspectes quotidians de l'escola i sobre temes educatius d'interès general. Compten amb un representant al Consell Escolar del centre, que s'encarrega de transmetre la opinió de l'associació, participant així en la presa de decisions de l'escola. En definitiva, l'AMPA és un instrument molt útil que permet donar veu a les famílies i treballar perquè la comunicació i el traspàs d'informació entre centre i famílies, sigui efectiu, productiu i constant (LEC, 10 de juliol de 2009).

En la mateixa línia de l'AMPA es troba el **Consell Escolar**, el qual, segons l'article 148 de la LEC de 10 de juliol de 2009, és l'instrument de participació que utilitza la comunitat educativa per integrar-se a les decisions del centre. Algunes de les seves funcions són molt diverses dins del centre: participar en l'aprovació

del PEC, de la carta de compromís educatiu i la Programació Anual de Centre (PAC), valorant posteriorment el desenvolupament i els resultats; afavorir i desenvolupar la relació i col·laboració amb agents externs al centre com poden ser entitats, institucions externes o altres centres; organitzar, registrar i desenvolupar activitats escolars complementàries i activitats extraescolars, entre d'altres.

Tot i estar en últim lloc, el Consell Escolar dels centres és un òrgan de gestió i participació molt important del centre. El formen representants de tota la comunitat educativa, és a dir, direcció, professors, alumnes, famílies, personal d'administració i serveis, representant de l'administració local i altres persones que el mateix consell consideri necessàries. Les famílies han de ser una part molt important del consell escolar, ja que les decisions d'aquest són decisives per al funcionament i la millora del centre i, per consegüent, per l'èxit educatiu dels fills i filles d'aquestes famílies.

Com s'ha explicat fins ara, existeixen moltes maneres i vies de comunicació i participació entre l'escola i família, es troben de més o menys directes, o de més o menys personals, però totes s'utilitzen per facilitar i permetre la col·laboració i cooperació, fent que cada dia escola i família estiguin més a prop de la coherència i l'educació conjunta real.

En el cas de famílies amb nens amb Necessitats Educatives Especials els elements de participació són els mateixos, és a dir, segueixen la mateixa línia de participació explicada fins ara. No obstant això, moltes vegades les famílies de nens amb Necessitats Educatives Especials pateixen inseguretats, malestars o preocupacions pròpies de situacions desconegudes, per això, encara que la tasca principal del professional del centre sigui tractar amb el nen, una formació adequada de l'infant només es podrà atènyer mitjançant una compenetració més àmplia amb els pares.

Segons Cunningham i Davis (1988) defensen que un punt de partida molt raonable per treballar pares i escola és escoltar les opinions i valoració dels pares. Així doncs, hi ha aspectes en aquesta comunicació que s'han de tenir en compte:

- La comunicació ha de ser suficient, exacta i directa, però tenint en compte que és informació que s'ha de trossejar per què l'impacte no sigui de grans dimensions. A més, ha de ser prou comú i clara per a què les famílies ho entenguin i no es produeixin malentesos.
- La comprensió de sentiments, l'empatia, la preocupació i l'interès per part dels professionals és important. S'ha d'evitar la falta de respecte, l'excessiva impersonalitat i, pel contrari, animar a les preguntes, a la participació i a l'escolta conjunta.
- La coordinació conjunta de professionals ha d'existir de manera constant. Els agents que treballen i tracten amb l'infant (família, mestres de l'escola, EAP, logopeda...) han d'estar informats dels avenços, competències, actuacions... per afavorir la coherència global, la transmissió d'informació i l'evolució de l'infant.
- La continuïtat i l'estabilitat per part dels serveis educatius, lligada al punt anterior de coordinació conjunta, és vital per les famílies i per l'infant. Afavorint la col·lectivitat i l'entesa conjunta, com també la formació de l'infant.

2.4. La realitat del context familiar actual

El món està en continu canvi i, per consegüent, tot el que el forma també, per això, la idea actual de família no és gens semblant a la que es tenia fa uns anys. La tasca compartida té més pes que mai, i la col·laboració d'escola i família és també més estreta, fent que, en una època de transformacions constants i accelerades, el reforç dels professionals educatius sigui més útil que mai per a les famílies.

Els canvis que vivim dia a dia i la gran diversitat de famílies (a nivell d'estructura, de procedència, de variabilitat de fills i filles, de necessitats, etc.), exigeixen que l'escola i els professionals proporcionin un servei que doni resposta a aquesta diversitat i s'adapti al canvi social continu.

Collet i Tort (2014) diuen:

La diversitat de famílies en quan a model i forma, capitals, demandes, bagatges, expectatives, etc. és un fet ben present a casa nostra. La diversitat sempre genera complexitat i per tant, com ens diu la teoria de sistemes, la reacció més habitual del centre educatiu davant aquesta complexitat i diversitat creixent és el tancament. [...] Val a dir que les famílies no n'acostumen a sortir massa ben parades d'aquest tancament i d'aquest judici.

[...] Però, com dèiem, és força habitual que davant de la complexitat, la primera reacció sigui tancar el «país – escola» i amb això difícilment conèixer, comprendre i convidar a compartir l'escola a la gran diversitat de famílies actuals. Però aquesta actitud és una gran font de desigualtats i impacta de manera especialment negativa sobre els infants provinents de les famílies més vulnerables. I només serveix com a resposta interna per no afrontar la complexitat que implica construir bons vincles amb totes. [...] Comprendre i acceptar que la diversitat de famílies i d'infants és un fet i que això requereix de manera indefectible que l'escola adopti camins diferents per acollir, atendre i acompanyar aquesta diversitat (p. 8 i 9).

Segons l'evolució de la societat i els canvis en l'estructura i la formació familiar, Parada (2010) fa una classificació dels tipus de famílies segons si són: patriarcal o matriarcal, depenent del membre que té l'autoritat; monògama o poligàmica, segons el nombre de mullers o marits; família com a llar o família com a xarxa, segons a qui considerem família; famílies generacionals, nuclears,

monoparentals, homosexuals, adoptives, acollidores.... depenent de la forma que tenen.

Altres fets i situacions que es donen actualment, són: la proliferació de parelles que no creuen en el matrimoni i viuen una relació de parella de fet; l'augment del número de divorcis, i consegüentment, el fet de que molts infants visquin amb els seus pares separats o amb padrastres, madrastres o germanastres; la baixa natalitat i l'augment de l'esperança de vida; el reconeixement dels matrimonis homosexuals i de la oportunitat de que puguin tenir fills en comú; les adopcions internacionals com a opció de paternitat i maternitat, etc.

Al voltant de la diversitat de famílies, Pérez (2003) diu: "la diversitat de models deixa enrere la idea d'un únic patró estandarditzat per a ús de tothom i, en l'actualitat, qualsevol forma d'organització familiar és acceptada i regulada per la llei".

Aquests canvis en la formació i en la convivència de les famílies, implica un canvi també en l'estructura de les llars. Així doncs, les relacions intergeneracionals s'han enfortit, degut a la convivència entre pares, fills i néts, convertint-se en una xarxa fonamental de relacions afectives, de suport i solidaritat. En aquestes situacions, els rols que porten a terme els avis són molt diferents dels que antigament podien acomplir, quan era la mare la figura principal de criança dels infants el 100%. Els canvis en la societat han fet que els avis duguin a terme uns rols exagerats en la vida dels infants, assolint unes responsabilitats que pertocquen a pares, però que no poden acomplir per falta de temps per dedicar als fills (Cardona, 2008). Aquest fet afecta també a les escoles, fent que es creï una relació també amb els avis dels infants, que són els que van a recollir i deixar als nens a les escoles. Els moments de contacte amb els avis són també importants, ja que passen molt temps amb ells i són una figura vital per a l'infant.

De la mateixa manera que els infants, cap família és igual i és per això que, des de l'escola, s'ha de treballar per aprofitar aquesta diversitat i veure-la com un fet positiu per a tothom. Ha d'existir un treball per fer desaparèixer els estereotips familiars (família nuclear com a ideal, família monoparental i homosexual amb carències, etc). En aquestes situacions, l'escola ha de saber canviar a mesura

que la societat canvia, fent de l'adaptació la seva millor capacitat (Cunningham i Davis, 1988).

En la mateixa mesura que a les aules, la diversitat cultural entre les famílies d'un centre és un fet molt comú avui en dia. Existeixen famílies d'altre països, famílies amb infants adoptats d'altres països, famílies on un dels progenitors és de fora, famílies que per la seva religió o cultura no es regeixen per les mateixes normes que aquí, etc. Tota aquesta diversitat implica diverses llengües, costums, normes a casa i formes de viure molt diferents a les habituals. Per aquesta raó, des de l'escola, s'ha de buscar el lligam adequat per poder comunicar i informar a aquestes famílies, podent ser l'idioma un obstacle afegit, per ser divers. En aquestes situacions la llengua ha de ser l'element de connexió i cohesió, fent servir un traductor si és necessari, com molt bé es porta a terme en el projecte *Mares Enllaç*¹¹, explicat en el següent punt.

Així doncs, veiem que els experts coincideixen en que cal tractar la diversitat cultural actual i veure-la com un element enriquidor que ens proporciona la societat, i no pas com un problema. A més, s'ha de saber integrar en els serveis actuals, fent que els currículums siguin més interculturals i les propostes més flexibles i adequades tant a nens com a famílies. D'aquesta manera el camí per avançar en favor de la igualtat i la interculturalitat està cada vegada més clar.

Els mitjans de comunicació i informació i les tecnologies són una part vital de la societat actual, la seva presència és constant a la vida de totes les persones, fent que els infants més petits ja neixin en la era tecnològica. Les tecnologies han fet el món diferent i han influït molt en la idea de comunicació i informació actual, podent ser un avantatge o un inconvenient.

Per una banda, està la idea positiva de veure Internet com a lligam invisible, instantani i útil en la relació família – escola. Els centres educatius han de

¹¹ El projecte *Mares Enllaç* treballa per integrar les famílies novingudes a l'escola, afavorint i augmentant l'escolarització dels seus infants i augmentant la participació d'aquestes famílies. L'objectiu que persegueixen és aconseguir que les famílies s'impliquin i tinguin oportunitats per fer-ho, en la mateixa mesura que la resta.

connectar-se a les noves tecnologies i utilitzar les webs de l'escola, els blogs d'aules o de cicles, els correus electrònics, etc. com a eines productives i noves formes d'informació i comunicació. La connexió constant amb les tecnologies fa que aquestes noves formes de connexió tinguin cada vegada més pes, afavorint la immediatesa i la constància.

Per altra banda, les noves tecnologies han debilitat el contacte personal entre famílies i escola i, a la vegada, han impulsat la impersonalitat de la comunicació. Aquest fet propicia, que les relacions s'afebleixin si no vagin acompanyades de moments més personals i propers.

Així doncs, Aguilar i Leiva (2012) expressen "la necesidad de utilizar las TIC no sólo como medio curricular, sino también como un medio para implicar a la familia, en la escuela y en otros ámbitos socioeducativos". (p.12).

En definitiva, els canvis constants de la societat obliguen a l'escola a canviar, donant-li la oportunitat de millorar en el tracte, maneres i moments per comunicar-se amb les famílies. L'escola ha de procurar donar veu, temps i moments a tots els tipus de famílies i aprofitar la diversitat per aprendre d'ella i veure totes les realitats i famílies que existeixen. Buscant d'arribar sempre a l'objectiu principal d'acompanyar i donar recursos a les famílies per abordar el tema de la comunicació i, en algunes situacions, per abordar temes de Necessitats Educatives Especials.

2.5. Casos d'èxit i bones pràctiques en la comunicació entre l'escola i la família

La diversitat, l'heterogeneïtat i la inclusió són aspectes que cada vegada es tenen més en compte per a la creació de metodologies i projectes a seguir. En aquest apartat he volgut explicar tres escoles amb metodologies i maneres de fer diferents a les ordinàries. Així, l'objectiu d'aquest apartat és que serveixi de primer contacte amb la realitat, connectant tota la teoria explicada fins ara, amb algunes experiències d'escoles reals i actuals que s'estan duent a terme.

He escollit aquests projectes educatius perquè m'han semblat molt interessants, ja que tots tres tracten d'alguna manera els punts comentats fins ara. En primer lloc, el Projecte Mares Enllaç tracta el tema de diversitat i comunicació família i escola, i tot des d'un punt de vista molt integrador. En segon lloc, l'Escola Congrés Indians, amb la seva pedagogia integra completament als pares dintre de l'escola i els fa participants de l'educació dels seus infants. Per últim, l'Escola el Roure, al ser una escola viva té en compte, d'una manera molt especial, l'entorn més proper i la comunitat, sent les famílies els elements principals dins de l'escola. A més, totes tres escoles es regeixen per una pedagogia inclusiva i d'atenció a la diversitat, acollint i donant resposta tant a nens amb Necessitats Educatives Especials, com a famílies diferents.

2.5.1. Projecte Mares Enllaç, Vic¹²

El projecte *Mares Enllaç* va néixer a Vic, una ciutat caracteritzada per l'augment progressiu de famílies nouvingudes en els últims anys, actualment més d'un 23% dels habitats de Vic són persones nouvingudes en els darrers 15 anys.

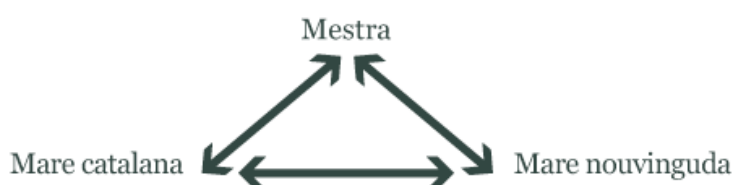
Les *Mares Enllaç* neixen i es desenvolupen de la mà del projecte *Model Vic*, el qual treballa per prevenir la guetització en centres específics i treballa per fer responsables de l'acollença dels nens i nenes immigrants a totes les escoles del

¹² La informació esmentada en aquest apartat està extreta de la pàgina web de Mares Enllaç: <http://www.maresenllac.org/metode.html>

municipi. D'aquesta manera, i encara actualment, el nombre d'alumnes nouvinguts ha d'estar repartit de manera equitativa i equànime entre els diversos centres.

En aquest context social de diversitat i educació, va néixer les *Mares enllaç*, que actualment se segueix duent a terme i desenvolupant-se. El seu objectiu principal és prosperar en la comunicació entre l'escola i les famílies nouvingudes, per afavorir i millorar aspectes de l'escolarització dels infants i augmentar la participació familiar, tant en el dia a dia de l'aula com en activitats i projectes de l'escola, en la mateixa mesura que la resta de famílies.

La diversitat i heterogeneïtat d'educacions, cultures i llengües va provocar situacions d'exclusió i marginalitat de les famílies nouvingudes, sovint per raons de desconeixement de la llengua catalana o castellana, o per l'alt grau d'analfabetisme d'aquestes. Aquest espai de desinformació i buit comunicatiu va induir a les mares autòctones a crear una espècie de "connexió" a cada classe, que va evolucionar en un petit triangle de comunicació. Aquest triangle es duu a terme a cada classe de l'escola i hi tenen lloc la mestra de l'aula, una mare immigrant, que sàpiga un mínim de la llengua catalana o castellana, i una mare autòctona.

13

Segons aquest projecte la comunicació s'ha de desenvolupar de la següent manera: la mare enllaç autòctona és la responsable d'escoltar a la mestra i assabentar-se de les noves informacions o notificacions, per poder, posteriorment, posar-se en contacte amb la mare enllaç immigrant i que aquesta ho comuniqui a la resta de mares immigrants de la classe (en cas d'haver mares de diferents ètnies s'intenta establir la comunicació de la manera més senzilla possible: castellà, anglès...)

¹³ Extret de la pàgina: <http://www.maresenllac.org/metode.html>

Les mares treballen amb el suport de l'equip directiu de l'escola i amb el recolzament del claustre de professors i estan presents en l'escolarització dels 3 als 12 anys, és a dir, durant els cursos d'Educació Infantil i Educació Primària.

Cal destacar també la col·laboració i participació activa de mares d'altres cursos del centre o de mares alienes a l'escola que, al veure el treball comú que es duia a terme, han volgut fer la seva pròpia aportació: mares advocades que han assessorat a famílies immigrants, mares de l'àmbit d'administració que han informat de beques, ajuts... mares que han fet de reforç en les classes d'alfabetització i de català, etc.

Els beneficis que s'han identificat en el marc d'aquest projecte són innegables, tant per les famílies com pels mestres i, per consegüent, pels infants:

- Creació d'un nou canal de comunicació i relació que incrementa la confiança i seguretat de les mares nouvingudes, oferint un espai de comunicació conjunta.
- Millora la relació entre mares nouvingudes i autòctones: dintre de la mateixa aula, de l'escola, del barri o de la comunitat, creant situacions més properes, amables i amb un interès mutu pels seus infants.
- Apropament de les relacions en tots dos sentits, ajudant a l'acceptació i valoració i superant les pors promogudes pel desconeixement.
- Trencament i desmitificació dels prejudicis, enriquint la convivència quotidiana entre mestra i infant, i entre mestra i mares nouvingudes.
- Adquisició de noves habilitats comunicatives i un afany d'aproximació, recolzant la comprensió i la recerca de solucions als problemes que puguin aparèixer.
- Participació completa dels nens i nenes nouvinguts amb els seus companys d'aula, proporcionant igualtat d'oportunitat.
- Repercussió positiva en l'autovaloració i l'autoestima dels infants nouvinguts.
- Familiarització dels nens autòctons per moure's en un àmbit d'acceptació, tolerància, respecte, comprensió, etc.

2.5.2. Escola Congrés Indians, Barcelona

L'escola Congrés Indians de Barcelona és una escola pública d'educació viva i activa, i imparteix Educació Infantil i Primària. Aquesta escola, gens convencional, es caracteritza per seguir una pedagogia d'emocions, de llibertat i d'escolta i valoració de l'infant en tots els sentits.

La implicació i participació de les famílies és un dels pilars fonamentals del centre, ja que entenen l'escola com la comunitat, on famílies i mestres, acompanyen i formen a l'infant en el seu procés de creixement. És per aquest motiu que el centre facilita aquesta pràctica oferint un espai i un temps inestimables per poder acompanyar activament en l'educació dels seus fills i filles.

La presència de les famílies es troba inclús en els primers moments d'escolarització dels infants, l'adaptació. Aquest procés és obert i no té un final concret, per això és possible que les famílies puguin estar presents durant tota la jornada, mentre duri l'adaptació, fent el procés suau i tranquil per a tots. Si passats uns dos mesos aproximadament, l'infant encara no està adaptat, s'inicia un treball conjunt entre famílies i mestres per dissenyar un pla d'adaptació i acompanyament més individualitzat. Creuen que la presència d'un familiar beneficia, no només al propi infant, sinó a tots els altres nens i nenes. Cal dir que, prèviament a l'inici del període d'adaptació, es fa una reunió amb les famílies on es concreten i es parlen aspectes claus d'aquest procés, com també els aspectes fonamentals per acompanyar dins dels ambients.

A la seva web ens expliquen com tracten i conviuen amb la diversitat. A l'escola Congrés Indians entenen l'atenció a la diversitat com la individualització per tots els infants de l'escola, ja que tots són diferents. El treball per ambients els hi permet gestionar el seu propi aprenentatge, rebent així, aquesta atenció d'una manera natural. Tot i així, atenen les necessitats específiques de l'alumnat que presenta dificultats, com també dels infants amb altes capacitats.

L'escola veiem que ofereix molts espais i moments per a què les famílies puguin participar, però sempre amb una organització docent, ja que és important saber el nombre d'adults que estan presents.

Per un costat, trobem que els moments de rebuda i comiats dels alumnes d'Educació Infantil són els moments d'acompanyament lliure que tenen les famílies. Són entrades i sortides flexibles i lliures, és a dir, tenen una hora, entre les 9h i les 10h del matí, per arribar a l'escola. A més, les famílies tenen la llibertat de poder acompanyar els seus infants fins els ambients per poder compartir una estona de joc amb ells, fins les 10h, quan han de passar a l'espai familiar, ja que els ambients passen a ser espai d'infants. De la mateixa manera, les sortides permeten els pares recollir als infants a l'ambient on es trobin, donant peu a explicacions de l'infant sobre les vivències, experiències o creacions fetes durant el dia, en aquell mateix espai. Aquests moments són importants perquè permeten els familiars ser i sentir-se participants dels treballs i activitats diàries dels seus fills o filles.

Des de l'escola, defensen que la informació més valuosa que poden rebre els pares és la que els hi transmeten els seus propis fills, tant de les activitats i projectes que es duen a terme diàriament, com de l'escola i els ambients. No obstant això, cal dir que des de l'escola es proporciona també la documentació necessària del centre, es donen informes d'avaluació i es fan trobades i reunions amb les tutores, com en la resta de centres ordinaris.

Per l'altre costat, trobem un l'acompanyament més guiat i vinculat a tota la comunitat escolar. Aquests són els acompanyaments a les mestres, i implica que els familiars comparteixen els ambients amb els docents i els infants. L'objectiu d'aquesta suport familiar és donar la possibilitat de conèixer de primera mà el treball que s'està duent a terme a l'escola, i al mateix, servir de recolzament a les mestres que es troben a l'aula. Aquest acompanyament està organitzat i disposat des de direcció, de la manera més còmoda possible pels familiars, tenint en compte la seva disponibilitat i les seves preferències o coneixements en referència als espais i ambients. Aquesta regularitat permet realitzar un seguiment en el procés de treball dels infants, com també en l'experiència i coneixement del familiar acompanyant. La participació de les famílies ha de ser posterior a la formació a l'escoleta de l'escola. Cal destacar que en cap moment els familiars es troben sols en un ambient ni són els responsables, sinó que sempre hi ha una mestra com a responsable de l'ambient i dels infants.

Com ja he comentat anteriorment, l'acompanyament que fan les famílies dintre de l'escola és un fet constant dintre de la vida diària de l'escola, però no només beneficia a mestres i infants, sinó que per els familiars que col·laboren és un aprenentatge molt enriquidor. Un dels aspectes que es treballen amb els familiars és la importància de l'autoreflexió entorn al tema, per valorar si realment és un acompanyament pel qual estàs o no preparat. El suport emocional i afectiu de les mestres en aquests moments és vital per a les famílies, fent desaparèixer sentiments d'incertesa o de por, i proporcionant una mirada professional propera i de confiança.

L'escola compta també amb el recolzament de l'AFA, l'associació, sense ànim de lucre, formada per totes les famílies que participen diària i activament a l'escola. Aquesta associació col·labora estretament amb l'equip directiu i les mestres de l'escola per consolidar entre les famílies el projecte que duu a terme l'escola. Una dada important és que s'agrupen per comissions mixtes mestres i famílies, d'aquesta manera aconseguen treballar amb la màxima coherència, per totes dues parts, en el treball de l'escola i l'educació dels infants.

Com ja he dit anteriorment, els familiars tenen un espai creat per a ells, anomenat *Espai familiar*. Es tracta d'un ambient acollidor on es pot fer un cafè, llegir o parlar i permet tenir un espai comú per conèixer-se, afavorint la participació familiar i la comunicació amb les mestres. L'objectiu és crear un espai comú i de confiança, per enfortir, poc a poc, els vincles afectius entre l'escola i la família, ja que aquests formen el motor que dóna vida i sentit a l'escola, com a projecte de tots: infants, famílies i mestres.

Les *Activitats en família* estan considerades activitats molt importants dintre de la franja de les extraescolars. La seva dinàmica ha de ser totalment coherent amb la pedagogia que regna diàriament a l'escola. Per aquest motiu, treballen conjuntament direcció, encarregant-se de la part pedagògica, i l'AFA, duent a terme la gestió. Les *Activitats en família* és un espai més perquè els infants comparteixin temps, joc, imaginació... amb els seus familiars, tot aprofitant els espais diferents i acollidors que proporciona l'escola. Per aconseguir que les activitats es desenvolupin adequadament, les famílies que participen han d'assistir a una trobada on es parla del paper de l'acompanyant a les *Activitats*

de família, on es treballen els horaris, la continuïtat de l'activitat, els espais i la cura d'aquests, el menjar, els mòbils, l'acompanyament, l'actitud de l'adult acompanyant i els límits que existeixen i la resolució de conflictes.

2.5.3. Escola viva El Roure¹⁴

L'escola El Roure, és una escola viva creada al 2001 a l'Alt Penedès. Des dels inicis a zero fins l'apertura, les famílies i la comunitat van formar part activa del projecte, ajudant a la reforma, reestructuració, creació, etc. La fita que es volia aconseguir era crear una escola on s'utilitzés una metodologia diferent de la ordinària, on tothom tingués un lloc i que girés al voltant de l'expressió i el coneixement personal, així els fonaments que la regeixen són: l'autoregulació espontània i el contacte amb la naturalesa pròpia, l'acompanyament acurat i l'aprenentatge basat en el desig innat de l'infant.

Per El Roure, la família és “el pilar sobre el que es mantenen drets els infants, d'on neix la seva entesa, la referència, l'esguard i la seguretat necessaris per créixer. Les famílies són l'eix vital en la infància i el lligam d'amor entre els membres, el que permet que els infants visquin i es desenvolupin”. La idea que tenen de família, i el punt de trobada entre aquestes i l'escola és l'eix que sosté el projecte educatiu i metodològic del centre. Aquesta unió suposa un nivell alt de confiança, sintonia i acord entre famílies i equip, com també una coneixença per part d'aquestes del projecte, la metodologia, la manera de treballar, de fer i d'educar, etc. Tot i això, la diferència d'opinions, de punts de vista i de maneres de fer, són reals i comuns quan es comparteix un mateix projecte, però són capaços de veure-ho com una oportunitat per enriquir-se i créixer. “El que és important és, en tot cas, la voluntat de caminar en la direcció que proposa aquest projecte”.

La llibertat que els hi proporcionen a les famílies té relació amb la manera que tenen de veure a les aportacions de les famílies, que ja he comentat abans, i amb l'aprenentatge dels seus infants. És a dir, des de l'escola es proposa que

¹⁴ Tota la informació que s'explica en aquest apartat es troba a la pàgina web: <http://www.elroure.org/>

les famílies assumeixin el dret i la responsabilitat bàsica en l'acompanyament dels seus fills i filles, en lloc de delegar en els professionals l'educació dels seus infants, per això la família és qui decideix, de manera continuada, el grau d'assistència en funció de la necessitat del seu fill o filla. Per El Roure, és la vivència des de dins la que comporta la veritable comprensió del projecte i facilita que les famílies facin seu, a la seva manera i amb el seu temps, allò que es proposa. D'aquesta manera s'integren els aprenentatges acadèmics a la vida familiar.

El Roure es tracta de crear un espai pedagògic comú, habitual i proper, res exclusiu, i amb altres adults que volen i poden participar. Esdevé una experiència bidireccional, és a dir, aprenen amb i gràcies als infants, reinventant i experimentant nous models d'aprenentatge gràcies a ells i la seva mirada, el projecte implica fer-se partícip de la curiositat innata dels fills o filles, atendre-la i acompanyar-la en tota la seva globalitat.

Fins aquí la part teòrica, dins de la qual s'ha fet un repàs per temes molt importants relacionats amb la comunicació entre la família i l'escola. Hem començat fent un repàs de l'Educació Inclusiva i la importància de la relació família i escola, havent-hi un infant amb Necessitats Educatives Especials. Hem seguit amb aspectes del marc normatiu actual, en referència a la relació família i escola, i a aquesta quan hi ha infants amb Necessitats Educatives Especials. Per acabar, hem vist la diversitat de les famílies a l'actualitat i, alguns exemples reals de bones pràctiques educatives.

Aquesta part teòrica està lligada i relacionada estretament amb la part pràctica que ve a continuació. En aquesta última part, aspectes teòrics de: Educació Inclusiva lligada a la comunicació entre contextos, normativa i lleis actuals, diversitat de famílies i, comunicació amb famílies que tenen infants amb Necessitats Educatives Especials, es tracten i es vinculen directament amb els instruments utilitzats. I tot això, amb l'objectiu de poder comprendre a fons la part pràctica.

3. Part pràctica

Aquí comença la part pràctica del treball, la qual està formada per l'explicació dels objectius, la contextualització de la investigació, la metodologia i els instruments utilitzats per fer recerca. Tot això, amb l'objectiu de treure en clar uns resultats i procedir al seu anàlisi. Cal dir que tota aquesta part pràctica té la seva fonamentació i relació amb la part teòrica, sense ella no tindria sentit ni un perquè aquesta última part.

3.1. Objectius

1. Identificar els aspectes fonamentals de la comunicació família – escola en alumnes amb NEE en el segon cicle d'Educació Infantil.
2. Reconèixer la importància de l'educació inclusiva en el procés educatiu dels infants, sobretot quan hi ha nens amb NEE, i en el procés comunicatiu amb les famílies.
3. Analitzar la importància que se li dóna actualment a la comunicació família – escola en dues escoles públiques i ordinàries.
4. Descriure i reconèixer les principals necessitats que tenen escola i família, envers l'altre part, quan hi ha un nen amb NEE.
5. Identificar algunes bones pràctiques per millorar la comunicació família – escola.

3.2. Contextualització de la proposta

Per a la realització d'aquest treball hem escollit dues escoles del nostre entorn més proper. La primera escola escollida, és el Centre 1, on vaig realitzar les pràctiques III durant el curs de quart a la Universitat de Vic. Durant els mesos d'estada a l'escola es va poder comprovar com es treballava, i es treballa, la comunicació amb les famílies que tenen nens amb Necessitats Educatives Especials, ja que a l'aula hi havia molts infants amb característiques molt diverses, i el tracte i la comunicació amb les famílies eren molt bones. La coneixença del tema i la pràctica dins l'escola va ser possible gràcies a que, des d'un primer moment, les mestres em van incloure a les reunions i trobades perquè pogués aprendre més del tema.

La decisió d'escollir una segona escola ha sorgir arrel dels límits i dificultats durant la realització de la recerca per part del Centre 1.

Per aquest motiu, hem decidit que, tot i utilitzar els mateixos instruments que inicialment (entrevistes, anàlisi de documents i qüestionaris), el ventall d'informació, i la facilitat de la part pràctica, milloraren si la informació procedeix de dos centres diversos. D'aquesta manera, el tracte i el concepte general de comunicació entre l'escola i la família no es vincula només a la pràctica d'una sola escola, sinó que té en compte dues escoles, afavorint la idea globalitzada de relació entre família i escola. Tot això, sense deixar de banda l'instrument quantitatiu dels qüestionaris, per saber també, la idea i la valoració que es té des de l'altre extrem de la situació, les famílies.

D'aquesta situació ha sorgit el Centre 2, un centre situat a Palau-Solità i Plegamans, del qual tenim coneixement d'infants i famílies que hi assisteixen, i sabem, de primera mà, el tracte i la comunicació amb les famílies. Des d'aquest segon centre se'ns han facilitat molt les coses i des del primer moment hem rebut una bona acollida. Han entès de seguida el nostre projecte, els objectius que perseguim i no han tenir cap problema en facilitar-nos documents o possibilitar-nos alguna entrevista.

3.2.1. Centre 1¹⁵

Aquest primer centre està situada al nord-oest del municipi de Sabadell, a la comarca del Vallès Occidental. L'escola es troba a una de les zones cèntriques de Sabadell, la situació actual de les famílies d'aquest barri és molt bona, no hi ha pobresa ni desigualtat i les famílies són de classe mitja – alta, amb bastants recursos econòmics. Aquest fet es veu en el tipus d'alumnat que té l'escola, no hi ha gaires alumnes nouvinguts o de classe social baixa.

És una escola pública catalana de dues línies que compta amb tots els cursos d'Educació Infantil i Educació Primària, un total de 480 alumnes aproximadament. El recinte de l'escola consta de dos mòduls: el mòdul més petit on trobem el gimnàs i els vestidors, on els alumnes de tots els cursos realitzen psicomotricitat o algunes activitats d'Educació Física; el segon mòdul és el més gran i consta d'una planta baixa i dos pisos. Trobem dinou aules ordinàries, un aula USEE, dues aules d'Educació Especial, un aula de racons per parvulari, una biblioteca, un aula de música per a tots els alumnes de l'escola, un aula de plàstica, un laboratori, dues aules d'informàtica i un aula d'anglès. Dintre del recinte també hi ha un pati únicament per Educació Infantil (dividit en dues parts: una per P3, i la resta per P4 i P5) i un segon pati per a tots els cursos d'Educació Primària.

L'escola gaudeix d'un treball per atendre la diversitat constant i útil pels alumnes. Aquests últims anys, el nombre d'alumnat amb necessitats educatives especials ha augmentat, tant a Educació Infantil com a Educació Primària, fet que ha comportat una aposta i implicació pel treball conjunt d'inclusió i educació.

El Projecte d'Atenció a la Diversitat detalla el treball d'inclusió que es duu a terme. Actualment a l'escola atenen la diversitat a través d'algunes estratègies o recursos específics com són:

- Desdoblaments o grups reduïts per assegurar una atenció més personalitzada.

¹⁵ Tota la informació del Centre 1 explicada en aquest apartat està extreta del Projecte Educatiu de Centre i del Projecte d'Atenció a la Diversitat i del Reglament de Règim Intern.

- Atenció als alumnes amb Necessitats Educatives Especials, per part dels mestres d'Educació Especial i de la USEE.
- Implicació i suport dels professionals de l'EAP.
- Suport d'altres organismes externs al centre: psicologia, logopèdia, CSMIJ, CDIAP, etc.

El centre compta amb la Comissió d'Atenció a la Diversitat (CAD), la qual es reuneix un cop a la setmana i està formada pels coordinadors de cada cicle (quatre en total), els dos mestres d'Educació Especial, la cap d'estudis i la psicòloga de l'EAP. L'objectiu i la finalitat que té aquesta comissió dins del centre és organitzar, gestionar, proporcionar i adoptar les mesures necessàries pels alumnes amb Necessitats Educatives Especials, ajudant també a la proposta, planificació i seguiment dels plans individualitzats.

Els alumnes amb Necessitats Educatives Especials disposen d'una atenció personalitzada, que es realitza tant fora com dintre de l'aula. Els alumnes que ho necessiten van a una de les dues aules d'Educació Especial o a l'aula USEE. Aquestes aules estan adaptades i organitzades depenent de les característiques i necessitats dels alumnes, però amb espais concrets i comuns: espai de treball i/o lectura, espai de joc i espai de relax.

No obstant això, el seguiment dintre de l'aula també es realitza durant la setmana, quan la mestra de la USEE o d'Educació Especial entra a l'aula per estar amb l'infant i no haver de treure'l de la seva aula ordinària constantment.

Aquesta educació personalitzada pels alumnes amb Necessitats Educatives Especials complementa l'educació general que reben a l'aula diàriament. Com ja he dit, formen part d'un grup ordinari i comparteixen currículum amb els seus companys, tot i això, alguns necessiten un Pla Individualitzat (PI). L'escola defensa que és necessari un PI quan l'alumne no respon a les adaptacions metodològiques que es duen a terme i és necessari l'eliminació de continguts i objectius per a què aquest pugui avançar. El PI l'han de realitzar conjuntament el tutor del grup on es troba l'alumne i tots els mestres involucrats en el seu procés d'ensenyament-aprenentatge.

Per altra banda, també es garanteix un suport personalitzat dins de l'aula ordinària, el qual ve donat per alguns altres mestres que, durant algunes hores a la setmana, acompanyen a la tutora de grup a l'aula ordinària i es fan càrrec dels alumnes amb més necessitats. Aquest funcionament li dona a la tutora més temps i espai per poder atendre millor al grup-classe i, a la vegada, permet que l'alumne amb necessitats estigui millor atès dintre de la seva pròpia aula.

L'entrada de la mestra de la USEE a l'aula ordinària implica una coordinació per part de les dues mestres. Com molt bé es llegeix al document de funcionament de la USEE: "A l'aula USEE, a l'igual que a la resta d'aules, hi ha una programació setmanal interna. Aquesta programació setmanal es realitza a partir de les coordinacions de nivell amb les mestres de les aules ordinàries a les quals assisteix el/la mestre/a de la USEE o l'educadora. [...] Quan els alumnes estan dins l'aula ordinària sempre s'intenta que segueixin la programació d'aquesta, però depenent del seu nivell curricular (PI) es fan adaptacions en el contingut i en les activitats. A més a més, segons l'estat emocional, les seves necessitats i/o altres factors aliens, serà responsabilitat dels professionals que intervenen dins l'aula, l'adaptació d'aquesta programació [...] La intervenció dels professionals va dirigida a iniciar i implantar noves estratègies dins l'aula ordinària i a realitzar activitats pautades o espontànies de sensibilització i conscienciació del grup classe en deferència d'aquests alumnes".

Respecte a com s'organitzen les relacions i el tracte entre escola i família, cal dir que des del centre s'estimula molt la relació amb les famílies i es treballa perquè sigui de qualitat. Des de l'escola es fomenta el treball conjunt perquè saben que l'intercanvi d'informació entre l'escola i la família és vital pels alumnes i el seu desenvolupament, fent que les pautes educatives siguin comunes i generals, tant a casa com a l'escola. Un dels objectius principals que persegueix l'escola és acompanyar a les famílies i donar-les-hi suport perquè entenguin als seus fills i siguin participants del seu procés educatiu constant. Els documents de centre, analitzats uns punts més endavant, integren i tenen en compte el lloc i la veu de les famílies a l'escola.

Així doncs, hi ha punts al Projecte Educatiu de Centre que regeixen i regulen aquesta relació. Podem veure que diu: "L'escola promourà la participació activa

dels pares i mares, mestres i personal no docent en els òrgans de govern de l'escola; i fomentarà la participació dels alumnes a través de la tutoria d'aula, en funció del seu nivell maduratiu". Més endavant, al punt d'Organització i Govern intern estipula com a objectius, entre d'altres: "1. Potenciar que els/les mestres, pares-mares i personal no docent participin en el control i gestió escolars, segons les seves competències"; i "3. Potenciar i perfeccionar els procediments d'informació entre la comunitat educativa (mestres, AMPA, pares, personal no docent...) com a base per generar actituds de confiança i col·laboració". Finalment dintre de l'àmbit humà i de serveis, es planteja com a objectius: "Aconseguir un clima relacional cordial i obert entre tota la comunitat educativa (mestres, pares i mares, alumnes, personal no docent) per tal d'afavorir la "implicació" de tots en les tasques educatives, de forma positiva i coordinada; com també: "Unificar criteris entre els/les mestres i els pares en relació a l'educació dels alumnes".

3.2.2. Centre 2¹⁶

L'escola número 2 és una escola pública catalana, creada des del curs 2000 – 2001 i situada també a la comarca del Vallès Occidental, al centre del municipi de Palau-Solità i Plegamans. Inicialment era una escola d'una sola línia, de P3 fins a 6è, però amb el creixement demogràfic de la població del municipi durant els últims anys, l'escola s'ha hagut d'adaptar i crear una segona línia.

L'escola està molt ben situada al municipi i la situació de les famílies que la formen és bona, de classe i nivell cultural mitjà. Aquest fet es veu reflectit en l'alumnat i les famílies de l'escola, el percentatge de famílies novingudes o de famílies amb problemes econòmics greus o rentes baixes és minoritari.

Quant al recinte de l'escola, és un centre sense barreres arquitectòniques. Consta d'una sola planta, amb un gran vestíbul central, que comunica

¹⁶ Tota la informació del Centre 2 explicada en aquest apartat està extreta del Projecte Educatiu de Centre i del Projecte d'Atenció a la Diversitat i del Reglament de Règim Intern.

consergeria, secretaria, direcció, l'aula d'Educació Especial, el menjador i la cuina i, a la vegada, separa les zones d'Educació Infantil i Primària.

A la zona d'Educació Infantil hi ha tres aules, que actualment ocupen els alumnes de P3 i una classe de P4. A més hi ha una sala de psicomotricitat, una tutoria, un pati interior, destinat a l'hort escolar d'Infantil i Cicle Inicial, i un pati pels alumnes d'Educació Infantil. A la zona d'Educació Primària es troben la resta d'aules d'Educació Infantil, l'altre classe de P4 i els dos P5, les dotze classes d'Educació Primària, la sala de mestres, la sala d'informàtica, la sala d'experimentals, la biblioteca, l'aula d'ALL, les tutories de Cicle Inicial, Mitjà i Superior, i cinc patis interiors destinats als horts de Cicle Mitjà i Superior. L'escola té un pati comú per tota Primària, una pista poliesportiva, un gimnàs amb vestuaris per nois i noies i un despatx per a l'AMPA. A més, a una part del pati es troba un mòdul amb dues aules, una de música i l'altra d'anglès per Educació Infantil i Cicle Inicial.

La gran capacitat de l'escola per atendre la diversitat comença per la seva voluntat d'oferir un servei cap a una educació integral, on tots els alumnes tinguin l'oportunitat, el temps i el lloc per desenvolupar el màxim de la seva personalitat i capacitats, convertint-se en persones responsables, competents i compromeses amb l'entorn.

Els referents que regeixen l'atenció a la diversitat que es duu a terme al centre són: la compensació de les desigualtats, la integració de les diverses capacitats de l'alumne i la seva inclusió en l'activitat del centre, sense cap tipus d'exclusió atenent a la seva procedència, ideologia, religió, nivell socio – econòmic i la seva capacitat d'aprenentatge.

L'escola no disposa d'aula USEE, tot i així, hi ha un aula d'Educació Especial i dues professionals que dediquen el seu temps als alumnes d'entre P3 i 6è que ho necessiten. Per atendre l'alumnat amb necessitats educatives especials, des de l'escola s'actua a partir de:

- a. Intervenció a l'aula: prioritat de continguts per afavorir les competències bàsiques, adaptats als interrogants, interessos i problemes dels alumnes; diversificació de graus, maneres de fer, materials i mitjans de

comunicació, contextos, etc.; activitats obertes i flexibilitats de temps; adaptació als ritmes dels infants; adequació i diversitat d'espais depenent de les necessitats dels infants.

- b. Atenció per part de les professionals d'Educació Especial.
- c. Creació de Plans Individualitzats: amb l'ajuda i col·laboració de la mestra tutora, les mestres d'Educació Especial i la professional de l'EAP.
- d. Intervencions en situacions escolars de treball individual o en petit grup fora de l'aula ordinària, o dintre d'aquesta amb la tutora, i l'ajuda del personal de reforç o alguna mestra d'Educació Especial.

La Comissió d'Atenció a la Diversitat de l'Escola Palau té com a objectius:

- Definir els criteris que determinin l'alta o baixa de l'alumnat amb NEE.
- Prendre decisions organitzatives, curriculars i d'avaluació segons les necessitats.
- Realitzar un seguiment sobre l'alumnat amb NEE.
- Atendre les necessitats dels alumnes que poden sorgir durant el curs, i donar-hi resposta.

I com a actuacions:

- Acordar criteris que defineixen quan un alumne/a necessita de l'atenció de les mestres d'Educació Especial.
- Parlar i reflexionar sobre l'evolució dels aprenentatges dels alumnes de l'aula d'acollida i dels que presenten necessitats educatives especials, i proposar els ajustaments organitzatius, curriculars, pedagògics, etc. que es creguin necessaris.
- Analitzar i proposar actuacions que permetin atendre necessitats sorgides a nivell d'aula o de centre (treball d'hàbits, tècniques d'estudi, xerrades amb les famílies...) transversalment, en les dues etapes educatives de tres a sis anys i de sis a dotze anys.

La comissió la formen: la tutora de l'aula d'acollida, la coordinadora lingüística, la LIC, la professional de l'EAP, les mestres d'Educació Especial, els mestres implicats i auxiliar d'Educació Especial, si és necessari, la treballadora social i la cap d'estudis. La temporalitat de les reunions és de dues vegades, com a mínim,

al trimestre, una vegada a principis o mitjans, i l'altra una setmana abans del lliurament dels informes a les famílies.

D'acord amb el seu Projecte d'Atenció a la Diversitat, a l'escola tenen present:

- “No hi ha alumnes irrecuperables, tots poden progressar si compten amb una atenció adequada.
- El progrés en l'aprenentatge no depèn tant de capacitats innates predeterminades, sinó de la qualitat i quantitat dels aprenentatges realitzats. És per això que apostem per la qualitat de l'ensenyament a través de la coordinació.
- L'aprenentatge és bàsicament un resultat de la interacció social. Depèn en gran mesura de les relacions interpersonals i del clima afectiu. Per això és molt important el plantejament i seguiment d'aspectes no només acadèmics, sinó també personals, relacionals i afectius.
- Tenir cura de que totes les activitats complementàries puguin ser realitzades per la totalitat dels alumnes”.

L'escola Palau té entre els seus trets d'identitat, ser una escola democràtica, dialogant i oberta a la participació. Així doncs, la cohesió social i la participació amb i de les famílies és un dels seus principals objectius, per aconseguir una educació conjunta i globalitzada per tots els alumnes del centre.

El centre treballa a partir del respecte, la companyonia i la cooperació com a principi de convivència. A més, amb l'objectiu d'afavorir la cohesió de la comunitat, es vetlla per una comunicació fluida i una participació positiva entre els membres de la comunitat.

Al seu Reglament de Règim Intern mencionen els drets dels que gaudeixen els pares dels infants:

- “Estar representats en els òrgans col·legiats del centre, tal com es preveu en la legislació vigent.
- Ser atesos per qualsevol membre del Centre, sempre i quan hagin concertat prèviament la visita.

- Rebre orientació acadèmica en relació a l'oferta educativa, a càrrec del personal del centre i de l'EAP.
- Rebre periòdicament informació sobre el calendari, horari i activitats complementàries i extraescolars que es realitzin.
- Rebre, amb la periodicitat legalment establerta, informació escrita sobre el procés d'ensenyament-aprenentatge dels seus fills.
- Quant a l'orientació psicopedagògica dels seus fills, podran ser atesos pel personal de l'EAP i pel psicopedagog del centre .
- Els pares poden demanar hora de visita al tutor, sempre que ho creguin convenient, per tractar temes relacionats amb el seu fill/a - cada tutor té dues hores de visita setmanal que seran comunicades als pares a la reunió de l'inici de curs.
- Col·laborar amb els professors en qualsevol aspecte relacionat amb l'educació del seu fill”.

Quant a la presència de les famílies al centre, a totes les comissions (comissió permanent, comissió econòmica, comissió de convivència...), menys aquelles que tenen a veure amb assignatures específiques o festes, hi ha un representant de pares i mares que té veu i vot. D'aquesta manera les famílies s'involucren en la vida i les decisions escolars i estan assabentades de tot.

3.3. Metodologia

El paradigma que guia el treball és el construccionista – interpretatiu. L'objectiu és intentar comprendre els fenòmens socials que interessin, la realitat educativa, les valoracions, percepcions, accions, perspectives.... de les persones.

El paper que fem com a investigadors, en aquest cas, és penetrar a l'interior de les persones i entendre-les des d'una perspectiva *emic*, és a dir, des de dins i realitzant una immersió en la situació i el fenomen estudiat.

Ja que des d'un principi ens hem plantejat: entendre i percebre els aspectes fonamentals de la comunicació entre l'escola i la família; les necessitats que tenen, envers l'altra part; i la manera en la que es tracta i la importància que se li dóna actualment a aquesta relació bidireccional, el paradigma construccionista – interpretatiu és el més adient per a la investigació, permetent un endinsament en la opinió, situacions i realitats que interessin.

Les tècniques i instruments que solen acompanyar aquest paradigma són qualitius, i quantitius, en alguns casos. Per exemple, l'entrevista, l'observació, l'anàlisi de documents, els qüestionaris, els diaris de camp, etc.

A continuació explicarem els aspectes més importants de la metodologia quantitativa i de la qualitativa. A més, tenint en compte que aquest treball inclou a totes dues, hem afegit un apartat de metodologia mixta.

3.3.1. Metodologia qualitativa

Com ja hem dit, la metodologia qualitativa és un dels procediments que es duen a terme en aquesta recerca, investigant a través d'entrevistes i anàlisi de documents. Aquesta metodologia precisa d'una bona base teòrica perquè faci de fonament de la investigació i faciliti la posterior comprensió de la realitat.

El rol que hem adquirit en aquesta investigació ha estat molt personal, però tot i això, s'ha caracteritzat per moure's en un marc de referència que no és el nostre

personal i intrínsec, sinó l'extern, el dels propis actors i informants. Per això, durant la recerca, la diversitat d'opinions, significats, sentits, lògiques, sentiments, intencions.... són molt valuoses i totes han sigut igualment tingudes en compte.

Tal i com veurem en l'apartat d'*instruments*, la metodologia qualitativa està materialitzada a través de tres entrevistes semiestructurades, totes realitzades a mestres. A més, la informació rebuda dels entrevistats es complementa amb l'anàlisi dels documents que m'han proporcionat els dos centres.

3.3.2. Metodologia quantitativa

Per altra banda, la metodologia quantitativa és l'altre sistema que utilitzem. Es duu a terme a través d'una sèrie de qüestionaris realitzats a famílies. L'objectiu en aquest cas és arribar a explicar, predir i descobrir els fets, les seves causes i les seves conseqüències. Al contrari que en la metodologia qualitativa, el rol que hem desenvolupat amb els qüestionaris ha estat totalment impersonal i superficial. Un fet important és que l'obtenció de les dades és aproximada.

En aquesta ocasió, la metodologia quantitativa s'ha dut a terme a través d'un qüestionari realitzat a vint-i-nou famílies, de contextos, escoles, situacions i edats de fills diferents.

3.3.3. Metodologia mixta

La nostra investigació involucra a dos contextos diferents que conviuen en el món educatiu actual: la família i l'escola. Els mètodes mixtes "representen un conjunt de processos sistemàtics, empírics i crítics d'investigació i impliquen la recollida i l'anàlisi de dades qualitatives i quantitatives, així com la seva integració i discussió conjunts, per realitzar inferències producte de tota la informació recollida i aconseguir una major comprensió del fenomen d'estudi¹⁷".

¹⁷ Definició de Roberto Hernández Sampieri.

L'objectiu perseguit amb l'ús d'aquesta doble metodologia ha estat poder recollir informació i opinió de tots dos contextos. Hem volgut evitar la sobreinformació per part d'un sol àmbit, perquè d'aquesta manera seria del tot impossible arribar a comprendre la realitat comuna que viuen. Així la quantitat d'informació, per tots dos cantons, és major i la comprensió més senzilla.

Ha d'haver-hi una relació real entre els objectius plantejats i els instruments escollits per arribar a assolir-los. Així doncs, trobem:

Objectius	Instruments utilitzats			
	Entrevistes	Anàlisi de documents	Qüestionaris	Teoria
Objectiu 1	x			x
Objectiu 2	x	x		x
Objectiu 3	x	x	x	
Objectiu 4	x		x	x
Objectiu 5	x			x

3.4. Instruments

3.4.1. Instruments qualitius

- *Entrevistes*

Per Meneses i Rodríguez (2011, p.33) “l’entrevista, en el marc de la investigació social, consisteix en un intercanvi oral entre dues o més persones per tal d’assolir una major comprensió de l’objecte d’estudi, des de la perspectiva de la persona o les persones entrevistades”, és a dir, un intercanvi continu, en el que ha d’haver-hi una comprensió per part de l’entrevistador cap a l’entrevistat.

Per la seva part, Gil (2011, p.201) considera l’entrevista com “una conversa verbal entre dos o més persones amb una finalitat”. En aquest cas, l’entrevista es considera una *conversa*, és a dir, un acte comunicatiu bidireccional on existeix una correspondència verbal entre l’investigador i l’entrevistat. A més, afegeix el matis de la *finalitat*, és a dir, la importància de dirigir les preguntes cap a una direcció d’interès concreta. D’altra banda, sense aquesta *finalitat* l’entrevista esdevindria un senzill intercanvi de preguntes i respostes entre dues o més persones.

Existeixen diferents tipologies d’entrevistes. En el nostre cas, les entrevistes que hem realitzat han estat totes semiestructurades. La teoria utilitzada i estudiada fins ara ens ha servit per fonamentar sobre ella el guió de l’entrevista, el qual ens serveix com a camí a seguir amb l’entrevistat. Al mateix temps et dóna llibertat, si és necessari, per poder fer drecera i preguntar per altres temes.

Si ens fixem en les fases que té una entrevista, Gil (2011) i ho relacionem amb la nostra recerca, veiem que:

- FASE 1. La producció de l’entrevista: és el primer pas i és el previ a la realització. Per dur a terme adequadament aquesta primera fase ens hem hagut de preguntar a qui va dirigida l’entrevista, per saber si ens serà d’utilitat i ens podrà aportar, o no, informació relacionada amb la temàtica i els interessos que tenim. A més, hem escollit el temps i l’espai idonis per realitzar-la i, com a últim pas d’aquesta primera fase,

la redacció de les preguntes les quals tenen unes característiques, o unes altres, depenent del tipus d'entrevista. Cal dir que, l'ordre de les preguntes és vital per la teva orientació personal en el moment de fer l'entrevista, i també per l'entrevistat, el qual podrà entendre millor l'estructura de l'entrevista i respondre millor.

- Fase 2. La realització de l'entrevista: durant la realització hem procurat que la nostra actitud sigui l'adequada: l'agraïment, la cordialitat, el respecte, l'empatia i la seguretat... han estat presents durant tota l'entrevista. Ha sigut necessari presentar el treball i els objectius a l'entrevistat abans de començar, ja que la contextualització ajuda a que la informació estigui més orientada.

L'enregistrament de l'entrevista és un fet important durant la realització, ja que tota la informació que es reculli serà de gran ajuda per la transcripció i l'informe posterior. Per enregistrar la informació hi ha molts mètodes, nosaltres hem utilitzat una gravadora de veu i hem pres notes i aclariments al mateix temps.

Cal dir que, s'utilitzi el mètode que s'utilitzi, es necessita, sempre, el consentiment previ de l'entrevistat.

- Fase 4. L'informe final: és quan es recull tot el contingut i la informació que s'ha enregistrat durant les fases anteriors. Aquesta última part es veurà reflectida a l'apartat d'*Annex* i és de la que hem extret les conclusions finals.

Un cop hem realitzat i enregistrat l'entrevista, hem transcrit i ordenat la informació. L'objectiu de la transcripció és tenir per escrit, de manera exhaustiva i clara, tota la informació que hem recollit a l'entrevista, sent sempre respectuosa i fidel al sentit de l'entrevistat.

Codificar i categoritzar la informació ha estat la manera de no deixar cap informació penjada, relacionant-la tota entre ella. Hem ordenat les respostes per categories (categorització) o temes, i aquests de més a menys importants.

Com a pas final, hem procurat que els entrevistats revisessin l'informe per verificar i corregir errors, si és necessari.

- *Entrevistes realitzades*

L'entrevista és un dels mètodes qualitius que he decidit utilitzar a la meua investigació. Com ja hem dit, les entrevistes que hem realitzat són semiestructurades, és a dir, amb la presència d'un guió de preguntes i havent planificat els àmbits sobre els quals vull incidir. Hem decidit utilitzar aquest tipus d'entrevista perquè ens sembla molt oberta i flexible. Tot i tenir un guió de preguntes establert, és molt ampli, i et dóna la llibertat d'estendre o dirigir l'entrevista en una altra direcció si es dóna el cas. Durant les entrevistes hem fet les funcions de conductor, utilitzant el guió com a camí estipulat i dirigint les preguntes i el tema pel lloc indicat.

Com hem dit en apartats anteriors, hem agafat com a base dues escoles públiques i diversos professionals d'aquestes. Ja que la finalitat de les entrevistes no és una comparació entre el tractament de la comunicació entre les dues escoles, el que hem procurat és que les entrevistes es complementin, és a dir, si a una els entrevistats han estat els mestres de parvulari, a l'altra han estat la directora o la cap d'estudis. D'aquesta manera hem procurat tenir tots els fronts coberts i la quantitat d'informació ve d'escoles i de professionals diferents.

La primera entrevista, al Centre 1, ha estat a les tutores de P3 i P4 (Model 1)¹⁸, una entrevista conjunta, ja que hem vist adequat i productiu reunir-les a les dues i per manca d'hores ha estat més fàcil per a elles. D'aquesta manera, la informació que han pogut donar ha servit per recordar altres aspectes que no s'han comentat o informacions rellevants que han omès, etc. complementant la informació amb l'altra tutora contínuament.

Seguint al mateix centre, he realitzat dues entrevistes més, una a la mestra tutora de la USEE (Model 2) i l'altre a la mestra d'Educació Especial (Model 3). He vist important la seva participació perquè, tot i tractar totes dues les Necessitats Educatives Especials són ambients diferents, metodologies diferents i relacions diferents amb les famílies. També hem tingut en compte que a al Centre 2, no disposen d'aula USEE. Han estat dues entrevistes individuals i separades, però

¹⁸ Tots els models buits d'entrevistes (Model 1 al 4) es troben a l'apartat d'annexos, amb el número del model especificat.

seguint més o menys un guió comú, diferent al de les mestres de parvulari, ja que els seus serveis són diferent que els de les mestres a l'aula ordinària.

Al Centre 2, només hem realitzat una entrevista, a la cap d'estudis (Model 4). Hem volgut que sigui un professional de l'equip directiu perquè a la primera escola ja hem realitzat les entrevistes a mestres que formen l'equip docent.

Com ja hem dit anteriorment, d'aquesta manera, tant mestres com equip directiu han pogut dir la seva, ajudant-nos a tenir una idea general del tracte de la comunicació en els dos centres estudiats. Aquesta última entrevista també ha estat de forma individual, ja que, per problemes del centre, la directora no va poder assistir a la reunió.

Les entrevistes han estat de diferents tipologies, ja que al exercir diferents càrrecs al centre i tenir diferent relació amb nens i famílies, hem vist necessari fer diferències en les preguntes. Algunes, per exemple, orientades més a la idea de comunicació general com a centre (cap d'estudis), d'altres orientades més al dia a dia (mestres de parvulari o USEE) i d'altres a les actituds o comportaments dels pares amb nens amb Necessitats Educatives Especials. Cada professional té una sèrie d'experiències, una rutina amb els pares i uns coneixement que la resta no tindrà, per això és inútil preguntar les mateixes coses.

No obstant les diferències, hem estructurat totes les entrevistes seguint un ordre lògic de cinc o sis temes diferents, intentant que estiguin graduats de més a menys ampli, i són:

- Comunicació centre-família.
- Comunicació amb les famílies dels alumnes de l'aula, d'Educació Especial o del centre, depenent si és el cas de parvulari o USEE, Educació Especial o equip directiu, respectivament.
- Reunions o entrevistes.
- Opinió personal sobre la participació de les famílies.
- Nens amb NEE.
- Comunicació amb la resta de mestres i personal docent

Cal dir que, abans de començar l'entrevista, hem fet un petit resum del meu treball a l'entrevistat, deixant clars els nostres objectius i contextualitzant al màxim a la persona entrevistada. També hem explicat i comentat la voluntarietat de l'entrevista i de respondre a totes les preguntes, la confidencialitat i ús de les dades i la informació obtinguda i el consentiment de l'enregistrament de l'entrevista. A més, hem passat una autorització abans de la realització de l'entrevista, on indiquen nom i cognoms, el rol que duen a terme i la seva conformitat amb la realització de l'entrevista.

Les entrevistes han estat totes presencials i han tingut una durada aproximada d'entre quaranta minuts i una hora, mai més temps, i totes han estat enregistrades amb una gravadora d'àudio. D'aquesta manera és més fàcil analitzar la informació i no oblidar ni obviar cap detall important.

- *Anàlisi de documentació: PEC, Pla Anual, ...*

A l'hora d'utilitzar la tècnica d'anàlisi de documents hi ha diversos aspectes que hem tingut en compte per poder realitzar un bon anàlisi d'aquests. Primerament, els tipus de documents que ens han proporcionat, perquè depenent de la tipologia d'aquests ens poden aportar informacions i perspectives diferents, des de dimensions molt distanciades. Un aspecte fonamental és trobar la relació d'aquests documents amb el marc teòric, per evitar documents inservibles i utilitzar aquells que de veritat ens aporten informació rellevant. Per l'anàlisi d'aquests documents s'ha examinat el contingut i la forma, és a dir, el què i el com, dels aspectes que els formen: escriptura, redacció, perspectiva, claredat, etc. En definitiva, hem analitzat aspectes generals del text i context, sense oblidar els aspectes específics en relació a l'objecte d'estudi.

Cal especificar que la finalitat d'aquest anàlisi no és una comparació entre la documentació dels dos centres, sinó que es tracta d'aconseguir una idea general del tractament de la comunicació amb les famílies a tots dos centres.

Cal dir que el nombre de documents que tenim dels dos centres és el mateix, en el dos casos disposem del Projecte Educatiu de Centre¹⁹, del Projecte d'Atenció

¹⁹ Durant aquest apartat al Projecte Educatiu de Centre, al Projecte d'Atenció a la Diversitat i al Reglament de Règim Intern, els hi direm: PEC, PAD i RRI, respectivament.

a la Diversitat i del Reglament de Règim Intern. Ja a l'apartat de *Contextualització de la proposta* hem tingut un primer contacte amb alguns documents dels dos centres, ja que hem explicat aspectes relacionats amb el funcionament de l'escola, el tractament de la diversitat, la comunicació, etc.

No obstant això, en aquest apartat es farà un anàlisi més exhaustiu, dels documents que ens han proporcionat els dos centres, en referència a alguns temes que creiem fonamentals. L'aportació de Gifré i Esteban (2012)²⁰ on es comenta la importància d'entendre, en primer lloc, que l'educació no és només escolar, a més, que hi ha diferents escenaris i contextos formadors al voltant de l'infant i, finalment, que s'han de realitzar activitats conjuntes i projectes compartits com a eina de cohesió.

3.4.2. Instruments quantitius

- *Qüestionaris*

Per Meneses i Rodríguez (2011, p.9) el qüestionari és "l'eina que permet al científic social plantejar un conjunt de preguntes per a recollir informació estructurada sobre una mostra de persones, emprant el tractament quantitiu i agregat de les respostes per a descriure la població a la qual pertanyen o contrastar estadísticament algunes relacions entre variables del seu interès".

Abans de la realització del qüestionari, l'investigador ha de fer-se unes preguntes prèvies per poder orientar en la direcció correcta la seva recollida de dades. Així doncs, "les tres preguntes fonamentals que tot investigador haurà de tenir presents en el moment d'optar per la seva utilització: què mesurem, com ho fem i per a què?" (Meneses i Rodríguez, 2011, p.10 – 11).

En aquest sentit, tal i com es veurà, hem tingut en compte aquestes preguntes quan hem plantejat que el que volem saber és la valoració general que tenen les famílies de la relació actual amb l'escola dels seus fills. Això ho hem pogut dur a terme amb preguntes d'escala i valoracions numèriques on han hagut

²⁰ Idea extreta de l'apartat *Importància de la relació família i escola* de la part teòrica del treball.

d'analitzar el seu grau de satisfacció en diferents aspectes per poder respondre. Com ja he comentat anteriorment durant el treball, el perquè de la utilització dels qüestionaris és arribar a saber l'opinió, valoració i idea general que tenen les famílies de la relació actual amb l'escola.

La definició de la mostra també és una decisió important, s'ha de fer una selecció en funció d'alguns criteris, com poden ser el geogràfic, el temporal, etc. D'aquesta manera, la mostra passa a ser "un subconjunt del nombre total d'unitats definides com a població, en referència a la qual establirem sempre els nostres resultats" (Meneses i Rodríguez 2011, p. 20).

Una vegada s'ha definit la mostra, s'ha de procedir a la formulació de les preguntes, sempre tenint en compte els tipus de resposta que s'espera dels participants. La tipologia de preguntes és:

- Preguntes obertes: generalment amb respostes textuais i on s'expliquin les seves impressions, opinions creences, etc. Per exemple, "Com voldrien que fos la relació amb l'escola?"
- Preguntes tancades: on no hi ha més elecció que respondre amb les opcions que et proporcionen. Aquestes preguntes s'han de valorar a partir d'una escala numèrica o una afirmació o negació. "Com creuen que és d'important la relació de l'escola amb les famílies, on 1 és poc important i 5 és molt important" o "Creuen que hi ha obstacles a l'hora de comunicar-se amb l'escola?, sí o no".

Com ja hem dit, la tipologia de preguntes s'ha d'establir i utilitzar en funció dels tipus de resposta que s'espera dels participants.

Abans de distribuir el qüestionari és necessari que es passi un qüestionari pilot o de prova a algunes persones, amb l'objectiu de poder detectar els errors d'escriptura, de redacció o l'ambigüitat o poc entesa a les preguntes.

Una vegada validat el qüestionari per altres persones, es passa a la distribució i administració als participants, la qual pot variar segons el mitjà pel qual es proporciona. Les més comuns són: per d'administració directa, quan tens el qüestionari en paper, però esperant un retorn que s'ha de produir per part del

participant; o, la utilitzada en aquest treball, per aplicació indirecta, és a dir, per la web, on s'envia el qüestionari als participants o es passa la direcció de la pàgina per poder accedir-hi.

I finalment, l'anàlisi de resultats en relació al marc teòric i objectius de la recerca. Aquí és on es veurà la relació directa entre el qüestionari i la teoria explicada a l'inici del treball i l'acompliment o no d'objectius plantejats.

Els qüestionaris ha estat el mètode utilitzat per a conèixer la opinió de les famílies, i com la diversitat familiar és un tema actual i creixent he volgut tenir-ho en compte i comptar amb ell com a fet positiu.

- *Qüestionaris realitzats*

La idea principal, com ja hem comentat, era vincular tot el treball a una mateixa escola, el Centre 1. El qüestionari era la manera escollida per veure i conèixer la valoració i la opinió de les famílies sobre el tracte de la comunicació a l'escola. Així, les entrevistes a l'equip docent proporcionarien la opinió interna i els qüestionaris la opinió dels pares. Per, posteriorment, comparar-ho i veure si la comunicació teòrica que defenien les mestres i la tutora, els pares la rebien de la mateixa manera.

Arrel dels problemes sorgits per passar els qüestionaris a l'escola, vam decidir que els qüestionaris serien contestats per pares de diferents escoles, sense cap vincle entre ells ni amb cap centre.

Així doncs, es van passar els qüestionaris a famílies amb infants d'edats entre tres i cinc anys, i aquestes els van passar a contactes que complissin també aquests requisits i volguessin col·laborar. Per davant de tot, hem volgut facilitar als participants la col·laboració i resposta, per això es va crear un format de qüestionari adequat als telèfons mòbils i es va donar a conèixer la pàgina web per l'aplicació WhatsApp. D'aquesta manera, s'ha aconseguit que les famílies puguin respondre a les preguntes en qualsevol moment del dia i en qualsevol lloc, a través del seu telèfon mòbil, facilitant i augmentant la participació de tothom.

La organització del qüestionari és simple. En primer lloc, es troba la presentació, tant del treball com del qüestionari, amb l'objectiu de contextualitzar als participants per a què puguin respondre amb més exactitud i posats en situació. En aquest previ hem volgut mencionar el tema del treball realitzat, la no vinculació ni compromís amb cap escola, el temps aproximat necessari per respondre, l'anonimat i voluntarietat de la participació i la confidencialitat i ús de les dades.

El plantejament del qüestionari era similar al de les entrevistes, per temes comuns, en aquest cas:

- Comunicació amb l'escola
- Comunicació amb la tutora del seu fill
- Dificultats o problemes en l'aprenentatge o el desenvolupament

Els temes són menys que en les entrevistes, ja que els qüestionaris han de ser curts i directes per facilitar la resposta. Però, malgrat això, aquests són els tres temes més importants del treball.

Cal dir que el tema de les NEE s'ha plantejat com una possible situació, és a dir, les preguntes estan formulades i dirigides a totes les famílies, independentment si tenen o no infants amb necessitats. Sabem que és un tema complicat de parlar, per això, els enunciats de les preguntes relacionades amb aquest tema sempre han estat: "En el cas que el vostre fill o filla tingué dificultats o problemes en l'aprenentatge o el desenvolupament...". Aquest tipus de pregunta dóna peu a posar-te en situació si no tens un infant amb dificultats, i/o a contestar sincerament si ho tens.

En resum, hem volgut realitzar els qüestionaris per poder veure i saber les dues cares de la moneda que estan presents en aquesta situació comunicativa. No li veiem coherència a la investigació si només ens basàvem i teníem informació d'una de les parts, i sentíem que ens posicionàvem indirectament. Per això, hem volgut analitzar també la opinió i valoració familiar.

3.5. Temporització del projecte

Setembre - Desembre	<ul style="list-style-type: none"> - Planificació general - Primer contacte amb l'escola - Seguiment i tutories - Reculls bibliogràfics 	
Gener	<ul style="list-style-type: none"> - Creació de les entrevistes i qüestionaris - Verificació d'aquests per part de la tutora - Contacte amb l'escola per decidir dia i hora d'entrevistes 	Disseny i posada en marxa del treball
Febrer	<ul style="list-style-type: none"> - Progrés del marc teòric - Creació de qüestionaris 	Validació d'instruments
Març	<ul style="list-style-type: none"> - Problemes per a la validació i negació de la possibilitat de passar els qüestionaris - Canvi del plantejament del projecte 	Recollida de dades i d'extracció de resultats i conclusions
Abril	<ul style="list-style-type: none"> - Recerca d'un segon centre - Entrevistes amb la cap d'estudis del Centre 2 - Pas informal dels qüestionaris a un grup de pares - Realització de les entrevistes al Centre 1 (tutora de P3 i P4, mestra tutora USEE i mestra Educació Especial) 	

3.6. Ètica

La part ètica del projecte és una part també molt important que involucra a tots els agents que hi participen i a l'investigador. L'autorització i consentiment de participació i la confidencialitat de dades pertanyen a aquesta part.

L'autorització i consentiment per part del participant és un fet important que s'ha de donar abans de les entrevistes. Per aquesta raó, es va fer signar als entrevistats uns fulls de consentiment per a realitzar l'entrevista²¹, on a més, s'explica el nostre compromís per respectar a les persones i la seva esfera privada, i per fer un traspàs dels resultats obtinguts.

La confidencialitat de dades és un dret dels participants, tant en entrevistes com en qüestionaris, pel qual han de saber l'ús que posteriorment se li donarà a la seva col·laboració.

Aquesta confidencialitat de dades la hem esmentat i explicat tant a les entrevistes personals realitzades, com als qüestionaris. Hem fet al·lusions a aquesta confidencialitat abans de cada entrevista, i al text previ als qüestionaris.

A més, al full de consentiment firmat pels participants de les entrevistes també fa esment de la confidencialitat de les seves dades i de la informació obtinguda.

Com mol bé hem explicat a l'apartat de *Qüestionaris* realitzats, la contextualització prèvia dels participants és vital per aconseguir que la informació que es rebi sigui productiva i el més adequada possible a la situació. Per aquesta raó, vam crear un text de presentació als qüestionaris:

“Per a la realització del Treball Final de Grau em seria de gran ajuda la seva valoració i opinió sobre alguns aspectes relacionats amb la comunicació entre l'escola i la família. Cal dir que no és un treball vinculat a cap centre concret, ni té com a objectiu valorar l'eficiència o no del centre o de la tutora, és a dir, no suposa cap compromís per part dels participants en relació a l'escola.

²¹ El model buit d'autorització es troba a l'apartat 3.9.3. dels Annexos.

El qüestionari no us ocuparà més de 10 minuts i és totalment anònim i voluntari. Les respostes obtingudes seran utilitzades exclusivament per a la realització del treball i seran plenament confidencials”.

3.7. Resultats i anàlisi de resultats

Aquest apartat pretén recollir les dades obtingudes a través de les entrevistes, l'anàlisi de documents i els qüestionaris, i analitzar aquestes dades. Hem creat diversos quadres on es poden veure els resultats i l'anàlisi, però separats segons els instruments utilitzats.

La realització de les entrevistes i els qüestionaris als pares s'ha fonamentat en la teoria explicada durant tot el treball. Com la base i la finalitat són comunes: recollir les mateixes dades, però de contextos diferents; molts resultats o respostes d'entrevistes i qüestionaris, estan interrelacionades entre elles. Així doncs, el que s'observa és una gran compatibilitat d'idees i pensaments molt semblants entre els dos contextos, família i escola.

El que es pot treure en clar d'aquesta conciliació és que els dos àmbits no disten tant com pensen l'un de l'altre. El fet de que tinguin les mateixes idees, preocupacions o propòsits implica que el treball conjunt real no està tan lluny com sembla i amb esforç, és possible.

Veiem també un sincronisme quant als sentiments que poden experimentar les famílies durant els primers moments. Les professionals entrevistades, coincideixen amb Ortín i Carrasco, i pensen que els mestres han de tenir en compte els sentiments de pors, culpabilitat, angoixa, impotència... que poden tenir els pares i actuar i donar resposta en relació a aquests. A més, el primer contacte és clau per poder construir una base sòlida i segura sobre la que moure's, sent sempre tranquil·litzadora, segura, oberta i realista.

Els principis establerts per Gifré i Esteban (2009) ens han ajudat a poder relacionar la teoria i la posada en pràctica. Hem volgut tenir en compte la "co-responsabilitat", el "co-reconeixement" i la "co-acció" i veure si realment s'acompleixen o no dintre dels dos contextos.

Hem tingut en compte l'aportació de Collet i Tort (2014) sobre les paraules de l'ordre lògic de les escoles: "Voldria dir quelcom sobre la relació de progenitors i mestres: primer van els pares i mares, després els infants i després els mestres, aquest és l'ordre. Els pares i mares confien els infants als i les mestres, aquests

representen els pares i mares davant els infants, i només poden fer- ho, si els progenitors tenen un lloc en els seus cors” (p.45).

Això també ens ha portat a interessar-nos per la opinió de les famílies dintre d'aquest treball i a buscar un mètode per poder donar-li veu als pares.

Per últim, explicar la organització d'aquest apartat. Com ja hem dit, es divideix en funció dels instruments utilitzats: resultats i anàlisi de dades de les entrevistes, de l'anàlisi de documents i dels qüestionaris, en aquest ordre.

Pel que fa els apartats d'entrevistes i de qüestionaris, hem vist convenient fer dos quadres on quedin presents les categories que tenim en compte i les respostes obtingudes. Posteriorment, s'han analitzat aquestes dades i s'ha extret una breu aportació, és a dir, l'anàlisi és la suma de la pregunta i les respostes donades.

A més, en el cas de l'entrevista, la categorització i les respostes es complementen amb les transcripcions de les entrevistes²². Així doncs, cada categoria té un color determinat, i aquest es correspon amb la resposta que han donat les professionals i està pintat del mateix color que el quadre.

²² Totes les entrevistes es troben als annexos, tant els models buits com les transcripcions amb categories.

3.7.1. Entrevistes

Resultats obtinguts					Anàlisi dels resultats
Entrevistes	Mestra P3 i P4	Mestra USEE	Mestra USEE	Cap d'estudis	
Categories					
Importància comunicació F – E	Molt important. Cada vegada més informació. Llengua catalana i altres quan és necessari.	Molta importància.	Molt important.	Molt important. Famílies col·laboradores de projectes, d'activitats, etc: hort, projecte de lectura, fruites, rua de carnaval, formació de pares.	Veiem que totes les professionals consultades estan d'acord en el fet de que la comunicació és molt important per a la família i per a l'escola.
Mecanismes generals comunicació F – E	Correu com a via de comunicació actual. Fàcil i accessible.			Agenda a primària. Entrades i sortides a infantil i sinó correu electrònic, telèfon o WhatsApp. Coses extres: carta o telèfon.	Com a mecanismes generals els més tradicionals: agenda i entrades i sortides, a Educació Primària i Infantil, respectivament. De manera general, el correu electrònic i WhatsApp en casos puntuals.

Funcionament i ús dels mecanismes				Funcionen tots i bé.	Bon funcionament.
Objectius i valoració de la participació F				L'educació, l'avenç i la coordinació conjunta. Treball comú i coordinat.	Objectiu comú: evolució dels infants.
Oportunitats per parlar i participar	Sí, moltes. AMPA i Consell Escolar com a recurs general. AMPA i direcció: reunió setmanal. AMPA > Direcció > Equip de coordinació > Mestres Temes específics a direcció.			AMPA reunió setmanal amb direcció. Consell escolar temes organitzatius i de projectes i metodologies. Hores d'atenció als pares amb cita prèvia.	Coincideixen en que l'AMPA i el Consell Escolar són els recursos principals pels pares i també en que disposen d'horaris d'atenció als pares diferents dies a la setmana, sempre amb cita prèvia.
Participació i implicació a Ed. Infantil	Sí. Valoració general molt positiva.			Molta, a festes i projectes.	La participació i col·laboració a Educació Infantil és molta i molt bona, sobretot en projectes i festes.

Característiques comunicació a P3, P4 o P5	No en funció del curs. Clara, entenedora i senzilla, directa, sincera i real. Que sàpiguen que estàs allà. Comunicació com a orientació i guia pels pares. Pautes perquè estan perduts. Coses òbvies. Confiança.				Ho enfoquen a favor dels pares: claredat, entesa, senzillesa, realisme. Objectius comuns. Orientació, guia i pautes per l'actuació.
Més implicació i temps pels primers anys (P3)	Sí, pel funcionament de l'escola.				Totes dues professionals opinen que sí.
Mecanismes comunicació F - T²³	Entrades i sortides. Correu personal o de l'escola. Notes escrites. WhatsApp per temes grupals,	Llibreta viatgera: coses positives cap de setmana, sortides, activitats amb fotos.	Agenda i correu personal.		Les entrades i sortides com a mètode utilitzat a tot Educació Infantil o notetes a la bosseta. Són moments relaxats i afavoreix el tracte personal i

²³ Fa referència a la comunicació entre la Família i la Tutora

	només amb el delegat de pares. NEE: WhatsApp més sovint i personal. Aclariments puntuals. Casos concrets.	Mail d'entrada per F. Entrades i sortides. Notetes.			coincideixen més en l'ús del correu electrònic per immediatesa i connexió contínua, personal o de l'escola.
Obstacles comunicació F – T	No, a Infantil no.	Poca importància de la comunicació Poc temps. Immediatesa no visible.	Les dificultats de temps i poder trobar hores que concordin entre F i E.	No gaires. La falta de temps, però horaris i adaptació quan es pot.	La falta de temps, tant de pares com de tutors, és un obstacle comú. L'adaptació, per totes dues parts, com a solució a la falta de temps.
Influència tutora 1r o 2n any	Molt. Coneixement i rodatge anterior. Saps estratègies, to, actitud, problemes... Canvi cada dos anys, equilibri i altres maneres de fer i ensenyar.	Molt. Coneixement del funcionament, més estret i rodat tot.	És clau. 1r any. Has de conèixer al nen i a la F. Inspirar tranquil·litat i seguretat. 2n any. Saben què fas, com ho fas, tot més fluid, més confiança.		Coincideixen en el fet de que el primer any obre les portes i al segon hi ha molta feina feta i et pots dedicar a altres tasques educatives.
Discrepàncies		Reunió personal per parlar.	Sempre dos. Tutora + mestra d'EE.	La tutora parla amb direcció o	Coincideixen en el fet que sempre han de ser dos

		Tranquil·litat, sense ser invasius ni posar a la família en contra.	A vegades, EAP i/o director. O a vegades el paral·lel de curs.	amb cap d'estudis. Situacions de NEE es parla amb l'EAP.	professionals per equilibrar les parts. Fonamental la presència de l'equip docent i de la psicopedagoga de l'EAP.
Diferència relació F – E a EE o a USEE		Acompanyament des de P3 fins a 6è. Relació més personal i estreta. Propera i de confiança. Depèn del tipus de tutor o tutora, més proximitat o menys.	USEE: més estret i personal. Tutora i EE molt semblant. Més com a referent del problema perquè has portat molts anys al nen.		Totes dues professionals coincideixen que la relació de la USEE és més estreta, per la durada de la relació (P3 fins a 6è) La mestra d'EE és un referent perquè la tutora canvia cada any o cada dos anys.
Influència resta de famílies	Cap. Ho entenen tots molt bé. Es tracten les NEE amb els nens i influeix a casa. Reunió inicial: mestra EE i altres.				Cap influència, al contrari, ajuda de totes les famílies i els nens per fer avançar al nen.

	Amic especial, festa a la USEE amb tots... Col·laboració, bona predisposició.				
Freqüència entrevistes	<p>1. Maig. Individual: pares + nen + mestra EE²⁴. (Només P3)</p> <p>2. Juny. Grupal: coses específiques i classe adjudicada. (Només P3)</p> <p>3. Setembre. Grupal: metodologia, dinàmiques, projectes... (P3, P4 i P5)</p> <p>4. Grupal: colònies. P3: 4 grupals.</p>	Obligatori: una reunió per curs. Abans 3 reunions per curs, ara dos. + nens a la USEE i – afectació.	3 reunions mínimes obligatòries. Dependent del cas + o menys reunions.		No coincideixen en la freqüència de les entrevistes, P3, P4 i USEE opinen que una és la mínima obligatòria i EE opina que 3.

²⁴ El concepte Educació Especial s'abreua amb les sigles EE.

	P4 i P5: grupals i individuals 1 o 2. NEE: quan sigui necessari, ni mínim ni màxim.				
Problemes d'assistència F	No gaire. Adaptació a elles totalment. Posar disponibilitat. Contacte diari, si no responen o no volen es diu al dia a dia. Facilitats: acollida, adaptació mestres...	No poden fer res. Insistir amb el tutor per aconseguir que vinguin.	Persistència i reforç del sentiment de treball en grup i tots a la una.		No tenen gaires, i en aquesta situació abunda la persistència i la voluntat de facilitar la quedada i la situació.
Esquema, ordre o registre a les entrevistes	Reunions grupals: ordre de tots els anys. Reunions individuals P3: ordre i registre sempre, ho faci qui ho faci. Entrevistes personals:	Posada en comú amb el tutor abans de l'entrevista. Objectius comuns. 1r. Escoltar a les famílies.	Sí, per a totes les reunions hi ha un registre. Entrevistes inicials i a les normals també. Tot a l'expedient de l'alumne.	La tutora ho anota tot amb la mestra d'EE. Després es passa a la CAD per analitzar què pot tenir i què pot necessitar.	Tots coincideixen en la importància de registrar tota la informació que obtenen a les entrevistes per completar l'expedient entre tots per facilitar el traspàs d'informació a altres professionals.

	aspectes importants (malalties, al·lèrgies, família...). Totes a l'expedient de l'alumne, informació de P3 a 6è.	2n. Incís en el que es vol fer o parlar.			
AMPA i consell escolar a les decisions del centre				Nosaltres proposem i creem projectes, organitzacions, metodologies, vist i plau de l'inspector. I l'AMPA accepta o no el que nosaltres hem dit.	Importància de la veu i vot de les famílies a les decisions i projectes del centre a través de l'AMPA i el Consell Escolar.
NEE²⁵: Participació de les F a les entrevistes		Activa i col·laboradora. Protagonistes junt amb els nens.	Força participatius, venen amb ganes i predisposats.		Molt participatives i amb ganes de treballar.

²⁵ Quan davant de la categoria troben l'abreviatura NEE significa que està orientada en aquella direcció i s'interessa per temes relacionats amb les necessitats educatives especials.

Presència F a les entrevistes	80% o 90% de pares assisteixen.				Coincideixen en que l'assistència és molt alta i quasi cap cas de desconexió de les famílies.
Horari d'atenció a F	Dilluns una hora cada setmana i dijous una hora quinzenalment. No real, adaptació total de mestres. Interès de F, més adaptació.			Dijous una hora. Secretaria, cap d'estudis i direcció horaris variables. Adaptacions de mestres.	Tots coincideixen en el fet que han d'haver-hi unes hores estipulades de reunió pels pares perquè puguin assistir a l'escola a parlar quan vulguin.
NEE: Assistència M a les reunions	Les mestres i persones que intervinguin amb el nen. Tots dos pares, millor. Tutora + pares + USEE + EE (si fa falta) + EAP (a demanda). Acompliment 100% per millor comunicació entre tots.	Tutora de la classe ordinària + mestra d'EE. O tutora de la classe ordinària + mestra d'EE + mestra de la USEE. S'acompleix i és molt important. Equip conjunt al davant.	Tutora classe ordinària + mestra d'USEE i educadora USEE. O tutora classe ordinària + mestra EE. Importància de les dues figures. Acompliment d'un 95% i traspàs previ i posterior.		Insisteixen en la idea de que han d'assistir tots dos pares i tots els mestres que intervinguin amb el nen normalment. Sobretot la tutora de la classe ordinària més la mestra d'EE.

NEE: Ambient i sentiments		Positiu, i famílies molt agraïdes i col·laboradores i amb ganes d'ajudar i entendre allò que estàs explicant.	Ambient dur quan encara no han passat el moment de dol. Quan ho entenen, tot canvia i l'ambient és positiu i millor. Sentiment d'impotència de la M per no poder fer més.		Totes dues professionals opinen que els principis són durs però que la positivitat, la tranquil·litat i la tirada endavant són vitals pel nen i la família.
NEE: Actitud mestra a les entrevistes	Propera, directa, amb confiança, sincers i empatitzar. Valorar aspectes positius, de nens i de pares. Transmetre la teva preocupació. 1r. Com veuen ells al seu fill. 2n. Com és el nen a l'escola.	Positiva, optimista, sincera, realista i amb ganes d'ajudar. Dient sempre la veritat i valorant els avenços. En el cas que no hi hagin explicat perquè ho creiem i com podem ajudar.	Comprensió i sense jutjar i escoltar.		Coincideixen en que han de procurar entendre i empatitzar amb el que pot sentir la família. La valoració dels aspectes positius al principi i després centrar-te en els problemes o les dificultats que poden haver-hi.

	Sospites i preocupacions que has de comunicar. Buscar vies i solucions. Rol difícil, però agraït.				
NEE: Actitud de les F		Obertes, positives, agraïdes i col·laboradores. Així el nen avança.	D'agraïment, primer costa, després ho agraïxen.		Coincideixen en el que costa al principi i el sentiment d'agraïment que reben després per part de les famílies.
Objectius comunicació F – E	Ajuda mútua i informació constant. Camí comú a l'escola pel nen.	Col·laboració. Treball conjunt per millorar resultats i aconseguir objectius.	Objectiu de recolzament sempre.		Totes pensen que el treball i la feina conjunta és la clau per avançar amb l'infant, tingui les necessitats que tingui.
Relació perfecta	Confiança mútua, col·laboració i no falta de temps. No dubtes ni qüestionar a l'altra part.	Molta comunicació, molta confiança. Oberts a escoltar i fer cas dels consells. Poder i voler buscar alternatives.	Moltes més hores de coordinació. Relació estreta, transparent, dinàmica, clara, ràpida...	Com l'actual. Molta participació, escolta i obertura per tots dos contextos.	La confiança i la transparència com a base per la bona relació i la voluntat per participar, fer i desfer conjuntament.

Paper F a l'escola	Suport constant i reforç per les dues parts.				Coincideixen en el suport i el recolzament fonamentals que suposa per a tots.
F com a recurs i suport	Molt important. Més ajuda de la F si són conscients i ho accepten. + implicació, millors i + resultats.	Garantia d'èxit. Col·laboració imprescindible pel nen i pels seus avenços.	Recolzament = evolució del nen.		Treballar a partir d'uns objectius comuns per afavorir el desenvolupament del nen i de les seves capacitats al màxim.
NEE: protocol	Abans contrastar amb l'EAP: preocupació > observació > resposta EAP > comunicació a la F.	EAP amb sospites. L'EAP deriva al CEDIAP o al CESMIJ. Part privada, llistat amb psicòlegs i tria i coordinació durant el curs amb ell.	EAP per mirar i observar. Potser dictament o potser derivació a serveis externs. Informació als pares a la inscripció.	Entrevista inicial per dir informacions generals. 1r. Avisa al pare per situacions a casa diferents. 2n. EAP per observar què passa.	La figura i observació de l'EAP és fonamental per detectar si un nen pot tenir o no NEE de qualsevol tipus. Després de la observació es deriva a algun servei extern per proves i dictàmens.
NEE: prioritat	Sí. Comprensió total, tots han de saber-ho tot.	Sí i no. Tots tenen prioritat. La comunicació en aquests casos afavoreix més l'evolució.	Sí i no. Nens amb NEE implica més temps d'organització a molts nivells per tots.		Coincideixen en la idea que totes les famílies haurien de tenir les mateixes oportunitats i no prioritzar a ningú, però també en el fet de que les famílies amb NEE necessiten més temps i

					comunicació, entesa i comprensió.
NEE: suport adicional	USEE: llibreta viatgera. Nens de logopèdia també.	Llibreta viatgera Mails 2 entrevistes mínim.	Reunions entre tutors i traspàs a les reunions d'avaluació i final de curs.		La llibreta viatgera com a mètode visual i escrit per explicar a tothom el que s'ha fet, tant a casa com a l'escola.
Detecció a P3	Bàsic, molt important. Detecció precoç i tractament abans. Importància nen a l'entrevista inicial amb EE.	Important. Si es veu augmentar la comunicació amb la família. Deixar anar petites coses.	Important i també el treball previ amb les F. Dir poc a poc per no angoixar i evitar el tancament.		Estan d'acord en la importància d'una detecció precoç per poder actuar i treballar quant abans millor.
NEE: Comunicació M – M	Real i important. Mestra USEE entrar i no sortida de nen. Amb tothom qui tingui contacte. Objectius comuns USEE i classe ordinària.	Molt important, sempre està la tutora a les entrevistes. És la cara visible, la que coordina i la que convoca. Col·laboració cada 15 dies.	Coordinació total amb la tutora	Molt important. Coordinacions constants amb tots els mestres que intervenen amb el nen. Coordinacions amb les mestres d'EE, amb la CAD, amb l'EAP.	Totes les mestres veuen la comunicació entre mestres com un fet clau per la bona coordinació interna, que afavoreix directament la coordinació amb les famílies. Els objectius han de ser comuns i iguals per tots els mestres que treballen amb el nen i per les famílies.
Comunicació M – M: informació a la F	Sí. Anticipació del que es farà a la USEE o a	Saben la idea d'equip i que es treballa	Sí, estan assabentats.		La idea d'explicació directa de la comunicació entre mestres estan d'acord en que no es comenta als

	<p>classe per reforçar a casa. Llibreta viatgera comuna. Reunió inicial presentació de professional, comunicació constant. Presentació objectius comuns a l'inici, per treball a casa.</p>	<p>conjuntament i diàriament.</p>			<p>pares, però veuen que la comunicació i coordinació està present i per ells és important.</p>
<p>Proposta de millora</p>	<p>Ràtios massa grans. Falta de personal i de temps.</p>	<p>Coordinació amb especialistes i altres mestres d'EE.</p>	<p>Millorar les coordinacions amb tots.</p>	<p>No canviaria res. La falta de temps de tots.</p>	<p>La falta de temps és el que totes canviarien de tots els punts anteriors, enfocat en diferents àmbits.</p>

Els resultats obtinguts en l'anàlisi de les entrevistes realitzades es fonamenten en l'experiència que han tingut les diferents professionals que les han respost i en la teoria que hem vist a l'inici del treball. A continuació, comentarem alguns aspectes que estan interrelacionats entre si amb la teoria ja comentada, o amb altres fonts encara no esmentades.

Comellas (2009) està d'acord amb els professionals i comparteix la idea de que la comunicació constant és fonamental per a la família i l'escola. Així doncs, diu: "Per aconseguir que la relació sigui positiva i clara, és necessari que s'estableixi un alt nivell de comunicació entre la gent que educa, per tal de seguir uns passos tan coherents com sigui possible i evitar contradiccions" (p. 48).

Les participants veuen clara la presència de l'AMPA i el Consell Escolar a l'escola com a mecanismes claus per la participació de les famílies amb l'escola.

Coincideixen en que l'AMPA i el Consell Escolar són els recursos principals pels pares i també en que disposen d'horaris d'atenció als pares diferents dies a la setmana, sempre amb cita prèvia. Concorda doncs, amb el que diu la LEC, del 10 de juliol, de 2009, de l'AMPA i del Consell Escolar, són mecanismes importants per les famílies i s'encarreguen de donar veu a aquestes, promoure la seva participació i implicar-les en les decisions del centre.

Com es va comentar en l'apartat de *Realitat del context familiar actual*, la velocitat i l'estrès produït per la societat i el món actuals repercuteix directament en el temps del què disposem per atendre l'educació dels fills. D'acord amb aquest punt, les mestres també veuen que la falta de temps per part de tots, és un obstacle molt comú a les escoles.

Per acabar, comentar que un dels punts on no convergeixen les participants de les entrevistes és en la freqüència d'aquestes durant el curs. Tot i això, en el RRI del seu centre, el Centre 1, queda especificada la freqüència: "Mantenir una relació suficient i periòdica amb tots els pares [...] (almenys una entrevista personalitzada per curs família-tutor/a) per informar-los del seu procés d'aprenentatge i de la seva participació en les activitats del col·legi." (p.18).

3.7.2. Documents de centre

Per tal de poder analitzar els documents, hem decidit agrupar els temes importants i comentar-los en aquest apartat:

- 1- Objectius i/o prioritats de la relació família i escola
- 2- Canals que s'utilitzen en la relació família i escola
- 3- Menció i reconeixement de la diversitat
- 4- Relació família i escola quan hi ha infants amb Necessitats Educatives Especials

El primer aspecte té a veure amb la menció, el pes i el lloc que li donen a les famílies dintre dels documents del centre:

- Objectius i/o prioritats de la relació família i escola

Al Centre 1, ja a les primeres línies del seu PEC menciona la importància de la coherència entre l'escola i la comunitat educativa (pares, mares, tutors, alumnes, mestres, etc.) en el procés educatiu dels infants. D'aquesta manera per ells "l'escola seria el punt d'inflexió que comprometi i lligui a tots els membres de la comunitat educativa (pares, mares, mestres i alumnes) amb una finalitat comuna, fruit de la reflexió i de la participació democràtica". També veiem que un dels trets característics que defineixen a l'escola és la "Promoció de la participació" on es fomenta la participació activa de famílies i personal no docent, com a mètode de relació i coherència educativa.

Un aspecte que va de la mà amb aquesta importància de la família dins l'escola que ja hem comentat, és el fet de potenciar el traspàs d'informació entre els òrgans formats per les famílies i l'escola, fent que l'AMPA i el Consell Escolar (òrgans formats per pares, mares i famílies del centre) puguin decidir, tenint veu i vot a les decisions d'organització i govern del centre.

Finalment, en l'àmbit humà i de serveis consideren que un clima relacional cordial i obert entre les famílies i l'escola, afavorirà la implicació de tots i la unificació de criteris comuns en relació al procés educatiu dels infants.

Com molt bé es veu reflectit al RRI del Centre 1, l'AMPA juga un paper important en aquesta escola. "L'AMPA considera indispensable la comunicació contínua amb la direcció de l'escola per tal de conèixer els problemes i necessitats d'aquesta on puguin participar i així poder opinar o actuar en conseqüència". L'AMPA es comunica amb les famílies del centre a través de diversos canals de comunicació (cartells de l'escola, bústia, notes informatives, etc.) i sempre està disponible per atendre i escoltar les propostes, preocupacions o inquietuds de qualsevol família.

Al contrari que abans, en el Centre 2, les referències a les famílies, i el seu protagonisme i veu dintre de l'escola, no són molt nombroses al PEC, però dins del RRI la seva presència sí que es té en compte.

Un dels trets d'identitat del Centre 2 és ser una "Escola democràtica, dialogant i oberta a la participació", és a dir, una escola que lluita per una societat escolar on tothom tingui veu i pugui aportar coses, on la participació de les famílies sigui activa i es potenciï la col·laboració de tota la comunitat educativa.

Més tard, veiem que es comenten temes com la cohesió social, la participació de les famílies en el procés educatiu, el respecte, la companyonia i la cooperació com a fonaments per a treballar des d'una perspectiva conjunta i com a principis de convivència mútua i feliç. A més, a través d'una comunicació fluïda i positiva que afavoreixi la cohesió comunitària.

En el RRI del segon centre veiem que es fa esment de la comunicació amb les famílies durant molts apartats, ja sigui de manera directa o indirecta. Així per exemple, entre les tasques que ha de realitzar el professor/a tutor/a de grup està la responsabilitat d'establir els vincles adequats i necessaris amb les famílies, amb el fi d'assegurar la coherència educativa.

Seguint en el RRI, trobem tres apartats importants en els quals es pacten els drets i els deures d'alumnes, professors i famílies. Aquests apartats els hem relacionat amb un fragment esmentat anteriorment:

[...] Es tracta d'entendre i de practicar el fet que docents i famílies tenen el seu rol, les seves funcions i el seu lloc en la vida de l'infant, però que hauríem de compartir un

projecte comú: treballar junts pel benestar, pel desenvolupament i pels aprenentatges dels fills/es-alumnes des d'aquesta diversitat de posicions, funcions i realitats.

Collet i Tort (2014, p.10)²⁶.

En aquesta cita Collet i Tort mencionen el fet de que tothom dintre de l'escola té un rol específic i estipulat, el qual mencionen al Centre 2, en forma de drets i deures. Alguns dels drets que tenen les famílies són:

- Estar representats en els òrgans col·legiats del centre, tal com es preveu en la legislació vigent.
- Ser atesos per qualsevol membre del Centre, sempre i quan hagin concertat prèviament la visita.
- Rebre, amb la periodicitat legalment establerta, informació escrita sobre el procés d'ensenyament-aprenentatge dels seus fills.
- Els pares poden demanar hora de visita al tutor, sempre que ho creguin convenient, per tractar temes relacionats amb el seu fill/a.
- Col·laborar amb els professors en qualsevol aspecte relacionat amb l'educació del seu fill.

De la mateixa manera, els familiars també tenen deures relacionats amb el tema de la comunicació amb l'escola:

- Ajudar al professorat en la formació dels seus fills.
- Fomentar en els seus fills actituds favorables envers la tasca educadora que es desenvolupa en el centre.
- Assistir a les convocatòries individuals o col·lectives dels professors, tutors o altres òrgans del centre per tractar els assumptes relacionats amb l'educació dels seus fills.
- Comunicar al centre si el fill pateix malalties que puguin condicionar les seves activitats al centre.

A diferència del Centre 1, en aquest cas, l'AMPA es considera un dret del qual disposen les famílies de l'escola i un mecanisme de coordinació pel qual els familiars tenen veu i vot a les decisions i govern del centre. El seu objectiu principal és afavorir en la millora de la qualitat educativa del centre, a través de la comunicació i la col·laboració amb direcció i l'equip de mestres.

Així doncs, veiem que tots dos centres, fent referència a la relació família i escola, tenen en compte els conceptes de "co-responsabilitat" i "co-reconeixement" citats

²⁶ Cita extreta de l'apartat *Importància de la relació família i escola*, de la part teòrica del treball.

per Gifré i Esteban (2012). Com a resum dir que, tant el Centre 1 com el Centre 2, veuen a les famílies com a membres actius i fonamentals de la comunitat educativa i reconeixen la importància d'aquesta presència dins de l'escola i del procés educatiu dels infants.

- Canals que s'utilitzen en la relació família i escola

Els mecanismes que defensen, totes dues escoles, per a la comunicació al seu RRI són pràcticament els mateixos: les entrades i sortides dels alumnes i les entrevistes.

En l'explicació del funcionament de les entrades i sortides dels alumnes, totes dues escoles fan distincions, depenent si es tracta d'Educació Infantil o Educació Primària. Com molt bé podem llegir als RRI dels dos centres, les famílies que tenen nens a l'etapa d'Educació Infantil poden entrar fins l'aula, o fins la porta més propera, per deixar al seu infant a classe amb la resta de nens/es. La comunicació durant aquestes estones és fonamental per a les famílies i per a les mestres, però degut a la gran quantitat de famílies que probablement volen parlar amb la tutora, els RRI animen a que la comunicació es realitzi a través de notes escrites a la bosseta. D'aquesta manera es millora la fluïdesa de les entrades i les sortides de tots els cursos.

Quant a les entrevistes, totes dues escoles les consideren mètodes útils per comunicar-se de manera productiva i fàcil. La freqüència mínima de trobades o reunions és d'una per curs i tutor; la màxima, en canvi, pot variar i depèn sempre de les necessitats de les famílies o dels alumnes. Tot i això, com veurem a les entrevistes transcrits i a les dades obtingudes d'aquestes, a la pràctica les vies que es fan servir són moltes més i molt més lliures.

Cal dir que tot dos centres aposten per l'ús de les noves tecnologies com a mètode afectiu i d'innovació per a l'ensenyament – aprenentatge dels alumnes i per a la comunicació amb les famílies. Les webs dels centres són un bon recurs de comunicació, però sobretot d'informació, per a les famílies de tots dos centres.

La web del Centre 1, renovada fa pocs mesos, té un estil molt modern i la informació es presenta per temàtiques i resumida, per facilitar la navegació i

poder seguir llegint o ampliar la informació si interessa. A més, disposa d'un *Menú*, desplegable, on es troben les pestanyes més importants i més visitades per les famílies: L'escola (on som?, història, consell escolar, instal·lacions...), AMPA, menjador, blogs i fotos i Serveis (serveis digitals, acollida, extraescolars i casal d'estiu).

La web del centre 2 és més bàsica, però igual d'eficient. El seu *Menú* és fixe i les pestanyes de navegació mencionen temes generals com són: L'escola (on som, qui som, calendari escolar, organigrama), horaris escolars, blogs de l'escola, sortides i activitats (festes tradicionals, autoritzacions i documents....), Reglament de Règim Interior, AMPA, enllaços d'interès i mapa del lloc.

Totes dues webs tenen un espai on pengen informacions recents i importants per a totes les famílies, que es poden ampliar si cliques a sobre. Per exemple al Centre 1 diu: "Divendres 6 de maig: jornada esportiva"; i al Centre 2: "Us informem que els nens i nenes ja han arribat a la casa de colònies. Està anant tot molt bé!". Aquest és un molt bon mètode per informar a les famílies sobre temes de caire general i de manera ràpida i senzilla, sense masses explicacions i dient allò essencial.

Cal dir que l'estructura de la web del Centre 2, tot i ser més bàsica és més simple i predictiva a l'hora d'utilitzar-la. Els grups estan més clars i la informació millor organitzada. No obstant això, el Centre 1 fa ús de fotografies i explicacions simples i reduïdes de les notícies, cosa que facilita la lectura i estalvia temps i espai de web.

Tot i que a la teoria de tots dos centres no hi facin gaire menció a les vies de comunicació amb les famílies, a la pràctica²⁷, les vies són molt més amplies i variades (entrades i sortides flexibles i comunicatives, entrevistes, agenda, correu electrònic, etc).

- Menció i reconeixement de diversitat

²⁷ Dades obtingudes de les entrevistes realitzades.

Tots tres documents, per part de les dues escoles, esmenten la importància i el reconeixement de la diversitat, tant en l'alumnat com en les famílies, a nivell general.

El PEC del Centre 1 veiem que regula com a deure de l'escola: "Admetre la diversitat de ritmes evolutius i de capacitats intel·lectuals", com també diu: "Admetrà l'activitat educativa com un intent d'educar per a la igualtat, sense cap mena de discriminacions per raó de sexe o ètnia, i en la superació de mites, tabús i diferències de rols".

Més tard, trobem un punt, dintre de l'apartat d'*Actituds, valors i normes*, el qual fa referència a la diversitat de l'alumnat i al treball des de l'escola per fer veure i entendre la riquesa i el valor d'aquesta. Considero important aquesta explicació, ja que deixa veure el valor que li donen a la inclusió i a la integració de tots els membres de la comunitat educativa, siguin com siguin. En aquest punt veiem alguns aspectes importants com:

- Conèixer i acceptar la pròpia personalitat i saber adaptar-se a les diferents situacions quotidianes.
- Fomentar l'autoestima en els alumnes, afavorint els aspectes de la seva personalitat que destaquin positivament.
- Ser capaç d'adonar-se de les pròpies limitacions, acceptar-les i internar superar-les.
- Desenvolupar actituds i hàbits de cooperació mitjançant el treball en equip.
- Respectar les diferents cultures, ètnies, llengües, costums i tradicions.

De la mateixa manera, al PEC del Centre 2, podem veure explicat el respecte a la diversitat com un dels trets característics del centre:

L'escola atén la diversitat en els seus diferents aspectes:

- Respectant els diferents ritmes d'aprenentatge a cada nivell i aplicant els recursos disponibles per a aconseguir una evolució adequada.
- Tractar a cada alumne tenint en compte la seva personalitat i necessitats, adequant-les als recursos humans i materials del centre.

- Ajudar a la integració cultural i lingüística dels nostres alumnes a Catalunya, tot respectant els seus orígens i diversitats culturals.

A més, entre els deures i responsabilitats dels professors dintre de l'escola es diu que té la obligació d'atendre la diversitat.

Com s'ha comentat en l'apartat de *Diversitat i Educació inclusiva*, i en relació al tema de la inclusió, Booth i Ainscow (2006) van explicar el fet que la inclusió es basa en el reconeixement de les diferències que existeixen entre tots. Així doncs, l'educació inclusiva no té com a base ignorar aquestes diferències, sinó que es construeix a partir d'elles i la seva acceptació, ensenyant i aprenent al seu voltant.

- Relació família i escola quan hi ha infants amb Necessitats Educatives Especials.

El Decret 299/1997, de 25 de novembre, sobre l'atenció educativa a l'alumnat amb necessitats educatives especials té en compte la importància de l'atenció educativa adequada, des dels centres ordinaris, de l'alumnat amb necessitats educatives especials, i estipula que els projectes curriculars han d'incloure les mesures dutes a terme per atendre als infants amb Necessitats Educatives Especials.

Per aquesta raó, dintre del PEC, el RRI i el PAD dels dos centres, ha d'haver-hi una menció especial del tractament de les necessitats educatives especials i dels aspectes que l'envolten. En el nostre cas, els aspectes que ens interessen són les relacions que s'estableixen amb les famílies en aquestes situacions.

En el PEC de cap de les escoles, hi ha una menció explícita del tractament de les Necessitats Educatives Especials ni de la relació entre els mestres i les famílies. Però el RRI, al ser un document més extens i exhaustiu, sí que fa referències a aquest tema.

Per exemple, al RRI del Centre 2, trobem especificat que un dels drets de les famílies és rebre l'orientació acadèmica requerida i adequada a la situació, a càrrec del personal del centre i de l'EAP. Aquesta consideració per part de l'escola per donar una orientació adequada a les famílies diu molt de la voluntat

de l'escola per acollir als alumnes amb Necessitats Educatives Especials i treballar per atendre a les famílies que ho necessitin.

Dintre del RRI del Centre 1 està present i es comenta la importància del traspàs d'informació als pares, i al personal docent i extern que hi actua. Així doncs, s'estipula que com a funcions i responsabilitat del mestre tutor estan: tenir cura dels processos d'ensenyament aprenentatge del seus alumnes, amb especial atenció al seguiment dels alumnes amb un Pla Individualitzat i sent important una coordinació entre tutor, mestres d'Educació Especial i professional de l'EAP; coordinar les activitats d'ensenyament aprenentatge i les d'avaluació entre tots els docents que intervenen en el procés, i entre els professionals externs (logopeda, terapeuta, serveis socials, reforç...); vetllar per portar a terme el traspàs d'informació i dels aspectes importants del procés educatiu a les famílies dels alumnes.

Més endavant, és el Mestre d'Educació Especial qui té regulades les seves responsabilitats i tasques dintre de l'escola.

Al Centre 1 es realitza una entrevista inicial al juny a totes aquelles famílies de nova matrícula. L'entrevista està dirigida a pares, o tutors legals, i a infants, amb l'objectiu d'identificar possibles problemes o dificultats dels alumnes. Aquesta és una tasca a realitzar pels mestres d'Educació Especial, com també informar als tutors dels aspectes importants de l'entrevista.

Tot i fer una ullada al PEC i al RRI, en aquest apartat hem vist convenient analitzar especialment el PAD, centrant-nos en aquest cas, en la relació entre famílies i escola quan hi ha Necessitats Educatives Especials.

Al PAD del Centre 1, la menció a les famílies és contínua i es veu un gran interès des de l'escola per fer que formin part del procés educatiu dels alumnes, sobretot en els que presenten Dificultats Educatives Especials. Les relacions amb les famílies es basen en mantenir un contacte periòdic amb elles. Com ja he explicat anteriorment, el contacte s'inicia amb l'entrevista prèvia a l'escolarització, la qual et dona temps per organitzar actuacions el més aviat possible si hi ha casos de risc o necessitats. A més, es realitzen entrevistes de tutors i famílies amb altres professionals externs (logopeda, terapeuta...) amb l'objectiu de traspasar

informació de manera constant. Aquest traspàs es complementa amb els informes escrits dels alumnes i amb les entrevistes periòdiques portades a terme, a demanda dels tutors o de les famílies.

Al PAD del Centre 2 té com a referent la coordinació entre contextos per a millorar la qualitat de l'ensenyament de tots els alumnes, sense distinció ni exclusió. Des de l'escola proporcionen als tutors les ajudes, els recursos i el temps necessaris per a facilitar la tasca educativa, garantint així la col·laboració amb el professorat i amb les famílies, per la posada en comú constant dels objectius educatius.

El lloc que atorga el PAD del Centre 2 a les famílies quan el nen té Necessitats Educatives Especials es relaciona estretament amb el que diu el Decret 299/1997, de 25 de novembre, sobre l'atenció educativa a l'alumnat amb necessitats educatives especials, ja que menciona a les famílies com la peça clau en l'educació dels infants, considerant-les com a elements fonamentals als que s'ha d'informar de totes les actuacions, canvis, activitats o projectes portats a terme amb l'infant. En aquesta situació comunicativa constant i bidireccional, tot dos contextos esdevenen emissors i receptors dels missatges importants en referència a l'educació de l'infant.

3.7.3. Qüestionaris

Resultats obtinguts		Anàlisi dels resultats
Categories	Respostes qüestionaris	
Valoració relació amb l'escola 1: molt dolenta < 5: molt bona	1. 0% 2. 0% 3. 24.1% 4. 37.9% 5. 34.5%	Els percentatges de la valoració de comunicació E – F és predominantment bona o molt bona.
Lloc de la família a l'escola. - Valoració del lloc.	SI. 82.8% NO. 17.2% 1. 8.3% 2. 0% 3. 8.3% 4. 62.5% 5. 20.8%	Més d'un 80% consideren que tenen un lloc a la seva escola, i aquest lloc és, majoritàriament, bo. Encara que hi ha quasi un 20% de famílies que no veuen el seu lloc a l'escola

		i el consideren molt dolent o normal.
Atenció de l'escola	SI. 93.1% NO. 6.9%	L'atenció per part de l'escola és majoritàriament bona.
Part de l'escola	SI. 75% NO. 25%	Un 75% dels pares creuen que formen part de l'escola, deixant fora a un 5% de pares.
Partíips de l'educació dels fills	SI. 100% NO. 0%	Una unanimitat de pares se senten partíips de l'educació dels seus fills.
Valoració d'aspectes 1: mínima puntuació < 5: màxima puntuació <ul style="list-style-type: none"> - Escola oberta <ul style="list-style-type: none"> 1. 3.4% 2. 6.9% 3. 20.7% 4. 37.9% 5. 27.6% - Seguretat fills <ul style="list-style-type: none"> 1. 0% 2. 0% 3. 24.1% 4. 55.2% 5. 17.2% - Coherència objectius <ul style="list-style-type: none"> 1. 3.4% 2. 10.3% 3. 24.1% 4. 34.5% 5. 24.1% - Comunicacions regulars <ul style="list-style-type: none"> 1. 0% 2. 13.8% 3. 10.3% 4. 37.9% 5. 34.5% - Comprensió <ul style="list-style-type: none"> 1. 0% 2. 6.9% 3. 20.7% 4. 44.8% 5. 24.1% 		Amb aspectes relacionats amb les característiques i la relació E – F, més d'un 50% en tots els casos consideren que el seu centre és: obert, segur, coherent, regular en comunicacions, comprensiu i informador, amb una puntuació quasi màxima.

<p>- Coneixement aspectes generals</p>	<p>1. 0% 2. 13.8% 3. 17.2% 4. 41.4% 5. 24.1%</p>	
<p>Importància relació F – E 1: poc important < 5: molt important</p>	<p>1. 0% 2. 0% 3. 0% 4. 21.4% 5. 75%</p>	<p>Tres quartes parts dels pares que han participat pensen que la relació entre l'escola i la família és molt important i influeix en el desenvolupament de l'infant.</p>
<p>Influència al desenvolupament</p>	<p>SI. 93.1% NO. 10.3%</p>	
<p>Mecanismes de comunicació</p> <p>- Utilitat i productivitat</p>	<p>Web del centre: 37.9% Comunicats en paper: 62.1% Taulell de l'escola: 17.2% Reunions grupals: 13.8% AMPA: 41.4% Mails: 72.4% Altres: 13.8%</p> <p>SI. 100% NO. 3.6%</p>	<p>Els mecanismes de comunicació són molt diversos i tenen percentatges diferents.</p>
<p>Obstacles</p>	<p>SI. 14.3% NO. 85.7%</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Falta de temps - Informació difícil - Molts nens i poques mestres <p>La gran part dels pares considera que no hi ha obstacles en la comunicació general amb l'escola. I si n'hi ha són la falta de temps i de personal.</p>
<p>Proposta de millora E – F</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Informes més detallats - Criteris d'avaluació dels alumnes - Comunicació via mail - No aplicació d'objectius - Sortides i entrades relaxades 	<p>Com a millores hi ha aspectes relacionats amb temes molt diversos: informacions, vies de comunicació, coherència...</p>
<p>Valoració i definició relació T – F</p>	<p>1. 6.9% 2. 0% 3. 20.7% 4. 31% 5. 37.9%</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Per obligació i insuficient - Breu, positiva, correcte - Cordial, formal, suficient - Cordial i puntual - Molt bona <p>La relació amb les tutores i tutors és, majoritàriament, bona o molt bona. Tot i que hi ha un 6.9% de famílies que opinen que és molt dolenta.</p>

		<ul style="list-style-type: none"> - Atenta, informativa, formal - Fluida, acollidora, constant, pròxima - Amb presses - Directa, ràpida i clara 	
Mecanismes comunicació T – F <ul style="list-style-type: none"> - Valoració mecanismes 1: Escassos i inútils < 5: bons i útils 	<ul style="list-style-type: none"> - Comunicats en paper: 60.7% - Agenda: 28.6% - Entrades i sortides: 39.3% - WhatsApp: 7.1% - Web del centre: 3.6% - Mails: 21.4% - Blog del cicle: 3.6% - Telèfon mòbil: 3.6% - SMS: 0% - Altres: 17.9% <ol style="list-style-type: none"> 1. 7.1% 2. 0% 3. 21.4% 4. 39.3% 5. 28.6% 		Diversitat en les vies de comunicació amb els tutors/es.
Obstacles comunicació T - F	SI. 18.5% NO. 85.2%	<ul style="list-style-type: none"> - Poc temps a les entrades i sortides - Depèn del dia i la situació 	Segueix com a obstacle la falta de temps per a tots dos contextos.
Regularitat entrevistes	<ul style="list-style-type: none"> - Setmanal: 7.1% - Quinzenal: 0% - Mensual: 7.1% - Trimestral: 71.4% - Quadrimestral: 3.6% - Semestral: 7.1% - Anual: 3.6% - Altres: 7.1% 		La opinió sobre la freqüència és molt diversificada, però la majoria aposta per una regularitat trimestral, quadrimestral o anual.
NEE: canvis i deferències	SI. 83.3% NO. 16.7%	<ul style="list-style-type: none"> - Freqüència diària - Intensitat - Comunicacions entrades i sortides - Actitud de la mestra i de les famílies 	Molts coincideixen en el canvi que es produiria si hi haguessin NEE, sobretot en la freqüència, les actituds i les trobades.

		- Ambient positiu, tranquil i segur.	
Valoració aspectes tutora 1: mínima puntuació < 5: màxima puntuació			Aspectes relacionats amb la tutora i el seu tracte amb les famílies tenen, en gran part, una bona o molt bona puntuació.
- Escolta i confiança	1. 0% 2. 0% 3. 22.2% 4. 29.6% 5. 44.4%		
- Facilitat reunions	1. 0% 2. 11.1% 3. 29.6% 4. 33.3% 5. 22.2%		
- Objectius comuns	1. 0% 2. 7.4% 3. 18.5% 4. 37% 5. 33.3%		
- Constància i claredat	1. 0% 2. 14.8% 3. 18.5% 4. 25.9% 5. 37%		
- Proximitat, cordialitat, amabilitat i comoditat	1. 0% 2. 7.4% 3. 25.9% 4. 22.2% 5. 40.7%		
- Empatia	1. 0% 2. 11.1% 3. 18.5% 4. 22.2% 5. 44.4%		

- Participació activa	1. 7.4% 2. 3.7% 3. 22.2% 4. 25.9% 5. 37%		
- Ambient acollidor i seguretat fills	1. 0% 2. 7.4% 3. 14.8% 4. 22.2% 5. 51.9%		
Suport adicional	SI. 29.6% NO. 70.4%	- Mails - WhatsApp - Especialistes - Quadern diari	Les famílies consideren amb més d'un 70% que no seria necessari un suport adicional en el cas que el fill tingués NEE. Però que la regularitat de les trobades sí que canviaria.
Canvi regularitat trobades	SI. 66.7% NO. 29.6% Altre. 3.7%		
Importància comunicació M – M	SI. 96.3% NO: 3.7%		Quasi un 100% opinen que la coordinació i relació entre mestres és molt important.
Proposta de millora	- Conciliació laboral, horaris més permissius en aquests casos. - Ràtios molt altes - Temps de marge per parlar - Adaptació a cada família		Com a propostes de millora creuen en uns horaris més permissius, ràtios mes baixes i més temps.

Cal comentar que, en l'anàlisi dels resultats dels qüestionaris, hi ha aspectes i percentatges que depenen de la diversitat d'escoles i famílies, és a dir, els percentatges estan determinats en gran part per la diferència de centre de les famílies que han participat. Per exemple, si mirem els resultats de la pregunta sobre els mecanismes més utilitzats des de l'escola, veiem que els percentatges són molt diversos i igualats en gran part. Si, pel contrari, totes les famílies fossin d'una mateixa escola, no hi hauria tanta varietat de respostes i els percentatges es limitarien a dues o tres respostes comunes. El mateix passa amb les vies de comunicació amb els tutors i tutores, la diversitat és gran.

Hi ha algun aspecte comú amb les respostes de les entrevistes a les mestres que cal destacar. Quan es pregunta pels obstacles que veuen en la comunicació

amb l'escola, totes dues parts, mestres i pares han respost que la falta de temps és un gran impediment, a més de l'augment de les ràtios i de la falta de personal.

L'opinió que tenen els pares sobre la freqüència de les reunions no concorda amb la normativa que tenen els centres d'un entrevista mínima a l'any. Els pares demanen una regularitat trimestral, és a dir, tres reunions per curs.

Quant al tema de nens amb NEE, la majoria coincideix amb el fet de que la relació actual amb la tutora canviaria i que seria sobretot en la freqüència de les entrevistes, les actituds, per totes dues parts, i l'augment d'informacions. No obstant això, consideren que no faria falta un suport addicional per a la comunicació.

Finalment, com a propostes de millora , coincideixen amb les mestres que la falta de temps , d'horaris més flexius i les ràtios grans, dificulten la comunicació i seria convenient canviar-ho.

3.8. Conclusions

Al llarg de tota la investigació he pogut indagar ben a fons sobre el tema del treball: *“La comunicació amb la família i l'escola quan hi ha un nen amb NEE”*.

Aquest tema parteix de la base de la diversitat com a fonament essencial per poder avançar. Collet i Tort (2014) fan referència a aquesta diversitat, tant familiar com d'infants, i diuen que s'ha de poder connectar amb totes les famílies del centre, comptant amb les que no segueixen les normes o amb les que estan formades diferents o amb les que venen de fora... per aconseguir que entenguin que totes formen part d'ella i que són necessàries dintre de l'escola, de la mateixa manera que els infants.

Aquest ha estat un dels objectius a complir amb aquesta investigació, veure la importància de l'Educació Inclusiva en el procés comunicatiu entre la família i l'escola, i en el procés educatiu de l'infant. Les entrevistes han proporcionat una visió molt propera de la pràctica de l'Educació Inclusiva als centres. D'aquesta manera hem pogut observar que la inclusió permet que tots els infants, tinguin les característiques que tinguin, puguin desenvolupar les seves capacitats al màxim. A l'escola això es duu a terme donant temps, lloc i recursos (personals i professionals) per poder avançar i normalitzar les situacions, que sembla un esdeveniment que, per a les famílies, surt del camí ordinari que seguien.

Uns altres dos objectius giren entorn als aspectes fonamentals, per una banda, i les necessitats que tenen, tots dos contextos, per poder relacionar-se de manera adequada. En aquest sentit, els qüestionaris han proporcionat als pares l'espai necessari per a què puguin expressar-se i opinar sobre els aspectes que més agraeixen i valoren, sent la comprensió, l'escola, l'empatia i l'acollença alguns dels més importants. En el context paral·lel, les entrevistes m'han proporcionat la visió més professional i interna de tema, sent la col·laboració, l'ajuda i la coherència, els més necessaris, i lluitant per evitar els judicis entre contextos. La possibilitat de poder extreure conclusions conjuntes d'aquests dos contextos, m'ha fet ser encara més conscient de la necessitat de que la comunicació sigui un fet real que es digui a terme a l'escola. Principalment per afavorir l'avenç dels infants, sobretot en els casos d'infants amb NEE.

L'anàlisi de documents, complimentat amb les entrevistes, és l'instrument que m'ha permès analitzar el tractament de la comunicació entre l'escola i la família en dos centres ordinaris diferents. L'anàlisi dels documents que m'han proporcionat les escoles ha estat de gran ajuda per entendre, més profundament com aborden la situació comunicativa amb les famílies.

Cal dir que si la investigació hagués continuat el seu camí inicial, els qüestionaris també m'haurien proporcionat la informació adequada per saber si aquest tractament s'entenia, es rebia i es corresponia amb les famílies del centre. No obstant això, els qüestionaris han acomplert un altra finalitat, m'han permès relacionar la informació extreta dels documents i de les entrevistes i veure si hi ha una concordança, entre els diferents contextos; o si, pel contrari, les respostes són oposades i molt diverses.

La recerca d'informació, la tria i selecció d'aquesta per el treball, les entrevistes, els qüestionaris, les dades obtingudes amb els documents... tot aquest procés m'ha permès acomplir l'últim objectiu que ens vam plantejar: conèixer bones pràctiques per tractar i millorar la comunicació entre la família i l'escola. Pot sembla que és un objectiu simple i que amb la teoria es pot portar a terme, però gràcies a tot aquest treball conjunt hem pogut acomplir-ho.

La realització d'aquest treball és feixuga i cansada, moltes vegades no veus el final, et quedes sense força i els límits que sorgeixen són grans obstacles a superar. No obstant això, és un gran treball professional i personal, i et proporciona experiències i coneixements molt enriquidors. Aquesta investigació m'ha ajudat a conèixer més a fons l'escola real i actual, m'ha ensenyat a interactuar amb les persones que la formen, siguin qui siguin i pensin com pensin, m'ha permès aprofitar la diversitat i enriquir-me i enriquir el treball gràcies a ella, m'ha ajudat a veure les meves limitacions i la meva capacitat de superació i resposta... és una tasca difícil, però acaba sent una feina molt gratificant i agraïda.

Com ja hem comentat, durant la investigació van sorgir problemes que van endarrerir bastant el treball i van posar a prova la meva habilitat per sobreposarme als obstacles i veure els límits com oportunitats per millorar el treball.

No obstant això, vull agrair l'acollença i la voluntat de participació per part del Centre 2, perquè sense elles no hagués sigut possible avançar amb el treball i poder convertir-lo en una gran investigació.

4. Bibliografia

- Aguilar, M; Leiva, J. (2012). *La participación de las familias en las escuelas TIC: análisis y reflexiones educativas*. Píxel-Bit. Revista de Medios y Educación. Núm.40. [en línea]. Consulta: 9 d'abril de 2016. Disponible a: <http://acdc.sav.us.es/pixelbit/images/stories/p40/01.pdf>
- Albaladejo, M. (2010). *Com dir-ho*. Entrevistes eficaces en l'àmbit educatiu. Editorial Graó, Barcelona.
- Albaladejo, M. (2009). *Entrevistas para entenderse. "Recetas" para tener buenas entrevistas con los maestros*. Revista padres y maestros. Núm. 326.
- Antúnez, S. (1989). *El Projecte educatiu de centre* (p. 20). Barcelona: Graó.
- Apunts de Didàctica de l'Educació Infantil. Institut Obert de Catalunya.
- Bestard, J; Roigé, X. (2014). *Noves famílies, noves identitats. Una recerca sobre les transformacions de la família a Barcelona*. Barcelona. Revista d'Etnografia de Catalunya. Núm. 39. Departament d'Antropologia Cultural, Universitat de Barcelona.
- Blanco, R. (1990). *La atención a la diversidad en el aula y las adaptaciones del currículo*. A: Desarrollo psicológico y educación, III. Necesidades educativas especiales y aprendizaje escolar. Madrid. Editorial Alianza Psicología.
- Booth, T; Ainscow, M. (2011). *Guía para la Educación Inclusiva. Desarrollando el aprendizaje y la participación en los centros escolares*. 3ª Edición. Madrid. FUHEM.
- Cardona, V. (2012). *¿Quién educa a mi hijo?: Familia y escuela en su proceso formativo*. Editorial viceversa, Barcelona.
- Cardona, V. (2010). *Relacions de la família amb l'escola* [en línea]. Barcelona: Vida de Família. [Consulta: 25 de abril de 2016]. Disponible a: <http://www.vidadefamilia.org/pagina.php?id=26>
- Cardona, V. (2008). *Som avis*. Barcelona. Diccionaris de Pedagogia.

- Casanovas, N; De Haro, D; Gil, À; Marin, C; Riera, A. (2007). *Desenvolupament socioafectiu en intervenció amb les famílies*. Barcelona: Departament d'Educació.
- Cunningham, C; Hilton, D. (1988). *Trabajar con los padres. Marcos de colaboración*. Siglo XXI de España editores: Madrid.
- Collet, J; Tort, A. (2014) *Millors vincles, millors resultats? La relació entre docents i famílies per a l'èxit acadèmic de tot l'alumnat*. Barcelona. Editorial Graó.
- Collet, J; Tort, A. (coords.) (2011). *Famílies escola i èxit. Millorar els vincles per millorar els resultats*. Barcelona. Fundació Jaume Bofill.
- Comellas, M^aJ. (2011) *L'escola i la família idees per compartir el procés educatiu* [en línia]. Barcelona: Grode UAB. Consulta: 5 d'abril de 2016. Disponible a: http://familiaiescola.gencat.cat/web/.content/home/articulos-interes/escola_familia_idees_proces_educatiu.pdf
- Comellas, J. (2009). *Família i escola: compartir l'educació*. Editorial Graó, Barcelona.
- Comunicació. (2007). *Diccionari de la Llengua Catalana*. [en línia] Barcelona: Institut d'Estudis Catalans. Consulta: 20 de novembre, de 2015. Disponible a : <http://dlc.iec.cat/results.asp>.
- Comunitat educativa de La Beguda. (abril, 2014). *Família – escola – comunitat: Puntuals en l'educació*. [Entrada de blog]. Disponible a: <http://eduquemjuntslabeguda.blogspot.com.es/2014/04/familia-escola-comunitat-puntals-en.html>.
- Escola El Roure. El-roure-1. (2016). *El-roure-1*. [en línia] Consulta: 13 de març de 2016. Disponible a: <http://www.elroure.org/>
- Escola Congrés-Indians. ESCOLA CONGRÉS-INDIANS. (2016). *Escola Congrés-Indians*. [en línia] Consulta:13 de març, de 2016. Disponible a: <http://escolacongresindians.com/>.
- Flaquer, L. (1999). *La estrella menguante del padre*. Barcelona. Ariel.
- Flecha, Ramón (2010). *Fomentar la participación y formación de familiares* [en línia]. Barcelona: Aula Intercultural. Consulta: 8 de febrer

de 2016. Disponible a: <
<<http://www.aulaintercultural.org/spip.php?article4372>>.

- Galardini, A. (2012). *Crescere al nido. Gli spazi, i tempi, le attività, le relazioni*. Roma. Carocci.
- GARCÍA – BACETE, F. (2003). *Las relaciones escuela-familia: un reto educativo*. Fundación infancia y aprendizaje, Castellón (p. 428).
- Gifre, M; Esteban, M. “Consideraciones educativas de la perspectiva escològica de Urie Bronfenbrenner”. *Contextos Educativos*, 2012, núm. 15, p. 79-92. [en línia]. Consulta: 9 de març de 2016. Disponible a: <https://publicaciones.unirioja.es/ojs/index.php/contextos/article/view/656/619>
- Gil, J. (2011). *Técnicas e instrumentos para la recogida de información*. (p.199-215). Madrid. Uned.
- Gomez, J. (2010). *Fomentar programas y todo tipo de iniciativas que incentiven la participación de las familias, especialmente de origen inmigrante o de otras minorías, en los centros educativos* [en línia]. Barcelona: Aula Intercultural. Consulta: 21 de febrer de 2016. Disponible a: <http://aulaintercultural.org/2012/05/28/fomentar-programas-y-todo-tipo-de-iniciativas-que-incentiven-la-participacion-de-las-familias-especialmente-de-origen-inmigrante-o-de-otras-minorias-en-los-centros-educativos/>
- La Educación Inclusiva: el camino hacia el futuro. Conferencia Internacional de Educación. (2008) . Organización de las Naciones Unidas para la Educación, la Ciencia y la Cultura. Ginebra.
- Lojo, A. (2006). *El treball amb pares a l'escola infantil. Guia pràctica per a docents*. Vigo: Ideaspropias.
- Maresenllac.org. (2016). *Mares Enllaç*. [en línia] Disponible a: <http://www.maresenllac.org/> [Consulta: 19 de març, 2016].
- Martínez, B; Niemela, R. (2010). *Formas de implicación de las familias y de la comunidad hacia el éxito educativo*. *Revista Educación y Pedagogía*, 2010, núm. 56, p. 69-77.

- Menses, J; Rodríguez-Gómez, D. (2011). *El qüestionari i l'entrvista*. A: Fàbregues, S. (ed.), *Construcció d'instruments d'investigació en e.learning* (1ª ed.) Barcelona. Editorial UOC.
- Mir, M; Batle, M; Hernández, M. (2009). *Contextos de colaboración familia-escuela durante la primera infancia*. *Revista Electrónica de investigación e innovació Educativa i Socioeducativa* [en línia]. Illes Balears: UIB. Consulta: 26 de març de 2013]. Disponible a: http://www.in.uib.cat/pags/volumenes/vol1_num1/revista/IN-v1-n1-mir.pdf
- Mir, M. i Fernández, V. (2009). Educació infantil i comunitat: una xarxa d'iniciatives. IN. *Revista Electrónica d'Investigació i Innovació Educativa i Socioeducativa*, vol. 2, núm. 1, p.3-8. Consulta: 7 de gener de 2016. Disponible a: http://www.in.uib.cat/pags/volumenes/vol2_num1/mir-fernandez/index.html
- *Orientacions per a l'elaboració de la Carta de Compromís*. (2015). Generalitat de Catalunya. Departament d'Ensenyament.
- Oliver, M; Riquelme, A; Llompарт, S. (2009). *L'escola infantil dóna la benvinguda als avis i les àvies*. IN. *Revista Electrónica d'Investigació Educativa i Socioeducativa*, vol. 2, núm. 1, p.115-120. Consulta: 8 de febrer de 2016. Disponible a: http://www.in.uib.cat/pags/volumenes/vol2_num1/oliver-otros/index.html
- Paniagua, G. (2011). Detección precoz. *Aula de infantil. Ambit 0-6*, (062).
- Paniagua, G. (2009). Estilos comunicativos de los profesionles de EI. *Aula de Infatil. Ambito 0-6*, (051).
- Parada, J. (2010). *La educación familiar en la familia del pasado, presenta y futuro*. *Educatio Siglo XXI*. [en línia]. Consulta: 1 de març de 2016. Disponible a:<http://revistas.um.es/educatio/article/view/109711/104401>
- Pérez, R. (2003). *Les relacions entre família i escola. Un anàlisi psicosocial*. Lleida. Pagès editors.
- Pujolàs, P. (2009). *Aprendizaje cooperativo y educación inclusiva: una forma práctica de aprender juntos alumnos diferentes*. VI Jornadas de cooperación educativa con Iberoamérica sobre educación especial e inclusión educativa. Vic.

- Pujolàs, P. (2006). *Aulas inclusivas y aprendizaje cooperativo*. Universitat de Vic. [en línia].Consulta: 13 d'abril de 2016. Disponible a: http://www.unizar.es/cce/atencion_diversidad/ap%20cooper.pdf
- Sarto, P; Venegas, E. (2009). *Aspectos claves de la educación inclusiva*. Salamanca: Instituto Universitario de Integración en la Comunidad.

5. Annexos

5.7.1. Models buits d'entrevistes

5.7.1.1. Centre 1

Model 1. Mestres P3 i P4.

Comunicació centre-família

- Des del centre, quina importància se li dóna a la comunicació amb la família?
- Es donen oportunitats a les famílies perquè puguin compartir amb el centre idees, inquietuds, propostes, preocupacions... relacionades amb els seus fills i/o filles?
- Considereu que hi ha participació i implicació per part de les famílies que tenen petits d'Educació Infantil a l'escola, les festes, activitats i celebracions que es fan durant el curs?

Comunicació amb les famílies a P3 i P4

- *Només P3.* Com ha de ser la participació amb les famílies a P3? Quines serien les característiques principals que ha de tenir?
- *Només P3.* Es necessita més implicació i temps per part de la mestra pel fet de ser el primer any d'escolarització?
- Influeix el fet de ser el primer o segon any de tutoria amb el mateix grup?
- Existeixen diferències entre la comunicació de les famílies en els diferents cursos de parvulari?
- Quins són els mecanismes més utilitzats per traspasar i compartir informació amb les famílies a P3? I a P4 són els mateixos? (diari, quadern, entrades i sortides, agenda...) Funcionen bé? Afegiríeu algun altre tipus de contacte? Canviaríeu algun?
- Quins obstacles trobeu en la comunicació amb les famílies?
- En el cas d'haver algun nen amb NEE entre els nens de l'aula, influeix a l'hora de comunicar-te amb la resta de famílies del grup? En el cas de que sí que influeixi, ho fa positiva o negativament?

Reunions o entrevistes

- S'estipulen unes tres reunions mínimes amb les famílies al llarg del curs, aquesta freqüència s'acompleix? És menor? Major?
- Com heu d'actuar com a tutores quan no es realitzen aquestes entrevistes degut a les famílies?
- Quan es realitzen aquestes reunions, com són? Es segueix cap tipus d'ordre o esquema durant aquestes reunions?
- Els pares i mares solen participar a les reunions?
- Teniu algun tipus de registre on quedi constància de la participació o assistència de les famílies a les reunions?
- Quin horari teniu per les reunions amb les famílies? I si no poden assistir, com se soluciona?
- Normalment, a les reunions amb les famílies, assisteix només la tutora de grup?
- Quan hi ha un alumne amb NEE, qui del personal docent assisteix a les reunions amb la família? (mestres de la USEE, mestres d'Educació Especial, coordinadora...)
- Aquesta assistència complementària s'acompleix? És important?
- Com ha de ser la vostra actitud durant les reunions quan hi ha una nen/a amb NEE?

Opinió personal sobre la participació de les famílies

- Quin considereu que és l'objectiu que es persegueix amb la comunicació entre l'escola i la família? Per què?
- Segons vosaltres, com hauria de ser la relació perfecta entre la família i l'escola?
- A l'Etapa d'Educació Infantil, quin paper creieu que juguen les famílies?
- Creieu que les famílies són un recurs de suport que ajuda i recolza el treball que es fa a l'escola? Perquè? En tots els casos es així?
- La comunicació amb les famílies creieu que afecta i repercuteix en el desenvolupament del nen? Per què?
- Consideres que les famílies poden aportar coses a l'escola? I a l'aula? Quines coses i per què?

Nens amb NEE

- Quan hi ha un nen amb qualsevol tipus de dificultat d'aprenentatge o desenvolupament, tot el que hem comentat anteriorment de la relació família – escola canvia d'alguna manera? Què canvia i per què?
- Considereu que, en aquests casos, passa a ser prioritat la comunicació amb la família? Per què?
- S'utilitza algun tipus de suport addicional en la comunicació i el traspàs d'informació entre l'escola i les famílies? Quadern? Major freqüència d'entrevistes?...
- El fet de que es comenci a intuir durant P3 que el nen pot tenir NEE, influeix en la comunicació? En quin sentit?
- Quin és el protocol que heu de seguir amb les famílies quan intuïu que un nen pot tenir algun tipus de dificultat?

Comunicació amb la resta de mestres i personal docent

- Se li dóna importància a la comunicació amb els mestres que també tenen contacte amb el vostre grup d'alumnes? Està present en el dia a dia? És constant?
- I quan hi ha un nen amb NEE, és important la comunicació amb els mestres que estan en contacte amb aquest alumne? Per què?
- Aquesta comunicació entre mestres, es comunica a la família? La tenen en compte i la coneixen?
- Per acabar, hi ha alguna cosa que us agradaria canviar, millorar o posar en pràctica?

Model 2. Mestre tutora USEE.

Comunicació centre-família

- Des del centre quina importància se li dóna a la comunicació amb la família?

Comunicació amb les famílies dels alumnes

- Quins són els mecanismes més utilitzats per traspasar i compartir informació amb les famílies dels nens que van a la USEE? (diari, quadern, entrades i sortides, agenda...) Funcionen bé? Afegiries algun altre tipus de contacte? Canviaries algun?
- Quins obstacles trobes en la comunicació amb les famílies?
- Influeix el fet de ser el primer o segon any d'acompanyament del mateix infant?
- Quan hi ha discrepàncies amb les famílies, com s'actua?
- Hi ha diferència entre la relació que pot tenir amb les famílies un mestre d'USEE, un d'EE i la que pot tenir un tutor o tutora de grup sencer?

Reunions o entrevistes

- S'estipulen unes tres reunions mínimes de la tutora amb les famílies al llarg del curs, aquesta freqüència canvia quan el nen està a la USEE? És menor? Major?
- Com has d'actuar com a mestra de la USEE quan no es realitzen aquestes entrevistes degut a les famílies?
- Quan es realitzen aquestes reunions, com són? Es segueix cap tipus d'ordre o esquema durant aquestes reunions?
- Els pares i mares solen participar a les reunions?
- Quan hi ha un alumne amb NEE, qui del personal docent assisteix a les reunions amb la família? (mestres de la USEE, mestres d'Educació Especial...)
- Aquesta assistència complementària s'acompleix? És important?
- Quan et reuneixes amb la família d'un infant amb NEE, com es l'ambient durant la reunió? A tu com a professional, quins són els sentiments que et desperta aquesta situació?
- I com ha de ser la teva actitud davant d'aquesta família?
- I com esperes que sigui l'actitud de les famílies?

Opinió personal sobre la participació de les famílies

- Quin consideres que és l'objectiu que es persegueix amb la comunicació entre l'escola i la família? Per què?

- Segons tu, com hauria de ser la relació perfecta entre la família i l'escola quan hi ha un nen amb NEE?
- Creus que les famílies són un recurs de suport que ajuda i recolza el treball que es fa a l'escola? Per què? En tots els casos és així?
- La comunicació amb les famílies creus que afecta i repercuteix en el desenvolupament del nen? Per què?
- Consideres que les famílies poden aportar coses a l'escola? I a l'aula? Quines coses i per què?

Nens amb NEE

- Consideres que, aquests casos, passa a ser prioritat la comunicació amb la família? Per què?
- S'utilitza algun tipus de suport addicional en la comunicació i el traspàs d'informació entre l'escola i les famílies que tenen un fill o filla amb NEE? Quadern? Major freqüència d'entrevistes?...
- El fet de que es comenci a intuir aquest primer any que el nen pot tenir NEE, influeix en la comunicació? En quin sentit?
- Quin seria el protocol que s'ha de seguir amb les famílies quan intueixes que un nen pot tenir algun tipus de dificultat?
- S'informa a les famílies del procediment? Estan assabentades de tot en tot moment?

Comunicació amb la resta de mestres i personal docent

- Se li dóna importància a la comunicació amb la tutora de grup i amb altres mestres que tinguin a veure amb els alumnes amb NEE?
- I quan hi ha un nen amb NEE, és important la comunicació amb els mestres que estan en contacte amb aquest alumne? Per què?
- Aquesta comunicació entre mestres, es comunica a la família? La tenen en compte i la coneixen?
- Per acabar, i després de parlar de molts aspectes relacionats amb la comunicació entre aquest centre i la família, hi ha alguna cosa que t'agradaria canviar, millorar o posar en pràctica?

Model 3. Mestre d'Educació Especial.

Comunicació centre-família

- Des del centre quina importància se li dóna a la comunicació amb la família?

Comunicació amb les famílies dels alumnes

- Quins són els mecanismes més utilitzats per traspassar i compartir informació amb les famílies dels nens que van a EE? (diari, quadern, entrades i sortides, agenda...) Funcionen bé? Afegiries algun altre tipus de contacte? Canviaries algun?
- Quins obstacles trobes en la comunicació amb les famílies?
- Influeix el fet de ser el primer o segon any d'acompanyament del mateix infant?
- Quan hi ha discrepàncies amb les famílies, com s'actua?
- Hi ha diferència entre la relació que pot tenir amb les famílies un mestre d'USEE, un d'EE i la que pot tenir un tutor o tutora de grup sencer?

Reunions o entrevistes

- S'estipulen unes tres reunions mínimes de la tutora amb les famílies al llarg del curs, aquesta freqüència canvia quan el nen està a EE? És menor? Major?
- Com has d'actuar com a mestre d'EE quan no es realitzen aquestes entrevistes degut a les famílies?
- Quan es realitzen aquestes reunions, com són? Es segueix cap tipus d'ordre o esquema durant aquestes reunions?
- Els pares i mares solen participar a les reunions?
- Quan hi ha un alumne amb NEE, qui del personal docent assisteix a les reunions amb la família? (mestres de la USEE, mestres d'Educació Especial...)
- Aquesta assistència complementària s'acompleix? És important?

- Quan et reuneixes amb la família d'un infant amb NEE, com es l'ambient durant la reunió? A tu com a professional, quins són els sentiments que et desperta aquesta situació?
- I com ha de ser la teva actitud davant d'aquesta família?
- I com esperes que sigui l'actitud de les famílies?

Opinió personal sobre la participació de les famílies

- Quin consideres que és l'objectiu que es persegueix amb la comunicació entre l'escola i la família? Perquè?
- Segons tu, com hauria de ser la relació perfecta entre la família i l'escola quan hi ha un nen amb NEE?
- Creus que les famílies són un recurs de suport que ajuda i recolza el treball que es fa a l'escola? Per què? En tots els casos es així?
- La comunicació amb les famílies creus que afecta i repercuteix en el desenvolupament del nen? Per què?
- Consideres que les famílies poden aportar coses a l'escola? I a l'aula? Quines coses i per què?

Nens amb NEE

- Consideres que, aquests casos, passa a ser prioritat la comunicació amb la família? Per què?
- S'utilitza algun tipus de suport addicional en la comunicació i el traspàs d'informació entre l'escola i les famílies que tenen un fill o fill amb NEE? Quadern? Major freqüència d'entrevistes?...
- El fet de que es comenci a intuir aquest primer any que el nen pot tenir NEE, influeix en la comunicació? En quin sentit?
- Quin seria el protocol que s'ha de seguir amb les famílies quan intueixes que un nen pot tenir algun tipus de dificultat?
- S'informa a les famílies del procediment? Estan assabentades de tot en tot moment?

Comunicació amb la resta de mestres i personal docent

- Se li dóna importància a la comunicació amb la tutora de grup i amb altres mestres que tinguin a veure amb els alumnes amb NEE?
- I quan hi ha un nen amb NEE, és important la comunicació amb els mestres que estan en contacte amb aquest alumne? Per què?
- Aquesta comunicació entre mestres, es comunica a la família? La tenen en compte i la coneixen?
- Per acabar, i després de parlar de molts aspectes relacionats amb la comunicació entre aquest centre i la família, hi ha alguna cosa que t'agradaria canviar, millorar o posar en pràctica?

5.7.1.2. Centre 2

Model 4. Cap d'estudis.

- Des del centre quina importància se li dóna a la comunicació amb la família?
- Quin considereu que és l'objectiu que es persegueix amb la comunicació entre l'escola i la família? Per què?
- Des de l'escola, i de manera general, quins mecanismes o vies teniu per comunicar-vos amb les famílies? (reunions grupals, comunicats escrits, web del centre, blog del cicle...)
- Aquests mecanismes funcionen? Són útils i productius tant per vosaltres com per les famílies?
- Es donen oportunitats a les famílies perquè puguin compartir amb el centre idees, inquietuds, propostes, preocupacions... relacionades amb els seus fills i/o filles o amb l'escola? (organització de xerrades, opinió o suggeriments d'algun servei, desacord en relació a algun tema, etc).
- Des de l'escola, què és el que més valoreu de la participació de les famílies? (tenir més punts de vista, més informació dels infants, acordar objectius, treballar conjuntament...)
- A grans trets, hi ha participació i implicació de les famílies a l'escola? Solen participar a les festes, activitats i celebracions que es fan durant el curs?

- Des de l'escola, treballeu per ajudar i augmentar la participació de les famílies? Amb quines mesures? Com?
- Quins obstacles es troben en la comunicació escola – família?
- Com li agradaria que fos la relació entre les famílies i aquest centre? Dista molt del que és actualment?
- A banda del protocol que es porti a terme quan hi ha un nen amb NEE, com s'ha d'actuar des de l'escola?
- I quan hi ha un nen amb NEE, se sol potenciar la comunicació amb els mestres que estan en contacte amb aquest alumne? Per què?
- Quan hi ha qualsevol tipus de discrepància amb les famílies, com s'actua?
- Quant a les reunions amb les famílies, disposeu de cap registre on quedi constància de la participació o assistència de les famílies?
- De quina manera participen l'AMPA i el Consell Escolar en les decisions del centre? Com es transmeten les seves opinions? A través de qui? Quina importància tenen?
- Que em pot dir sobre la carta de compromís educatiu del centre? Quin és l'objectiu d'aquesta carta segons el centre?
- Per acabar, i després de parlar de molts aspectes relacionats amb la comunicació entre aquest centre i la família, hi ha alguna cosa que t'agradaria canviar, millorar i posar en pràctica?

5.7.2. Entrevistes plenes

5.7.2.1. Centre 1

Model 1. Mestres P3 i P4.

- **Des de centre quina importància se li dona a la comunicació amb la família?**

P4. A veure, jo penso que des del centre tenen molt clar que les famílies **han d'estar informades i cada vegada més**. Sobretot estar pendents de les vies de comunicacions generals que s'envien a les famílies.

P3. Sabem que és **bàsic**. Aquesta és una de les coses que nosaltres ens vam plantejar el curs passat o l'anterior. **Les informacions que es donaven en paper, que moltes vegades no arribaven**, llavors ens vam plantejar com a escolar, fer-

ho a nivell de **correu electrònic**. Són coses en favor de la gran majoria de famílies, perquè avui dia tothom està connectat amb el mòbil o amb alguna plataforma.

P3. És com més **fàcil i accessible** per ells i per nosaltres.

P3. Cada cop es cuida més la informació. Pensa que necessiten una comunicació més personal i més quantioses.

Llavors la informació els hi donem als pares a través del correu. I una altra cosa que tenim a favor és que també l'actualitat que tenim a l'escola és que la gran majoria entén el **català** . Però si alguna família, per algun problema de llengua, no pot parlar en català o no l'entén **doncs nosaltres li expliquem en castellà o en alguna altra llengua** . Això sí, tota la informació escrita surt de l'escola amb una sola llengua, no surt bilingüe.

P4. Nosaltres ens assegurem que aquelles famílies que poden tenir algun problema ho entenguin tot.

T'assegures que li arribi la informació encara que ho facis a través d'altres mitjans.

- **Crieu que l'escola dona oportunitat a les famílies perquè puguin venir i explicar les seves preocupacions, alguna proposta de millora o alguna cosa així?**

P4. A veure aquí també entra en joc **l'AMPA, els pares estan representats per ella i també hi ha un consell escolar** a l'escola. Tenen aquestes vies de comunicació.

P3. Hi ha altres vies, una és **l'AMPA quan un tema general** els hi preocupa. Però quan és alguna **cosa més específica o individual**, hi ha uns **dies** de reunions o visites per parlar amb **direcció**, que estan especificats als dossiers d'inici de curs que se'ls hi proporciona.

Però **sempre avisant**, sempre has de demanar-ho, perquè és possible que tu vinguis el dijous i estigui ocupada amb una altra visita. Primer has de trucar, demanes hores i t'entrevistes amb el director, l'equip docent o amb qui sigui, però avisant prèviament.

P4. Normalment, la presidenta de l'AMPA es reuneix un dia a la setmana amb direcció.

- **Jo recordo que l'any passat quan fèiem les coordinacions, la coordinadora deia: des de l'AMPA m'han comunicat això i allò...**

P4. Si, doncs és això. **L'AMPA primer parla amb direcció, direcció parla amb l'equip de coordinació i cada membre de l'equip de coordinació ho parla amb cicle.** És un bucle de coordinació i informació.

P3. AMPA, direcció, coordinació i docents. I amb temes de festes i activitats i així, el mateix recorregut: l'AMPA ho pensa, ho transmet a l'equip directiu, l'equip directiu amb l'equip de coordinació, i cada membre de l'equip de coordinació a cicle.

P4. Estem tots, i es procura que sigui comú i que tothom estigui assabentat de tot.

P3. Inclús alguna vegada, depèn de quina informació s'hagi de comunicar, s'ha fet: AMPA, equip directiu i claustre amb tots els docents del centre.

- **Considereu que les famílies s'impliquen i participen a Educació Infantil?**

P4. **Sí**, a Infantil sí. Després a Primària la cosa va decaient.

P3. Veiem que **participen molt** quan fem les reunions de pares, en les entrevistes i tal. En general a l'escola sempre s'ha fet una valoració molt positiva, però sembla que quan van avançant els nens, a partir de Cicle Mitjà, com que es desconnecten. Suposo que perquè veuen que els nens ja són més autònoms..

P3. Però a Infantil, i a Cicle Inicial són molt més participatius.

P4. Ens demostren molt la implicació.

- **Quines son les característiques fonamental que ha de tenir la comunicació amb les famílies a P3 o a P4? Directe, clara...**

P3. **No és tant en relació al curs**, sinó que la informació que has de proporcionar sempre ha de ser **clara i entenedora**, amb un llenguatge per a què ells ho entenguin. Un nen pot tenir una dificultat, però si tu li dius o li passes una informació molt tècnica, els pares s'espanten i no entenen res. En canvi, si expliques quin es el comportament del nen, com fa les coses, com reacciona... ells s'obren i ho entenen. I això ha de ser sempre així.

P4. També molt **directa** i, dient coses que per nosaltres poden ser molt òbvies, perquè potser és el que necessiten. Nosaltres hem de tenir-ho molt clar tot el que volem dir i el que diem.

P3. Assegurar que ho entenguin i ser sincers, perquè és important si un nen té una dificultat, **el pare sàpiga realment** el que té el nen. Perquè com a professionals el que volem és ajudar, i penso que ells com a pares és el que volen.

P4. Moltes vegades esperen que també els **orientis i els guiïs**.

P3. Et demanen aquesta ajuda perquè a vegades estan **molt perduts**.

P4. Necessiten que els hi donis **pautes** i que **sàpiguen que estàs aquí**. Encara que a vegades sembli que el que dius són coses òbvies, potser són coses que ells desconeixen, no saben o no se n'adonen.

- **A P3 per ser el primer curs d'escolarització es necessita més implicació i temps per part vostra?**

P4. **En principi sí**, començant per tot el **funcionament de l'escola**, que ja és difícil tenint en compte que s'arriba des d'un entorn diferent, que és el familiar. Però que el funcionament nostre és fàcil i bàsic, però tenim la nostra manera de funcionar. Perquè clar, no saben res, i els has de guiar molt: bata, mitjons del gimnàs...

Tot i que es fa una reunió al juny i s'expliquen totes aquestes coses, clar, fins que no es comença el dia a dia no ho veuen tot això.

P3. La comunicació amb les famílies comença des de que fan la matriculació i surten les llistes definitives d'alumnes matriculats i acceptats. Llavors es convoca un dia per fer una **entrevista amb el mestre de l'EE**.

P4. Cada família fa una entrevista i és molt important que vingui el nen, així la persona que fa la entrevista pot observar al nen per si hi ha cap problema. També per **contrastar la coherència** del que diuen els pares amb el que la persona veu.

P3. En aquesta entrevista es parla de com ha anat tot el procés: des de l'embaràs fins ara, si té germans, si venen d'escola bressol, quin tipus de relació tenen la família... informació general.

Després fem una altra reunió que es fa a finals de juny o així per explicar una mica com farem la entrada al setembre i el procés d'adaptació. En aquesta **reunió grupal** s'explica quina classe tindran els seus fills, i coses com tot el que es necessita com a **coses prioritàries**: bata, mitjons... etc.

Al setembre, a finals de setembre i octubre, és quan es fa una altra reunió on s'explica la **mecànica de p3, els objectius, la dinàmica de classe, la metodologia.**

P3. Llavors es dona un dossier amb els objectius, i a més a més un full amb l'explicació de tot: el dilluns és el dia vermell perquè anem a fer psicomotricitat, el dimarts és el dia groc perquè fem música... perquè després a casa ho puguin tenir com a referent.

- **Quins mecanismes utilitzeu per traspassar al informació a les famílies a Educació Infantil?**

P4. **Entrades i sortides.**

P3. Si, i **notificacions amb alguna noteta o entrevistes.**

P4. Les entrevistes personals també les fem...

P3. De tota manera depèn dels cursos. L'any passat, per exemple, a P5, ens comunicàvem molt sovint via **correu electrònic a nivell personal**, depenent del cas. Vull dir, que els pares tenien el teu correu personal, llavors doncs ens comunicàvem directament. Però sinó, doncs està el **correu de l'escola**. I ara doncs amb el **WhatsApp....** però ja no es fa tant directament amb el pare, sinó amb el **delegat de pares de la classe.**

- **Com funciona això del delegat de pares de la classe?**

P4. Hi ha un pare o mare de cada classe que és el delegat. Quan és una coseta molt puntual i general per tothom, en comptes d'enviar via correu, el que fem és enviar al delegat o delegada de pares de la classe. Jo li envio i ell/a ho transmet. Serveix en les dues direccions, també es pregunta en nom dels pares: *ei, que les mares em pregunten si al final es farà la sortida?* Llavors doncs diem sí o no o: *passa la informació que es cancel·la la sortida, ja us informarem d'alguna cosa més.*

P4. I de coses molt molt generals a nivell que interessin a tots.

P4. A veure clar, sempre **nens amb dificultats** sempre tenim un tracte diferent i especial. Perquè els pares en algunes situacions necessiten saber **informacions puntuals**: *ei mira, està anant tot molt bé, s'està divertint!* Res més. Però si no és el cas de NEE, la manera general no és aquesta.

P3. Hi ha casos puntuals que, com a professional que està amb un nen o nena amb una problemàtica molt específica, tu creus que **per la angoixa dels pares** els hi anirà bé. En alguns contextos penses i creus que els pares haurien de veure

o viure això. Però son casos **molt especials i concrets**, perquè el que no podem fer és fer això amb tots els alumnes i tots els pares.

P4. Llavors, per exemple, el que fan mestres de la USEE²⁸ és una llibreta viatgera, que és un cop a la setmana i que és per nens que potser tenen problemes de llenguatge. L'objectiu és que passi la informació del que fan a l'escola. Els pares s'han d'esforçar, perquè és una bona forma de fer que els pares vegin el que s'ha fet i s'impliquin.

P4. Perquè és el que més funciona, entrades i sortides i anar i dir-ho i això.

P4. Però si que respectem les entrades. És fa la comunicació més a les sortides que a les entrades. Perquè a les entrades pot distorsionar l'ambient.

- **Trobeu que hi ha molts obstacles amb la comunicació amb la família... falta de temps, no entesa?**

P4. En principi a Infantil **no veig especialment cap obstacle**. Serien **casos molt concrets** de famílies que han tingut problemes.

P3. Però en general res. Clar, tu ja parles amb ells dia a dia i els hi dius: *no cal que t'apuntis a la llista de reunions*, però ells diuen: *si, una xerradeta*. Perquè clar a ells també els hi agrada que tu els hi diguis i els hi expliquis coses bones del seu fill.

- **Influeix el fet de ser el primer o el segon any de tutoria de grup amb la comunicació amb les famílies?**

Totes dues: **Molt.**

P4. Perquè clar jo tinc el mateix grup que l'any passat. I clar, tens molta feina feta, perquè ja coneixes a les famílies. Clar, a P3 necessites el primer trimestre per fer-te amb els pares, a P4 el primer mes i així, perquè cada vegada necessites menys temps. Però sobretot es això, ja no comences de zero. És conèixer a les famílies i **només és seguir**, és una **continuitat de l'any anterior**. Jo ja conec a aquesta família, ja sé a on hi ha una feina feta o quin problema tractar i sé on hem deixat la feina de l'any anterior.

P3. Clar, coneixes com li has de donar la informació a la família, com has de parlar, quines peculiaritats tenen.

P4. **Per mi és important, i per ells crec que també.**

- **I fer de tutora més de dos anys....?**

P4. **Més de dos anys ja no és bo** per part de la família, ni per nosaltres ni pels nens.

P3. Nosaltres, el criteri que tenim a l'escola, és que més de dos anys creiem que marquem massa el desenvolupament de l'infant.

P4. Clar, jo tinc i faig coses que altres que no les fan. I els nens també s'acostumen a la teva forma de fer. Llavors nosaltres també ens **malacostumem** perquè el primer any perfecte, el segon també, però clar, els nanos al final ja s'acostumen massa a tu, per les coses bones i per les coses dolentes.

²⁸ La USEE és la Unitat de Suport a l'Educació Especial, i a l'escola és sempre: la classe de les verdures.

P3. Perquè clar hem de ser conscients de que no ho fem tot bé i l'equilibri, i el fet de que tractin altres persones i altres maneres de fer, també els hi va bé.

- **Quan hi ha nens amb NEE a l'aula els hi influeix a les altres famílies el fet de que hi hagin nens a l'aula?**

P3 i P4. No, no home.

P4. De dir-ho a nosaltres mai.

P3. A més a més, nosaltres com que ho parlem molt amb el grup classe de nens. Llavors els mateixos nens ja els hi expliquen als pares que aquest nen li costa més o alguna cosa... Llavors quan es decideix alguna cosa en referència a aquest nen, ells ja veuen el que passa i que s'ha de respectar. Per exemple, un nen que no té gens d'autonomia, que ha de ser el segon de la fila sempre per estar al costat de la mestra. En aquest cas ningú es barallava i si no es posa ell, tothom està pendent. O, per exemple, ell pot tenir algun objecte a la classe i la resta no. Hi ha coses que un nen pot fer i d'altres no, i els nens ho entenen.

Per què? Perquè tu fas una prèvia i li expliques al nen que entre tots li hem d'ajudar i en aquesta escola, la veritat és que no es veu aquest fet.

P3. Clar, quan nosaltres presentem a la reunió d'inici a l'equip docent implica que hi ha nens que hi van.

P3. A més a més, nosaltres tenim nens que van a USEE i tots els nens participen de la USEE. Per exemple, aquest any tinc a dos nens també que hi van i hem fet l'amic especial.

P3. Tots els nens van a la USEE. Llavors els pares estan informats de que es fan activitats de suport. Llavors nosaltres ho expliquem: l'amic especial es un dia que quan toca algú va a la USEE, i a ells els hi encanta.

P3. I ho fem per rotació. Perquè hi vagin tots.

P3. Però es que tots hem anat a principi de curs a la USEE i hem fet una festa allà perquè tots la coneguin i sàpiguen on és i com és i qui hi ha...

P4. Hi ha un procés previ, per normalitzar el procés amb nens i amb famílies.

- **I les reunions.. heu dit que una obligatòria.**

P3. Una cosa són les reunions de grup classe i una altra són les personals amb les famílies. Llavors de reunions (a P4 i P5 hi ha 3 reunions) hi ha una d'inici, una de colònies i una altra que es fa la valoració de com ha anat tot el curs. Aquesta del final és una valoració final de com ha anat el curs. I les altres de P3 és el que ja hem dit: primer entrevista personal amb EE abans de venir a l'escola, després la de final de curs, després la d'inici i la de colònies.

- **I individuals, mínim dues...**

P4. Si, mínim dues, i obligatòria una com a centre.

P3. Per exemple, a P3 com no coneixia a les famílies doncs vaig fer una a novembre per explicar com ha anat l'adaptació i per conèixer als pares. I ara faré una altra a final de curs. Així és com ho he fet. I els nens que hi ha amb NEE doncs he anat fent poc a poc, quan jo veia necessari.

P4. Jo per exemple, a P4 com ja coneixia a les famílies això no ho vaig fer. I he fet l'entrevista quan he donat l'informe, i vaig aprofitar una mica per fer i comentar

l'informe i de pas això, parlar una mica. No era tan urgent perquè jo ja coneixia a les famílies.

- **Quan teniu problemes perquè els pare no volen venir a les reunions o no es presenten... com actuem com a tutores?**

P4. Tenim la sort de que això no es dona gaire. El que fas és intentar personalment comunicar-te i mirar d'establir una data. Llavors si ens hem de quedar a les 17h, jo em quedo, que l'excusa de temps no sigui. I moltes vegades ens adaptem nosaltres si cal a ells. Perquè procures posar la teva disponibilitat quan fem les entrevistes.

P3. La veritat és que no és massa freqüent i llavors si hi ha alguna família que no hi ha manera de posar-se en contacte. S'han de prendre mesures, doncs s'envia un brofax perquè quedi constància de que tu has fet la demanda. Buscar aquestes mesures especials.

P4. Però a infantil és més fàcil i aquest problema no el tenim perquè com venen diàriament a buscar als nens i hi ha un contacte diari.

- **Seguiu algun tipus d'ordre en les reunions: a la primera reunió s'ha de parlar d'això i d'allò...**

P4. Mira, en les reunions de grup seguim un ordre que es va reciclant amb els anys, per explicar tot el necessari.

P3. Tenim un guió oficial de tota l'escola inclús un document que és per fer les entrevistes amb els pares, i allà està tot i tota l'escola ho fem igual i les reunions de pares també.

P4. I després a P3 a l'entrevista inicial, per exemple, tot són les mateixes preguntes... llavors ho faci el mestre d'EE qui ho faci, les preguntes són les mateixes per tenir sempre la mateixa informació de la família.

P4. Llavors és un document que en els últims anys, per lo útil que és, l'estem renovant i ampliant o modificant. Perquè la informació que nosaltres hem recol·lectat de cada nen es fica al seu expedient, perquè passa de P3 a P4 i tu vas afegint tot el que vas sabent. I es fins a 6è. I quan obres l'expedient de l'alumne doncs tu ja saps que allà està des de P3 fins a 6è.

- **Els pares solen participar a les reunions i entrevistes activament?**

P3. Jo et puc dir que de 27 nens, han faltat només tres famílies.

P4. La mitjana en assistència que tenim és molt molt alta. I les que falten es justifiquen molt perquè venen i t'ho diuen. Després quan no han pogut venir, doncs el que fem és quedar per explicar el que hem explicat.

- **Quin horari teniu a la setmana per atendre a les famílies.**

P4. Dilluns una hora i dijous quinzenalment una hora també.

P3. Però això és l'horari en paper, però la realitat és que ens adaptem molt als horaris dels pares. Tu has vist quan fem les entrevistes: de 14.30h a 15h o a les 8h del matí quan poden. Alguna vegada s'ha vingut a les 18h perquè els pares no podien en un altre horari. Si en realitat veus que per part de la família hi ha interès, doncs intentes moure't molt.

- **A les entrevistes amb les famílies amb NEE qui assisteix?**

P4. Les persones que tinguin i intervinguin i que en aquell moment pensem que són importants.

P3. Sí que és veritat que cada vegada hi ha més implicació per part dels pares a l'assistència a les reunions i a les entrevistes. Sobretot amb nens amb NEE, insistim molt en que assisteixin **tots dos pares** perquè és millor per la informació que donem i que rebem... i la veritat és que molt bé.

- **Aquesta assistència complementària de mestres, s'acompleix?**

P4. Sí sí, i tant, perquè és a nivell nostre que volem que estigui tothom i procures, abans de fer-la, coordinar-te i veure que vols dir, com ho vols dir... perquè hi ha temes sobretot amb aquells nen que tenen problemes.

P3. Ja només per la coordinació que fem setmanal... jo l'any passat, per exemple, per qüestions d'horari només venia una persona de la USEE. I aquest any vam reivindicar que no, que havien d'assistir les dues persones de USEE. I quan es fa la reunió amb els pares estem **les dues persones de USEE, la tutora, els pares i, en alguns casos igual la professional de l'EAP.**

P4. Les persones que **intervenen directament** perquè totes tenim alguna cosa a dir, qui calgui.

éP3. També depèn del problema, del tema a tractar... l'**EAP** ha sigut o bé **a demanda de la família** perquè són nens que tenen NEE i necessiten tenir la figura de l'EAP que és un psicòleg que també està al corrent del problema. **O nosaltres mateixos** si veiem que cal que estigui doncs no hi ha cap problema, al revés, quan fem la demanda doncs tenim sort i ve la professional de l'EAP perquè ens ho posa molt fàcil i atén a tot el que diem.

P3. I depèn de quin tema, o donar una notícia o un diagnòstic, moltes vegades hem dit al de l'EAP. I ella diu: *no patiu, jo ja ho plantejo a la família.*

- **Com ha de ser la vostra actitud a les reunions individuals amb les famílies quan el seu fill o filla te necessitats....?**

P4. A veure, ha de ser molt **propera, t'han de veure i procures tenir confiança** i mostrar-te molt a prop. Intentes **transmetre la meva preocupació,** perquè és una cosa complicada. I de vegades ells no veuen els problemes.

P3. Però primer a les entrevistes sempre comencem per **com veuen ells al seu fill,** com es relaciona, quin comportament té... Per **intentar treure les informacions que ells veuen.** Una vegada ja han fet això pues ja dius: *es que mira, en realitat m'heu descrit al nen així, amb una característiques, i el nen aquí no té aquest comportament, perquè fa això i això i jo he observat això i això.* Jo sóc molt directe, i això ho agraeixen els pares, que no els hi diguis palla.

P4. La preocupació teva per ells és molt important.

P3. I abans de tot això, saber que nosaltres **no som especialistes** en res. Llavors aquest dubte anteriorment **li has transmet a l'EAP,** i ella ha vingut a la classe, ha fet una **observació directe...** per corroborar això que tu li has dit i has de dir als pares.

Llavors ella diu: *pues sí, però mira, potser podem esperar un mes i veure com segueix. I llavors ja li die als pares si no avança.*

P3. Jo intento sempre posar-me, i penso que és molt important, que ens posem en la situació d'ells i com ens agradaria que a nosaltres ens transmetessin aquesta informació. Jo intento sempre tenir tacte, **empatitzar**.

P4. Això es bàsic, i ser sincers i directes, però sempre de manera positiva. Mira: tenim aquest recursos, hem d'utilitzar-los, parlarem amb aquesta personal i treballarem això i allò.

P3. I després **valorant lo positiu molt**. Hi ha això que no funciona però hi ha tot això que ho fa molt bé. **Buscar vies i solucions** i que ells ho vegin.

- **Quin consideres que es l'objectiu que es persegueix amb la comunicació E – F?**

P3. Home pues **d'ajudar-nos entre nosaltres**, procurant **donar tota la informació important** sempre i sense quedar-nos amb dubtes o coses sense dir.

P4. Fer que avanci el nen al màxim en aquesta etapa inicial, i **encaminar-los pues per un bon camí a l'escola**.

- **Com hauria de ser per vosaltres la comunicació perfecta amb les famílies?**

P4. Per mi seria perfecte que tothom **col·laborés desinteressadament i que no hi hagués falta de temps per** cap part, perquè moltes vegades no podem resulta realment frustrant veure que no tenim gaire temps per fer coses com entrevistes, que són bàsiques.

P3. Com he dit, per mi la **confiança** entre mestres i pares és vital, pues perquè hauria de ser una relació on **no es dubtés** de l'altre part i les mestres tinguessin un valor i una valoració que ara no es té i que es qüestiona constantment, i a mi em fa mal que em qüestionin coses que faig bé sense cap motiu, només per desconeixement i desconfiança.

- **Quin paper creieu que juguen les famílies a Educació Infantil?**

Totes dues: de **suport**.

P3. De suport i ajuda en molts casos. Després hi ha altres que no, però majoritàriament si, que serveixen de suport i de **recolzament del que fem**.

P4. I **nosaltres també per ells**, perquè ells també treballen coses a casa que nosaltres després les reforcem amb el dia a dia.

- **Creieu que les famílies con un recurs a educació infantil tant a l'escola com a l'aula? I quan hi ha un nen amb NEE?**

P3. Si, un recurs **molt important**. I es nota moltíssim les famílies que **són conscients de la dificultats del seu fill i** d'aquesta manera els hi **és molt més fàcil** poder ajudar-los. Si ells no volen acceptar aquesta realitat és molt complicat que es tracti bé, que se superi o que es treballi a favor. Llavors l'experiència que tenim és que la gran majoria de pares ho veuen i s'hi posen. I tu els hi dius alguna cosa necessària i els hi falta temps per fer-ho.

P3. Si que és veritat que els nens amb dificultats depèn de la dificultat, **si els pares estan més implicats, els resultats són molt millors, i es noten moltíssim**. Els nanos que tenen molta dificultat la veritat es que tenen unes famílies que gràcies a elles, els nanos estan en el punt que estan, parlant dels nens que he tingut en els últims anys.

- **Quan un nen té NEE, passa a ser prioritat la comunicació amb la família?**

Totes dues: **si**

P3. Per exemple, ja hem dit que la comunicació per WhatsApp és molt més **constant i personal** que no pas amb els altres pares.

P4. I és necessita una **comprensió total de tot** e problema, del context, de com es tracta a casa, de com es treballa... necessitem que tots ho sapiguem tot.

- **Afecta el fet de detectar algun problema a P3?**

P4. **Bàsic**

P3. **Molt important**, inclús alguns casos greus ja venen detectats d'escola bressol. Per això és tant **important que el nen assisteixi a l'entrevista inicial**, moltes vegades en aquella observació que fa la persona d'EE, ja es detecta alguna anomalia i es crida l'atenció.

- **Realment la comunicació està present al dia a dia entre vosaltres i les mestres ?**

P. Si, és constant.

P4. S'intenta que sigui real i normalment ja s'intenta que aquests nens surtin al número menys d'hores possibles del grup classe. **Intentem que la mestra de la USEE intervingui** i entri més a l'aula **per no treure als nens tant sovint.**

- **Aquesta comunicació la coneixen els pares i es comunica?**

P3. **Si** que és veritat que ha passat alguna cosa o s'ha fet alguna cosa puntual si que es diu. Avui a la classe de les verdures hem fet això o hem fet aquest conte... a P3 jo amb alguna mare si que ho faig perquè també ells a casa reforcin el llenguatge, el vocabulari... jo de vegades si que i anticipo el que fem a la classe el que s'ha fet a la classe de verdures.

P4. Clar, jo amb algun nen intervenen més amb la classe de la USEE i intervé una mica això. Si que és veritat que hi ha una **coordinació constant** per fer que la **llibreta sigui una mica comuna** i que es vegi el que s'ha fet i si hi ha alguna cosa que s'ha fet o s'ha dit a la USEE i la mestra de la USEE m'ho diu, jo li dic a la mare: *escolta, han fet això avui a tal hora amb nosequi...* i llavors allà es veu la comunicació antre nosaltres.

P3. També a **la reunió grupal a l'inici ja he dit que presentem als professionals** que treballaran amb nosaltres i ja saben que entre nosaltres he d'haver-hi i existeix la comunicació real, sinó no hi tindria sentit res.

P4. I després si és alguna cosa molt molt puntual, tenim la llibreta per anticipar per exemple, les festes, les sortides... i això li donem a la família des d'EE o USEE i des de casa per anticipar.

P3. I per fer les reunions amb les famílies si amb els nens USEE es procura que quan es fa el guió de l'entrevista, pues que es vegi i **que els pares vegin la coordinació entre tots**. Sinó no funciona res, la coordinació i que estem tots treballant. Perquè ells vegin que des **de USEE se sàpiga el que fa la classe i al revés**. l'amic especial, cuina els divendres a USEE...

- **Proposta de millora**

P3. Jo estic contenta, però he de dir que cada vegada hi ha més nens amb diversitat i tenim grups molt nombrosos i amb ràtios molt nombroses, moltes vegades et sents impotent per no poder cobrir i atendre tota aquesta diversitat com a tu t'agradaria fer-ho.

P4...que moltes vegades veus i vols i no pots realment amb 27 nens i dos d'USEE i un amb problemes conductuals... impossible!

Model 2. Mestra tutora USEE.

- **Des del centre quina importància se li dóna a la comunicació amb la família?**

A aquesta escola se li dona molta importància a la comunicació amb les famílies i tenim diversos mecanismes per tal de tenir a les famílies sempre informades i sobretot hi ha una reunió grupal on s'explica a principi de curs com anirà i a final de curs com anirà.

- **Quins són els mecanismes més utilitzats per traspasar i compartir informació amb les famílies dels nens que van a la USEE? (diari, quadern, entrades i sortides, agenda...) Funcionen bé? Afegiries algun altre tipus de contacte? Canviaries algun?**

Els mecanisme que utilitzem a la USEE per comunicar-nos amb les famílies és una llibreta viatgera que porten els nens sempre a la bosseta i la família pues explica el que fan els nens el cap de setmana o alguna activitat o lloc que han visitat, sempre positiu. I nosaltres fem aquest mateix feedback col·locant imatges fotos de les activitats que fem a la classe. També fem servir un correu de la USEE: classeverdures@gmail.com, on la família ens envia les fotos si no els hi ha donat temps d'enganxar-les a la llibreta, però només és d'arribada, nosaltres no responem. També les entrades i sortides són molt importants, compartim informació sempre que tenim la ocasió, i en alguns casos, algunes notetes a la bosseta. Funcionen tots molt bé i no canviaríem cap, sinó ja ho haguéssim fet.

- **Quins obstacles trobes en la comunicació amb les famílies?**

Els obstacles que trobem serien potser la participació d'alguns pares a l'hora de comunicar-se amb nosaltres. Que li donen poca importància o tenen poc temps, en algun cas, i també que son vies en les qual la immediatesa no sempre és visible. És a dir, tu envies una nota i no saps si l'ha llegit si no l'ha llegit, si ha vist les fotos, si no les ha vist, i no saps quin dia ho han fet, diferent al que podria ser un WhatsApp, per exemple.

- **Influeix el fet de ser el primer o segon any d'acompanyament del mateix infant?**

Si, si que influeix, la família que porta dos anys pues ja sap millor el mecanisme i segurament ho utilitzarà millor que el primer any. Tot i que hi ha famílies que ja al primer any s'enganxen molt bé i és una passada com ho fan i s'impliquen, i no necessiten temps per "aprendre". Perquè al cap i ala fi, són vies molt fàcils.

- **Quan hi ha discrepàncies amb les famílies, com s'actua?**

Habitualment no passa, **seiem i fem una petita reunió i parlem** d'allò que creiem que **és important**, sempre de manera **tranquil·la, sense ser invasius** i intentant, per sobre de tot, **no posar a la família en contra** sinó és molt difícil treballar.

- **Hi ha diferència entre la relació que pot tenir amb les famílies un mestre d'USEE, un d'EE i la que pot tenir un tutor o tutora de grup sencer?**

Pensa que nosaltres **acompanyem als nens des de P3 fins a 6è**, si no hi ha res que ho faci canviar. Llavors la relació que s'estableix amb els pares és més **propera i de confiança** perquè són **molts anys** que ens trobem i que sabem i coneixem la història dels seus fills. Per tant, en molts casos, **la relació és molt més estreta.**

També té a veure el tipus de **tutor o tutora de la classe ordinària** que tinguin, fa que la relació sigui d'una manera o d'una altra, i la seva sigui també més o menys estreta. Perquè hi ha tutors que marquen molt la distància i d'altres que no la marquen.

- **S'estipulen unes tres reunions mínimes de la tutora amb les famílies al llarg del curs, aquesta freqüència canvia quan el nen està a la USEE? És menor? Major?**

Per nosaltres, d'entrada la reunions estipulades de tutora amb la família, sempre que no hi hagin altres factors que facin que la tutora faci més reunions perquè creu que el nen ho necessita o perquè ha d'aclarir alguns aspectes, és **d'una reunió** al llarg del curs. **Antigament** teníem marcades **tres reunions** i aquest anys l'hem baixat a **dos**. Perquè el volum d'alumnes de la USEE és molt més gran i el seu nivell d'afectació és més baix.

- **Com has d'actuar com a mestra de la USEE quan no es realitzen aquestes entrevistes degut a les famílies?**

Si es degut a les famílies nosaltres com a mestres d'EE **no podem fer res. Insistir amb el tutor** per, entre els dos, aconseguir fer aquesta reunió d'alguna manera. Si la família no vol venir a parlar amb nosaltres difícilment podem fer res.

- **Quan es realitzen aquestes reunions, com són? Es segueix cap tipus d'ordre o esquema durant aquestes reunions?**

Habitualment parlem abans amb el tutor i establim una mena de **guió per tal de tenir clar els objectius** que volem aconseguir amb l'entrevista amb la família. Habitualment sempre **comencem escoltant a la família** i després **fem incís en allò que volem resoldre o la informació que volem obtenir.**

- **Els pares i mares solen participar a les reunions?**

Sí, perquè són els protagonistes. És difícil que vinguin els dos en molts casos, però un dels dos sempre ve i es **mostra participatiu i actiu.**

- **Quan hi ha un alumne amb NEE, qui del personal docent assisteix a les reunions amb la família? (mestres de la USEE, mestres d'Educació Especial...)**

En el cas de la USEE tots els alumnes tenen NEE molt concretes, d'espectre autista o de retard del desenvolupament. Per lo qual, assisteixen: **tutora, mestra d'EE i en altres ocasions: tutora, mestra d'EE i mestra de la USEE.**

- **Aquesta assistència complementària s'acompleix? És important?**

S'intenta complir i, a més a més, és molt **important** perquè els pares veuen que hi ha un **equip conjunt al davant** i que s'està **lluitant per aconseguir els objectius** i, des de l'escola i des de la USEE pensem que es molt millor per els pares.

- **Quan et reuneixes amb la família d'un infant amb NEE, com és l'ambient durant la reunió? A tu com a professional, quins són els sentiments que et desperta aquesta situació?**

Quan ens reunim l'ambient és d'entrada **positiu, les famílies molt col·laboradores i agraïdes per la feina** que estem fent, des de l'escola, i **d'intentar entendre allò que estàs explicant**. Tot depèn també de la família, hi ha famílies molt col·laboradores i famílies que ho pot sembla i després no ho són i famílies que d'entrada no ho són gaires. Però d'entrada l'ambient és positiu, el sentiment que ens desperta és de **col·laboració, positivisme, "empuje", de ganes d'ajudar...** Tot i que a vegades sents que allò pel que estàs lluitant no s'aconsegueix, però bueno , es segueix treballant.

- **I com ha de ser la teva actitud davant d'aquesta família?**

Ha de ser **positiva, optimista, realista, i amb ganes de col·laborar** amb ells. Ells han de notar que sempre **diem la veritat i que valorem els avenços** dels seus fills i si no hi ha avenços també hem de ser **prou valents i amb bones paraules** poder explicar que li esta **succeint al seu fill i que creiem que el pot ajudar més.**

- **I com esperes que sigui l'actitud de les famílies?**

Família **oberta, positiva i amb ganes de col·laborar**, si les famílies son així, el nen **avança molt més ràpid i millor**. Clar quan la família ja no col·labora l'avenç del nen ja és molt més compromès.

- **Quin consideres que és l'objectiu que es persegueix amb la comunicació entre l'escola i la família? Perquè?**

Bàsicament l'objectiu és de **col·laboració**, si ens **recolzem en tots** els objectius que perseguim amb el nen, els seus **resultats sempre seran millor**. Per lo qual, **si parlem i actuem de manera conjunta sempre tot anirà millor**.

- **Segons tu, com hauria de ser la relació perfecta entre la família i l'escola quan hi ha un nen amb NEE?**

Molta **comunicació**, molta **confiança, oberts a escoltar i "fer cas" dels consells**. **Ser crítics i donar voltes** si no estan d'acord i poder-ho comentar i ser **lliures**

d'explicar les coses que no tenen clares, per poder i voler buscar alternatives en les quals ells es sentin més còmodes.

- **Creus que les famílies són un recurs de suport que ajuda i recolza el treball que es fa a l'escola? Perquè? En tots els casos es així?**

Totalment si, i per tant ajuda directament a l'evolució del seu fill. En tots els casos es així, la col·laboració és imprescindible. Que a vegades el nen per les seves característiques l'evolució és més lenta i menys perceptible, també pot ser. Però sempre si hi ha bona col·laboració és garantia d'èxit.

- **La comunicació amb les famílies creus que afecta i repercuteix en el desenvolupament del nen? Perquè?**

En altres casos no ho se del tot segur, però en els casos dels nens que tenim. Si. És important que els nens sàpiguen que nosaltres estem connectats amb les famílies, que no son dos mons separats i que sabem coses que fem a casa, que ens ho poden explicar i compartir amb nosaltres i amb al resta del companys. I a la inversa també, d'aquí la importància dels mails, de les fotos i de l'intercanvi d'experiències de l'agenda viatgera, perquè els nens no dissociïn, i entenguin que la mestra no acaba quan es tanca la porta i que la família no acaba quan et deixen a l'escola, sinó que hi ha un feedback entre ells.

- **Consideres que, aquests casos, passa a ser prioritat la comunicació amb la família? Perquè?**

No, penso que sempre ha de ser prioritat. En aquest casos el que passa es que afavoreix molt més l'evolució. Perquè que un nen TEA pot explicar alguna cosa que és més del seu caire personal que ha viscut en primera persona, sempre serà més significatiu que si li fas explicar un conte, que ni li ve ni res. Amb lo qual si que potser tenen mes oportunitat d'explicar coses de casa. Però a l'aula ordinària també els hi donen més espai i més temps per explicar-se que a la resta, segons quins moments.

- **S'utilitza algun tipus de suport adicional en la comunicació i el traspàs d'informació entre l'escola i les famílies que tenen un fill o fil amb NEE? Quadern? Major freqüència d'entrevistes?**

Llibreta viatgera, mail de la classe de les verdures i entrevistes, mínim dues.

- **El fet de que es comenci a intuir aquest primer any que el nen pot tenir NEE, influeix en la comunicació? En quin sentit?**

Si es comença a intuir que un alumne te més problemàtica i presenta NEE s'hi pot fer que la tutora augmenti la com amb la família per si es alguna cosa que li està passant a casa li està afectant. O bé per poder començar a deixar anar algunes petites coses perquè els pares ja comencin a saber que pot haver-hi i quines coses li amoïnen a la mestra.

- **Quin seria el protocol que s'ha de seguir amb les famílies quan intueixes que un nen pot tenir algun tipus de dificultat?**

Els derivem al **CEDIAP**, però normalment venen ja tesos per ells. I si intueixen que tenen trets autistes **l'EAP fa el dictamen perquè hi ha sospites**. Si són majors de 4 anys o 4 anys i mig, es deriva a **CESMIJ**. I sinó per la part privada, si veiem que tenen més necessitats pues els hi proporcionem una **llista de psicòlegs** que té l'escola i ells trien un i ens ho fan saber perquè nosaltres ens puguem **posar en contacte i coordinar** també amb ell una vegada o dos al curs.

- **Se li dóna importància a la comunicació amb la tutora de grup i altres mestres que tinguin a veure amb els alumnes amb NEE?**

Si, **molta** perquè és **la cara visible pels pares** i aquest nen està inscrit a aquest grup. No és el nostre alumne sinó que és alumne del grup X. **En totes les reunions** amb la família està **la tutora** i nosaltres amb ella ens coordinem **cada 15 dies** i òbviament cada cop que tenim un moment i podem fer cinc cèntims dels processos de l'evolució, de les dificultats que es plantegen a l'aula... Amb les famílies són dos reunions, i sempre sempre hi és la tutora. A més és la que convoca i és la que porta la coordinació amb la família.

- **Aquesta comunicació entre mestres, es comunica a la família? La tenen en compte i la coneixen?**

Potser **no de manera directe**, però queda latent perquè comentes que has parlat amb tal i qual, **perquè parlem d'equip**. La **família sap que som un equip** i que parlo amb els tutors com parlo amb els especialistes, i el tutor també està pendent dels especialistes i de nosaltres. Explicar el procés i com ho fem i tot això no, però els pares una idea tenen de que hi ha coordinació.

- **Per acabar, i després de parlar de molts aspectes relacionats amb la comunicació entre aquest centre i la família, hi ha alguna cosa que t'agradaria canviar, millorar o posar en pràctica?**

M'agradaria que hi haguessin canvis millores i coses a posar en practiques **a nivell de coordinació**, poder fer una reunió o entrevista mensual amb els **especialistes**, ja no setmanal ni quinzenal, sinó mensual, aniria molt bé per tots. Coordinació també amb els **altres mestres d'EE** per poder intercanviar opinions, experiències, per aprendre uns dels altres...

Model 3. Mestra d'Educació Especial.

- **Des del centre quina importància se li dóna a la comunicació amb la família?**

És molt important a la nostra escola. S'estipulen obligatòriament **una o dues reunions a l'any** mínimament amb les famílies.

- **Quins són els mecanismes més utilitzats per traspasar i compartir informació amb les famílies dels nens que van a EE? (diari, quadern, entrades i sortides, agenda...) Funcionen bé? Afegiries algun altre tipus de contacte? Canviaries algun?**

Normalment amb l'agenda, només en alguns casa de nen molt afectats utilitzem una libreta de comunicació. Només en casos molt molt concrets. Els pares estan molt acostumats a l'agenda, hi ha hagut algun cas que hem utilitzat el correu electrònic, que a mi m'agrada perquè és ràpid, però la gent encara potser no està molt acostumada a utilitzar aquest recurs. Llavors ara per ara només correu i agenda.

- **Quins obstacles trobes en la comunicació amb les famílies?**

El de sempre, la falta de temps i la incompatibilitat d'horaris. Realment el nostre horari de mestres és incompatible amb els seus horaris laborals, llavors els pobres han de demanar constantment permisos per venir. Per això per mi la importància del correu electrònic. En moments puntuals realitzem les reunions fora del nostre horari, moltes vegades a les 8h o a les 17h, sinó moltes famílies no podrien parlar mai.

- **Influeix el fet de ser el primer o segon any d'acompanyament del mateix infant?**

Per mi és clau. No té res a veure el primer any amb un infant que el segon per mi el primer d'EE és quan comences a conèixer al nen i per on pots anar... és la primera relació amb els pares i has de donar molta seguretat, tranquil·litat. El segon any ja et coneixen, ja saben quina funció fas, han vist una evolució en el seu fill, llavors ells ja miren d'un altra manera, més tranquils, tot més fluid. És diferent, hi ha una confiança, per això també crec que el mestre d'EE pugui seguir uns anys amb el mateix nen, perquè és quan pots començar a treure-li suc.

- **Quan hi ha discrepàncies amb les famílies, com s'actua?**

S'intenta fer la reunió amb dos mestres, normalment el tutor i el mestres d'EE. I quan veus que encara és més complicat, actua l'EAP o l'equip directiu. Quan s'ha d'explicar algun diagnòstic millor l'EAP, i quan es més d'escola millor el director. I en alguns casos en concret amb el paral·lel de línia, i sempre sempre amb el mestre d'EE.

- **Hi ha diferència entre la relació que pot tenir amb les famílies un mestre d'USEE, un d'EE i la que pot tenir un tutor o tutora de grup sencer?**

La vinculació de la USEE es molt més directe, perquè la USEE te molts mes alumnes, llavors la USEE li cal el recolzament dels pares al 90%. Llavors la relació és molt molt estreta. Els mestres d'EE aquí també tenim una relació estreta, però no tant, perquè tenint a 35 alumnes és molt difícil poder tenir un lligam molt estret amb tots.

- **S'estipulen unes tres reunions mínimes de la tutora amb les famílies al llarg del curs, aquesta freqüència canvia quan el nen està a EE? És menor? Major?**

Si, s'han de fer tres reunions mínimes amb les famílies al llarg del curs. I s'intenta amb els nens d'EE fer totes les que siguin necessàries, no per ser d'EE tindran

més reunions, depèn molt de cada cas. Hi ha casos d'EE que hi ha una bona evolució i amb tres reunions ja és suficient. I després hi ha casos que per l'evolució pues s'han fet entrevistes amb els pares cada mes.

- **Com has d'actuar com a mestra d'EE quan no es realitzen aquestes entrevistes degut a les famílies?**

Mai m'he trobat amb cap pare que no vulgui fer les entrevistes. Si que ha hagut casos que ha estat difícil convocar-los, però incidim molt i al final acaben venint. En principi si que venen, algunes amb més facilitat però si incideixes al final acaben venint. Sent persistent i assegurar la importància per a que hi hagi una bona coordinació i reforçar el treball grupal.

- **Quan es realitzen aquestes reunions, com són? Es segueix cap tipus d'ordre o esquema durant aquestes reunions?**

Disposem d'un registre per fer les reunions, on hi ha uns apartats i totes les reunions es deixen registrades a l'expedient de l'alumne. A les entrevistes inicials, també hi ha un guió. A totes les entrevistes bàsicament, més després el que tu vulguis dir-li als pares.

- **Els pares i mares solen participar a les reunions?**

Si, normalment són força participatius. Quan veus que no ho son intentes reconduir l'entrevista i treure-li suc. En definitiva, ells venen per poder trobar una solució i per a que les coses vagin bé i disposats a participar. Vas aprenent per on pots entrar, quan veig que no són gaire participatius el que faig és explicar anècdotes, o experiències que el seu fill ha fet o ha dit i així ells s'obren una miqueta més.

- **Quan hi ha un alumne amb NEE, qui del personal docent assisteix a les reunions amb la família? (mestres de la USEE, mestres d'Educació Especial...)**

Des de la USEE ho fa la mestra de la USEE i l'educadora amb tutora. I a EE, la mestra d'EE i la tutora.

- **Aquesta assistència complementària s'acompleix? És important?**

En el cas d'EE el 95% sí que s'acompleix. A vegades, per problemes de coordinació d'horaris es més difícil, però sinó es fa el traspàs abans i després de l'entrevista amb el tutor. Per mi es molt important que sempre estiguin els dos i es doni importància a les dos figures.

- **Quan et reuneixes amb la família d'un infant amb NEE, com es l'ambient durant la reunió? A tu com a professional, quins són els sentiments que et desperta aquesta situació?**

L'ambient canvia molt, per mi es clau quan sabem que te el nen i els pares han paït el que passa. Quan no és així, les reunions són força dures, quan tu has de fer un traspàs d'un possible dictamen es mot dur quan els pares han vist que el

nen ha fet una escolaritat normal i que ara canvia tot, fins que no passen el moment de dol es passa malament.

El sentiments són d'impotència perquè no saps com gestionar certes reaccions dels pares i tampoc saps què dir ni què fer. Només els pots recolzar i orientar al màxim, però impotent per no fer més, per no poder ajudar més, per no saber fer veure als pares que no cal el patiment.

- **I com ha de ser la teva actitud davant d'aquesta família?**

Per mi és clau la comprensió, no es pot jutjar a les famílies, s'ha d'escoltar a les famílies, és clau escoltar.

- **I com esperes que sigui l'actitud de les famílies?**

Ho agraeixen tot, principi els hi costa acceptar, però poc a poc acaben agraint la nostra preocupació per el seu fil.

- **Quin consideres que és l'objectiu que es persegueix amb la comunicació entre l'escola i la família? Perquè?**

Objectiu de recolzament de la família totalment. Tots els nens que les famílies no s'impliquen no hi ha una millora, llavors és clau. "La tribu som tots" i tots formem part de l'educació dels infant i més a EE.

- **Segons tu, com hauria de ser la relació perfecta entre la família i l'escola quan hi ha un nen amb NEE?**

Com ara, amb ganes de fer i de col·laborar però amb moltíssimes més hores de coordinació per part meua per poder parlar amb les famílies.

- **Creus que les famílies són un recurs de suport que ajuda i recolza el treball que es fa a l'escola? Perquè? En tots els casos es així?**

Si hi ha un recolzament el nen evoluciona. No conec cap cas de nens que hagin evolucionat sense el recolzament dels pares.

- **La comunicació amb les famílies creus que afecta i repercuteix en el desenvolupament del nen? Perquè?**

Si tot donem les mateixes directrius als nens, hi ha una evolució. Perquè ells veuen que des de l'escola hi ha un coordinació amb els pares i, vulguis o no, els pares son el pilar fonamental i es nota moltíssim.

- **Consideres que, aquests casos, passa a ser prioritat la comunicació amb la família? Per què?**

Clar, atendre a nens amb dificultats necessitem més a les famílies a diferents nivells: a nivell d'organització d'aula, d'estudiar, de deures, d'estratègies per aprendre, d'explicar el canals d'aprenentatge per aplicar-ho a casa, de reforç de dificultats, per millorar les relacions amb els seus companys, per poder donar suports externs per facilitar les relacions o a nivell d'aprenentatges...

- **S'utilitza algun tipus de suport addicional en la comunicació i el traspàs d'informació entre l'escola i les famílies que tenen un fill o filla amb NEE? Quadern? Major freqüència d'entrevistes?...**

S'intenta **intensificar**. També entre tutors es fan unes **reunions abans de la reunions d'avaluació** on s'expliquen tots els casos d'EE per millorar el traspàs. A **final de curs també** traspàs de tota la informació de tots els nens. Aquest any també s'ha fet una graella de seguiment perquè ningú no perdi informació i poder sempre tenir les mateixes referències cap als pares.

- **El fet de que es comenci a intuir aquest primer any que el nen pot tenir NEE, influeix en la comunicació? En quin sentit?**

Si, perquè primer abans de dir als pares que pensem que té NEE, poc a poc **deixem anar la informació** per no avocar-ho tot de cop, sinó que hi hagi un **treball previ** però important.

- **Quin seria el protocol que s'ha de seguir amb les famílies quan intueixes que un nen pot tenir algun tipus de dificultat?**

Es fa una demanda a **l'EAP**, se'l **mira, i parlem** del cas. Hi ha casos concrets que **derivem a serveis externs** o sinó ella dóna un dictamen. Si veiem que el nen té un dictamen es fa una **entrevista conjunta amb l'EAP i els pares** per donar les directius d'intervenció.

- **Se li dóna importància a la comunicació amb la tutora de grup on estan els alumnes amb NEE?**

He d'estar **totalment coordinada sempre amb el mestre de l'aula ordinària**. Jo faig intervenció fora i dins l'aula, depèn l'objectiu que ens plantejem amb el nen i, en molts casos, quan es fa la intervenció fora de l'aula també ens marquem els objectius amb el tutor. Fins i tot, a vegades, fem feines conjuntes, activitats que després repercuteixen a l'aula. Tothom que intervé ha d'estar present i coordinat.

- **Aquesta comunicació entre mestres, es comunica a la família? La tenen en compte i la coneixen?**

Si, estan assabentats que tenim comunicació i ens coordinem per poder tirar endavant.

- **Per acabar, i després de parlar de molts aspectes relacionats amb la comunicació entre aquest centre i la família, hi ha alguna cosa que t'agradaria canviar, millorar o posar en pràctica?**

Millorar les coordinacions a part de amb el tutor, amb tota la resta de persones que intervenen en el procés educatiu de cada infant d'EE.

5.7.2.2. Centre 2

Model 4. Cap d'estudis

- **Des del centre quina importància se li dóna a la comunicació amb la família?**

Doncs, molta sempre tenim pares que treballen en els nostres projectes i col·laboren. Des de P3 fins a 6è. Com el projecte dels oficis, i han vingut tots a parlar o fer una cabana, o el projecte de les fruites que pelen i la reparteixen.

Després l'AMPA també és important, i organitza i busquen solucions i fan projectes.

- **Quin considereu que és l'objectiu que es persegueix amb la comunicació entre l'escola i la família? Perquè?**

L'objectiu és l'educació dels fills, si tots col·laborem conjuntament pues tot anirà millor i ells avançaran més.

- **Des de l'escola, i de manera general, quins mecanismes o vies teniu per comunicar-vos amb les famílies? (reunions grupals, comunicats escrits, web del centre, blog del cicle...)**

Per nosaltres informar a les famílies fem servir el correu. Si la mestra vol avisar a les famílies ho fa mitjançant l'agenda o entrades i sortides. A vegades, en alguns casos es dona el telèfon i estan en contacte. Sobretot ara per correu electrònic, a no ser que sigui alguna cosa que necessita la signatura o alguna cosa així. A vegades, si hi ha algun tema concret o reunió extra es comunica amb carta o per telèfon.

- **Aquests mecanismes funcionen? Són útils i productius tant per vosaltres com per les famílies?**

Sí, funcionen tots generalment, i els hem anar afegint i treien depenent si funcionaven o no i hem de posar tots els mecanismes possibles.

- **Es donen oportunitats a les famílies perquè puguin compartir amb el centre idees, inquietuds, propostes, preocupacions... relacionades amb els seus fills i/o filles o amb l'escola? (organització de xerrades, opinió o suggeriments d'algun servei, desacord en relació a algun tema, etc).**

A través de l'AMPA es comuniquen amb nosaltres, hi ha una reunió setmanal i és quan es diu el que volen. El consell escolar també hi ha la representació dels pares, i els mestres informen de tot el que fa l'escola, però el consell escolar és

qui signa dels compromisos de tot l'any: colònies, projectes, programacions... hi ha un feedback constant entre AMPA, consell escola i nosaltres.

També tenim els nostres **horaris d'atenció als pares** que és amb cita prèvia i són els dijous de 12.30h a 13.30h. a més, la directora, jo i la secretaria i d'EE tenim uns horaris que són: Secretaria: Dilluns 15:45h a 16:30h; Dimarts 15:00h a 16:30h; Divendres 15:00h a 16:30h. Després jo, queestic: Dimarts 15:00h a 16:30h; Dimecres 15:00h a 15:45h; Divendres 15:45h a 16:30h. I després direcció que està: Dilluns 15:45h a 16:30h; Dijous 10:00h a 11:00h i Divendres 10:00h a 11:00h.

- **Des de l'escola, què és el que més valoreu de la participació de les famílies?**

Bé, bueno, com ja he dit tot sigui **per l'evolució i l'educació del nen**. El que volem és que els nens avancin i es formin i això és el que perseguim i valorem, i es fa través d'una **posada en comú i una voluntat per coordinar-nos**.

- **A grans trets, hi ha participació i implicació de les famílies a l'escola? Solen participar a les festes, activitats i celebracions que es fan durant el curs?**

Sí, molta. Ja he dit abans lo de la organització de la rua de carnaval, les festes de la castanyada, de final de curs... bueno, hi ha molta organització interna de pares per portar-ho tot endavant i això et dona positivitat perquè veus que les coses van bé entre pares i escola.

- **Quins obstacles es troben en la comunicació escola – família?**

No crec que hi hagin obstacles, aquí fem molta coordinació i sempre tenim temps per els pares. Tenim horaris, com ja he dit, però si algú té un urgència, se sent molt preocupat o angoixat, etc. pues s'intenta que una o altra atengui a aquesta família.

- **Com li agradaria que fos la relació perfecta entre les famílies i aquest centre? Dista molt del que és actualment?**

Ben bé com és ara mateix, que tenim molta participació i ajuda dels pares en tots els aspectes. M'agradaria que tots tinguéssim més temps per poder organitzar-nos millor, però està molt bé ara.

- **A banda del protocol que es porti a terme quan hi ha un nen amb NEE, com s'ha d'actuar des de l'escola?**

A principi de curs quan encara no coneixes als pares es fa una **reunió inicial** per veure el que t'expliquen del nen, de la família, etc. informacions més generals. I després quan hi ha problemes el **mestre sempre parla amb el pare** per veure si

hi ha alguna situació diferent a casa i pot afectar al nen d'alguna manera. I dir-li pues que millor **que l'EAP el miri i observi el comportament** a veure si pot ser una dificultat permanent i a veure com es pot treballar.

- **I quan hi ha un nen amb NEE, se sol potenciar la comunicació amb els mestres que estan en contacte amb aquest alumne? Perquè?**

Si, hi ha **molta comunicació** entre els mestres, perquè tots els mestres **coneixen a tots els nens** i **el traspàs d'informació és constant**. Les coordinacions amb la CAD i amb l'EAP és molt important per saber com estan els nens, com avancen, etc.

- **Quan hi ha qualsevol tipus de discrepància amb les famílies, com s'actua?**

No hem tingut gairebé cap problema d'aquests, el que si que fem és **parlar amb direcció** i s'intenta que el problema no es descontrolï. Si té més a veure amb aspectes de NEE, **parla la psicopedagoga de l'EAP** per informar a les famílies i clamar la situació.

- **Quant a les reunions amb les famílies, disposeu de cap registre on quedi constància de la participació o assistència de les famílies?**

La mestra ho **ha d'anotar tot** a les reunions i després es registra i queda constància. La mestra d'EE també pren nota i ho traspassa a la CAD, i a la CAD **decidim** si va a una sessió o des sessions o el que sigui necessari perquè aquest nen avanci.

- **De quina manera participen l'AMPA i el Consell Escolar en les decisions del centre? Com es transmeten les seves opinions? A través de qui? Quina importància tenen?**

Nosaltres tenim els nostres projectes i les nostres activitats que els hi dona el vist i plau l'inspector. Però nosaltres **hem d'assabentar als pares** de lo que fem i si ells veuen alguna cosa que no està bé o que no estan d'acord pues es tracta i es busca solucions. Però sempre s'ha acceptat tot, des de fa 16 anys queestic a direcció que mai hi ha hagut cap problema.

- **Per acabar, i després de parlar de molts aspectes relacionats amb la comunicació entre aquest centre i la família, hi ha alguna cosa que t'agradaria canviar, millorar i posar en pràctica?**

Jo crec que **ho fem bé així** com ho fem i tenim a les famílies molt presents sempre en tot moment i no canviaria res. Tots els mestres trobo que es comuniquen bé amb els pares i ells estan contents. Potser la falta de temps que tenim tots.

5.7.3. Model buit d'autorització a l'entrevistat

Jo.....com a
.....de
l'escola....., del Vallès Occidental, dono el meu
consentiment per a que.....,
estudiant de quart curs d'Educació Infantil de la Universitat de Vic pugui realitzar
l'entrevista amb l'única finalitat de recollir dades per a la realització del seu
Treball de Final de Grau.

Per part seva, l'estudiant s'ha compromès a: respectar els drets fonamentals de
les persones, siguin infants o persones adultes; demanar consentiment previ a
les persones que col·laborin o participin en el treball; respectar l'esfera privada
de totes les persones, grups o institucions que participin o estiguin relacionades
amb el treball; utilitzar la informació obtinguda només amb finalitats científiques
i donar compte dels resultats del treballs a les persones, grups o institucions
col·laboradores.

.....

Signatura de participant

.....

Signatura de l'entrevistador

....., de de 2016.

5.7.4. Model buit de qüestionari

LA COMUNICACIÓ FAMÍLIES - ESCOLA

Per a la realització del Treball Final de Grau em seria de gran ajuda la seva
valoració i opinió sobre alguns aspectes relacionats amb la comunicació entre
l'escola i la família. Cal dir que no és un treball vinculat a cap centre concret, ni
té com a objectiu valorar l'eficiència o no del centre o de la tutora, és a dir, no

suposa cap compromís per part dels participants en relació a l'escola. El qüestionari no us ocuparà més de 10 minuts i és totalment anònim i voluntari. Les respostes obtingudes seran utilitzades exclusivament per la realització del treball i seran plenament confidencials.

Comunicació amb l'escola

1. Valorin la seva relació amb l'escola.

1 2 3 4 5

Molt dolenta Molt bona

2. Creuen que la família té un lloc dintre d'aquesta escola?

SI

NO

3. En cas afirmatiu, valorin el lloc que consideren que ocupa.

1 2 3 4 5

Insignificant Important

4. Com a pares, mares o tutors, se senten atesos per l'escola?

SI

NO

5. Com a pares, mares o tutors, se senten part de l'escola?

SI

NO

6. Com a pares, mares o tutors, se senten participants de l'educació del seu fill o filla?

SI

NO

7. Valorin aquests aspectes de la relació amb l'escola.

(on 1 és la mínima puntuació i 5 la màxima puntuació)

	1	2	3	4	5
Escola oberta a les famílies	☐	☐	☐	☐	☐
Seguretat dels fills o filles	☐	☐	☐	☐	☐
Coherència en els objectius i el treball comú entre famílies i escola	☐	☐	☐	☐	☐
Comunicats i informacions regulars	☐	☐	☐	☐	☐
Comprensió d'aspectes o situacions per part del centre	☐	☐	☐	☐	☐
Conèixer: funcions, objectius, projectes, activitats del centre	☐	☐	☐	☐	☐

8. Com creuen que és d'important la relació de l'escola amb les famílies?

1 2 3 4 5

Poc important Molt important

9. Creuen que la relació dels pares, mares o tutors amb l'escola influeix en el desenvolupament del propi fill o filla?

SI

NO

10. En cas afirmatiu, com voldrien que fos aquesta relació? (constant, personal, directe, positiva, pròxima, cordial, breu...)

11. Quin és o són els mecanismes que més utilitza l'escola per arribar a comunicar-se amb vostès?

A través de....

- la web del centre
- comunicats en paper
- comunicats generals al taulell de l'escola
- reunions grupals
- l'AMPA
- mails
- Otro:

12. Creuen que funcionen? Són útils i productius?

- SI
- NO

13. Creuen que hi ha obstacles a l'hora de comunicar-se amb l'escola?

- SI
- NO

En cas afirmatiu, comentin quins.

14. Poden afegir alguna proposta de millora o comentar algun aspecte que els hi agradaria canviar de la comunicació actual amb l'escola.

Comunicació amb la tutora del seu fill o filla

1. Valorin la relació amb la tutora del seu fill o filla.

1 2 3 4 5

Molt dolenta Molt bona

2. Defineixin amb 3 o 4 paraules com és la relació actual amb la tutora.

(atenta, cordial, fluida, purament informativa, pròxima, constant, formal, acollidora, per obligació, insuficient, etc....)

3. Quins mecanismes utilitzen més sovint en la comunicació amb la tutora?

- Agenda
- Comunicats en paper
- Informacions durant les entrades i sortides
- Whatsapp
- Web del centre
- Mails
- Blog del cicle
- Telèfon mòbil
- Missatges mòbils
- Otro:

4. Valoren els mecanismes dels que disposa en la comunicació amb la tutora del seu fill o filla.

1 2 3 4 5

Escassos i inútils Bons i útils

5. Existeixen obstacles en la comunicació amb la tutora?

SI

NO

En cas afirmatiu, diguin quins.

6. Segons la seva opinió, quina ha de ser la regularitat de les trobades amb la tutora del seu fill o filla?

Setmanal

Quinzenal

Mensual

Trimestral

Quadrimestral

Semestral

Anual

Otro:

En el cas que el vostre fill o filla tingués dificultats o problemes en l'aprenentatge o el desenvolupament.....

1.creuen que la comunicació entre la tutora i vostès seria diferent?

SI

NO

En quins aspectes? (actitud de la mestra envers la família, actitud de la família envers la mestra, freqüència, ambient a les reunions, dificultats per parlar, altres...)

2.què seria el que més valorarien d'aquests aspectes en relació a la comunicació amb la tutora?

	1	2	3	4	5
Escolta i confiança	☐	☐	☐	☐	☐
Facilitat per les reunions	☐	☐	☐	☐	☐
Aclaració dels objectius per fer-los comuns	☐	☐	☐	☐	☐
Intercanvi constant i informacions clares	☐	☐	☐	☐	☐
Proximitat, cordialitat, amabilitat i comoditat en la relació	☐	☐	☐	☐	☐
Empatia per la situació familiar	☐	☐	☐	☐	☐
Participació activa per part de la tutora	☐	☐	☐	☐	☐
Ambient acollidor i seguretat dels fills	☐	☐	☐	☐	☐

3. ...creuen que seria necessari i útil, l'ús d'algun suport addicional que ajudi al traspàs d'informació, entre tutora i família, de manera constant i diària?

SI

NO

Quin creuen que seria el millor mecanisme per aquest contacte?

4. ...la regularitat de trobades amb la tutora del teu fill o filla canviaria?

SI

NO

Otro:

5. ...creuen que seria important la relació i contacte de la tutora amb el personal docent o altres professionals que puguin ajudar i cooperar?

SI

NO

6. Poden afegir alguna proposta de millora o comentar algun aspecte que els hi agradaria canviar de la comunicació actual amb la tutora

